

საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის
სტრატეგიის 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმის
განხორციელების ანგარიში

[Document subtitle]

ABSTRACT

წინამდებარე ანგარიში ასახავს საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის და 2021–2023 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების პროგრესს 2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით.

Microsoft Office User

[Course title]

სარჩევი

მოკლე შეჯამება	4
შესავალი	8
ზოგადი პროგრესი	11
პროგრესი ამოცანების დონეზე	12
პროგრესი აქტივობების დონეზე	15
აქტივობების განხორციელების დონე მათი სტატუსების მიხედვით	15
განხორციელების დონე აქტივობების სტატუსის მიხედვით	17
განხორციელების პროგრესი	18
განხორციელების პროგრესი ამოცანების ჭრილში	20
განხორციელების პროგრესი უწყებების ჭრილში	26
დეტალური პროგრესი ამოცანების მიხედვით.....	31
ენერჯის გენერაციის სექტორი	31
ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა	31
ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება	33
ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება	35
ამოცანა 1.4. ენერჯეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება	37
ტრანსპორტის სექტორი	39
ამოცანა 2.1. დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში	39
ამოცანა 2.2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება	46
ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება	48
ამოცანა 2.4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება	52
შენობების სექტორი	54
ამოცანა 3.1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა.....	54
ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე	57

ამოცანა 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება	61
ამოცანა 3.4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა	65
ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება	67
მრეწველობის სექტორი	70
ამოცანა 4.1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება	70
ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება	72
სოფლის მეურნეობა.....	74
ამოცანა 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა	74
ამოცანა 5.2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება	78
ნარჩენების სექტორი.....	80
ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება	80
ამოცანა 6.2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა	83
ამოცანა 6.3. ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება	85
ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება	87
სატყეო სექტორი	88
ამოცანა 7.1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა	88
ამოცანა 7.2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა	90
ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება	95
გამოწვევები და რეკომენდაციები	100
ზოგადი გამოწვევები	100
სექტორული გამოწვევები	103
რეკომენდაციები	106
დანართი 1	107
2023 წლის კონსოლიდირებული სტატუს ანგარიში.....	107

მოკლე შეჯამება

წინამდებარე ანგარიში ასახავს საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის და 2021–2023 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების პროგრესს 2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. ის მოიცავს ინფორმაციას 2021-2023 წლების პერიოდში საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს და კლიმატის ცვლილების საბჭოს კოორდინაციით, სხვადასხვა პასუხისმგებელი უწყების მიერ განხორციელებული აქტივობების შესახებ. ის წარმოადგენს რიგით მესამე წლიურ და მეექვსე მონიტორინგის ანგარიშს.

2023 წლის ბოლოსთვის, სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროგრესია 57,44%, რაც წინა წელთან (2022 წლის დეკემბერი) შედარებით (47,28%) ათი პროცენტული პუნქტით ზრდას წარმოადგენს. განხორციელების ყველაზე მაღალი პროგრესი დაფიქსირდა სატყეო (79%) სექტორში, რომელსაც მოსდეს სოფლის მეურნეობის (73%) და ტრანსპორტის (71%) სექტორები. ასევე მაღალია განხორციელების მაჩვენებელი მრეწველობის სექტორში (67%), მხოლოდ 50%-ით განხორციელდა სამოქმედო გეგმა შენობების სექტორში, 34%-ით - ნარჩენების სექტორში, ხოლო 27%-ით ენერჯის გენერაციის სექტორში. ამდენად, ყველაზე პრობლემატური სფეროები სამოქმედო გეგმის განხორციელების თვალსაზრისით არის ენერჯის გენერაციის და ნარჩენების მართვის სექტორი.

24 სხვადასხვა ამოცანიდან მხოლოდ 17 ამოცანის შემთხვევაში დაგეგმილი აქტივობები იყო განხორციელებული 50 და მეტი პროცენტით, მათგან ორი ამოცანის შემთხვევაში აქტივობები განხორციელდა 100%-ით, 4-ის შემთხვევაში - 90 და მეტი პროცენტით.

ამოცანების ჭრილში განხორციელების პროგრესის ყველაზე მაღალი, 90-100%-იანი მაჩვენებელი დაფიქსირდა 6 ამოცანის შემთხვევაში, რომლებიც შეეხება მონაცემებზე დაფუძნებულ ნარჩენების მართვას, მრეწველობის სექტორში ემისიის ფაქტორების შესწავლას, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ხელშეწყობას, ენერგოეფექტურობის საკითხებში კადრების მომზადებას, კლიმატის ცვლილებისადმი ადეკვატური დთის მართვის სისტემის განვითარებას და ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების მომზადებას.

განხორციელების პროცესში მთავარ გამოწვევად გამოიკვეთა ამოცანების ღონეზე მონაცემების სიმწირე და/ან მათი შეგროვების არდაწყება, რიგი აქტივობების გვიან დაწყება დაფინანსების ნაკლებობის გამო. რეკომენდირებულია, მომდევნო სამოქმედო გეგმაში უწყებებმა გააძლიერონ ძალისხმევა მონაცემების შეგროვების, აქტივობების დროულად დაგეგმვის და რესურსების მობილიზების მხრივ. აუცილებელია ამ მიმართულებით უწყებათაშორისი კოორდინაციის და კერძო სექტორთან თანამშრომლობის გაძლიერება.

ენერჯის გენერაციის სექტორში, საქართველოს ჯამურ გენერაციაში განახლებადი ენერჯების წილმა შეადგინა 76%, აღნიშნული ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებელმა გადააჭარბა 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს და გაუტოლდა 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს, თუმცა პროგრესი არაა სტაბილური და საბოლოო მიზნის მიღწევა არაა გარანტირებული, რადგან, 2023 წლის მდგომარეობით, მხოლოდ 9, 5 და 19 პროცენტით შესრულდა განახლებადი ენერჯის წყაროების - ქარის, მზის და ჰიდრო ელექტროსადგურების მშენებლობა. ამასთან სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით უცვლელ, 44%-იან მაჩვენებელზე დარჩა თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობა, ისევე როგორც 0.5%-ზე დარჩა საქართველოს ენერჯის სისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი, რაც იმას უკავშირდება, რომ დაგეგმილი განახლებადი ენერჯეტის გენერაციის ინფრასტრუქტურული პროექტები იმყოფება განვითარების სხვადასხვა, ხშირად საწყის, ეტაპზე.

ენერჯის გენერაციის სექტორში, დაფიქსირდა ზრდის მაღალი მაჩვენებელი ენერჯეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების მხრივ არსებული ამოცანის კუთხით. თითქმის სრულად განხორციელდა ამ კუთხით დაგეგმილი აქტივობები. შესაბამისად, განხორციელების პროგრესის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების ქრილში: ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა; ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება, და ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება.

ტრანსპორტის სექტორში, 2021-2023 წლებში, საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით, გაუმჯობესდა დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის ავტოპარკში, კერძოდ, თუ ელექტრომობილების წილი ავტოპარკში 2019 წელს იყო 0.1%, ეს მაჩვენებელი 2022 წელს გაიზარდა 0.24%-მდე და 2023 წელს შეადგინა 0.3%, თუმცა პროგრესის არსებული ტემპი ქმნის რისკს, რომ ვერ იქნება მიღწეული 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელი (5%). ბევრად უკეთესი პროგრესია ჰიბრიდული ავტომობილების შემთხვევაში, რომელთა წილმა ავტოპარკში 2022 წელს შეადგინა 7.26 %-ს, ხოლო 2023 წელს მიაღწია 8.7%-ს, რითაც გადააჭარბა როგორც 2022 წლის, ისე 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს. ტრანსპორტის სექტორში ყველაზე ღირშესანიშნავი პროგრესი ამოცანის დონეზე დაფიქსირდა ტექნიკური ინსპექტირების სფეროში - პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარვეზებული ავტომობილების პროცენტულმა წილმა, 2023 წელს, მიაღწია 23.8%-ს, რაც აღემატება არა მხოლოდ 2022 და 2024 წლების საშუალოვადიან, არამედ 2030 წლის სამიზნე მაჩვენებელსაც. ეს მიუთითებს პირველად ტექნიკური ინსპექტირებაზე გამოცხადებული ავტომობილების ტექნიკური გამართულობის მდგომარეობის მკვეთრ გაუმჯობესებაზე. აღსანიშნავია, რომ 2023 წელს ამ ამოცანის ქრილში დაგეგმილი აქტივობებიც, ტექნიკური ინსპექტირების გამკაცრების და გვერდის ავლის შემცირების, მათ შორის გამონაბოლქვის კონტროლის კუთხით საკონონმდებლო რეგულაციები, სრულად განხორციელდა.

ელექტრომობილების წილის ზრდის მცირე ტემპის გამო და წიაღისეულ საწვავზე კვლავაც მაღალი დამოკიდებულების გამო, 2022 და 2023 წლებში უცვლელი დარჩა ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებული წილი. ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის 100%-ით შესრულდა თბილისისა და ბათუმში არამოტორიზებული ტრანსპორტის და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისების აქტივობები, არამოტორიზებული და საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლე პირთა რაოდენობა ნაკლებია საბაზისო მაჩვენებელზე, რაც აჩენს კითხვებს მონაცემთა შეგროვების ან/და კერძო ავტომობილებზე დამოკიდებულების კიდევ უფრო გაზრდის კუთხით. ამჟამად მიმდინარეობს ველობილიკების, საფეხმავლო ქუჩებისა და საზოგადოებრივი სივრცეების მოწესრიგება/დაგეგმვა, ასევე თბილისში მიმდინარე საავტობუსო ზოლებისა და განახლებული საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მარშრუტების სქემის დაგეგმვის პროცესის დასრულება აჩენს იმედს, რომ აღნიშნული ორი ინდიკატორის მაჩვენებელი მკვეთრად გაიზრდება.

განხორციელების პროგრესის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების ქრილში: ამოცანა 2.4 - ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება. ემისიების შემცირების მიმართულებით დამატებითი ინიციატივები არ განხორციელებულა.

შენობების სექტორში, დაფიქსირდა პროგრესი საჯარო შენობების რეესტრის შექმნის კუთხით 500 მ²-ზე მეტი ფართობის შენობებისთვის. ამასთან, არ გაზრდილა კანონის შესაბამისად ენერგოეფექტურობაზე სერტიფიცირებული, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ახალი აშენებული შენობის ნულოვანი პროცენტული წილი. შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის არ დამტკიცებულა, რადგან მოსალოდნელზე მეტი დრო დასჭირდა მის სრულყოფას და სექტორის მომზადებას.

ასევე, არ გაზომილა იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად. მონაცემები არ მოიპოვებოდა არც ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შექმნილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტულ მაჩვენებელზე.

აღსანიშნავია, რომ აქტივობების განხორციელების კუთხით 2023 წელს, წინა წლებთან შედარებით, შედარებით დაფიქსირდა მნიშვნელოვანი პროგრესი და მკვეთრად შემცირდა ჯერ არ დაწყებული აქტივობების რაოდენობა. შენობების და მოწყობილობების ენერგოეფექტურობაზე მომზადდა ევროდირექტივების შესაბამისი არაერთი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი და შემუშავდა შენობების სერტიფიცირებისათვის საჭირო მეთოდოლოგია. ასევე, წინა წლებთან შედარებით, პროგრესი დაფიქსირდა შეშის ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების წახალისების, ენერგოეფექტური ღუმლებისთვის ვაუჩერების პროგრამისა და ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამების განხორციელების, ასევე ენერგეტიკის სექტორში ექსპერტების კვალიფიკაციის, აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების სქემების განვითარების კუთხით. მაგრამ, რადგან შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირება და ენერგოეტიკეტირების ტექნიკური რეგლამენტები ჯერ არ ამოქმედებულა, არსებული პროგრესი ჯერ არ ასახულია შესაბამის ამოცანის შედეგებზე.

განხორციელების პროგრესის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების შრილში: ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე. არ განხორციელებულა „ვარვარა“ ნათურებთან დაკავშირებით საინფორმაციო კამპანია და მზის ენერგიით წყლის გაცხელების შესახებ საინფორმაციო კამპანიები.

მრეწველობის სექტორში, 2023 წელის მონაცემებით, საქართველოში ცემენტის წარმოებიდან სათბურის აირების გაფრქვევის დონე შეადგენდა დაახლოებით 852.11 კტ CO₂-ის ეკვ. ხოლო ქიმიური მრეწველობის (აზოტის) სათბურის აირების გაფრქვევის დონე - 2305.99 კტ CO₂-ის ეკვ. ორივე მაჩვენებელი ნაკლებია როგორც საბაზისო მაჩვენებლებზე და 2022 წლის საშუალო ვადიან სამიზნე მაჩვენებლებზე, ისე საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით.

გარდა ამისა, 100%-ით განხორციელდა ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით სრულად ჩანაცვლების აქტივობა, თუმცა არ განხორციელებულა აზოტის საწარმოს აღჭურვა ახალი ტექნოლოგიით. ამასთან, სრულად განხორციელდა მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლის მხრივ აქტივობა და მიღწეულ იქნა ამოცანის შედეგი.

სოფლის მეურნეობის სექტორში, 2023 წელს, შემუშავდა კანონმდებლობა პირუტყვის კვების ხარისხის გაუმჯობესებისა და საძოვრების ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით. პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა კანონი „ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლების შესახებ“. გარკვეულწილად გაუმჯობესდა ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის ცოდნის მაჩვენებელი შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ. მიუხედავად ამისა, აქტივობის დონეზე, 2022-2023 წლებში მსხვილფეხა პირუტყვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების

მიზნით, მსხვილფეხა შინაური რქოსანი პირუტყვისათვის საკვების შეცვლის მეთოდოლოგიის შემუშავება და სარეკომენდაციო კამპანიის წარმოება ვერ განხორციელდა და ამ მიზნით, მიმდინარეობდა დონორების მოძიება. ასევე, წინა წლებთან შედარებით, მცირე პროგრესი დაფიქსირდა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის ტექნოლოგიების ინიციატივების კუთხით.

ნარჩენების მართვის სექტორში, 2023 წელს, პროგრესი გაიზარდა სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელების დახურვის მიმართულებით. კერძოდ, დაგეგმილი 4 უნებართვო არასახიფათო ნაგავსაყრელის ნახევარი დაიხურა, ხოლო სტიქიური ნაგავსაყრელების 76%, ჯამში 1000-მდე, დაიხურა. 2024 წლისთვის დაგეგმილი 3 რეგიონული არასახიფათო ნაგავსაყრელიდან მოეწყო მხოლოდ ერთი.

სექტორში ყველაზე დიდი პროგრესი უკავშირდება ნარჩენების მართვის შესახებ ცოდნისა და ცნობიერების ამაღლებას 5 კამპანიით, რომელიც სრულად განხორციელდა. 2023 წელს, ეროვნული ანგარიშების ნახევარი, 50%, ეყრდნობოდა მონაცემებს. 100%-ით შესრულდა ქალაქის წყაროსთან სუპარირების პრაქტიკის დანერგვა 2 მუნიციპალიტეტში, თუმცა მხოლოდ მესამედით შესრულდა ყოველწლიურად გადამუშავებული ქალაქის ნარჩენების რაოდენობის სამიზნე მაჩვენებელი, ისევე როგორც მიღებული კომპოსტის რაოდენობა.

არ გაზომილა და უცნობი დარჩა თითქმის ყველა ამოცანის შედეგის დონეზე პროგრესი: კერძოდ, ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა, ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა და ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან შემცირებული ემისიების ოდენობა (გგ CO2 ეკვ.).

განხორციელების პროგრესის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე აირების მართვის სისტემის მოწყობის და ურბანული ჩამდინარე წყლების მიმართულებით, კერძოდ შემდეგი ამოცანების ქრილში: ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირების ემისიების შემცირება; ამოცანა 6.3. ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება.

სატყეო სექტორში, 2023 წელს, განხორციელდა ტყის მოვლის, აღდგენა-გაშენების ღონისძიებები 1,714.6 ჰა ფართობზე. 2022 წელს ეს მაჩვენებელი იყო 783 ჰა. ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის ხონიძიებები განხორციელებულია 3153,9 ჰა-ზე და ეს აქტივობა 100%-ით განხორციელდა. მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობმა შეადგინა 356,840 ჰა, რითიც მიღწეულ იქნა 2030 წლისთვის დაგეგმილი სამიზნე მაჩვენებლის 80%. 100%-ით შესრულდა 14 საქმიანი ეზოს დაარსება-დაკომპლექტების აქტივობა. სრულად განხორციელდა ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა ტყეების მრავალფუნქციურობის მხარდაჭერით, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებითა და ტყის რეფორმის პროცესებში საზოგადოების ჩართვის მხარდაჭერით.

მკვეთრად გაიზარდა სატყეო საკითხებთან დაკავშირებული უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა, ასევე 42%-მდე გაიზარდა დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები, თუმცა საბაზისო მდგომარეობაში დარჩა ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია.

შესავალი

წინამდებარე წლიური მონიტორინგის ანგარიში შეიცავს ინფორმაციას საქართველოს მთავრობის მიერ 2021 წლის 8 აპრილის N167 დამტკიცებული საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის და 2021 – 2023 წლების სამოქმედო გეგმის” 2021-2023 წლების განმავლობაში განხორციელების მდგომარეობის თაობაზე. კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა“ (CSAP) არის დოკუმენტი, რომელიც ასახავს გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) პარიზის შეთანხმების ფარგლებში „საქართველოს განახლებულ ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“ დოკუმენტში (NDC) სათბურის აირების ემისიების შემცირების გრძელვადიან ხედვას 2030 წლისთვის. ის შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კოორდინაციით და შეიცავს კლიმატის ცვლილების შერბილების აქტივობებს შვიდ სექტორში: 1. ენერჯის გენერაცია და გადაცემა, 2. ენერჯის მოხმარება სატრანსპორტო სექტორში, 3. ენერჯის მოხმარება შენობებში, 4. ენერჯის მოხმარება მრეწველობაში და სამრეწველო პროცესები, 5. სოფლის მეურნეობა, 6. ნარჩენების მართვა და 7. სატყეო მეურნეობა.

შვიდივე სექტორში სათბური აირების ემისიების შემცირებისასთვის, სტრატეგიით განსაზღვრულია 7 მიზანი:

1. 2030 წლისთვის, ენერჯის გენერაციისა და გადაცემის სექტორში, სათბურის აირების ემისიების, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, 15%-ით შემცირება;
2. 2030 წლისთვის, ტრანსპორტის სექტორში, სათბურის აირების ემისიების, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, 15%-ით შემცირება;
3. შენობების სექტორში დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
4. 2030 წლისთვის, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, სათბურის აირების ემისიების 5%-ით შესამცირებლად, მრეწველობის სექტორის დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარების ხელშეწყობა, კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
5. სოფლის მეურნეობის სექტორის დაბალნახშირბადიანი განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
6. ნარჩენების სექტორის დაბალნახშირბადიანი განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;

7. 2030 წლისთვის, სატყეო სექტორის მიერ ნახშირბადის შთანთქმის შესაძლებლობის, 2015 წელს დაფიქსირებულ დონესთან შედარებით, 10%-ით გაზრდა.

სტრატეგიით განსაზღვრულია სულ 24 ამოცანა.

სტრატეგიით განსაზღვრული ამოცანები

ენერჯის გენერაციის სექტორში:

1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა
2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება
3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება
4. ენერჯეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება

ტრანსპორტის სექტორში:

1. ავტოპარკში დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა
2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება
3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება
4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება

შენობების სექტორში:

1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა
2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე
3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების, შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება
4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა
5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება

მრეწველობის სექტორში:

1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიების დონის შემცირება
2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება

სოფლის მეურნეობის სექტორში:

1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა
2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება

ნარჩენების სექტორში:

1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირების ემისიების შემცირება
2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა
3. ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება
4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება

სატყეო სექტორში:

1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა
2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა
3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება

ანგარიში მოიცავს ინფორმაციას CSAP-ის განხორციელების სამწლიანი პერიოდის შესახებ, 2021 წლის 1 იანვრიდან 2023 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით. ვინაიდან სტრატეგიის სამოქმედო გეგმით განხორციელებული აქტივობების განხორციელება დაიწყო სტრატეგიის ოფიციალურად დამტკიცებამდე, საანგარიშგებო პერიოდი მოიცავს პირველი იანვრიდან დამტკიცებამდე, 8 აპრილამდე განხორციელებულ აქტივობებსაც. წლიური ანგარიში, თავის მხრივ წარმოდგენს 2022 წლის განხორციელების წლიური ანგარიშის განახლებულ ვერსიას (რომელიც გამოქვეყნებულია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე) და მასში ასახულია მონაცემები 2023 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით. ის, გარდა უშუალოდ 2023 წლის მონაცემებისა, აჯამებს მთელი სამოქმედო გეგმის, 2021-2023 წლების პერიოდის მონაცემებს.

წლიური ანგარიში შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კლიმატის ცვლილების სამმართველოს კოორდინირებით პასუხისმგებელი უწყებებისგან მიღებული სტატუს ანგარიშების საფუძველზე. მონაცემები შეგროვებულ იქნა კლიმატის ცვლილების მონაცემთა მართვის ელექტრონული სისტემის საშუალებით, რომელიც შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და კავკასიის გარემოსდაცვითი რეგიონული ცენტრის (REC Caucasus) თანამშრომლობით.

კლიმატის ცვლილების სამმართველომ უზრუნველყო, რომ წარმოდგენილი წლიური ანგარიში შესაბამისობაში ყოფილიყო „პოლიტიკის დაგეგმვის, მონიტორინგისა და შეფასების წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 20 დეკემბრის N629 დადგენილებით განსაზღვრულ პროგრეს ანგარიშის შემუშავების მოთხოვნებთან.

წლიური ანგარიშის პროექტი განხილულ და შეთანხმებულ იქნა საქართველოს მთავრობის 15 იანვრის N54 დადგენილებით შექმნილი უწყებათშორისი სათათბირო ორგანოსთან, კლიმატის ცვლილების საბჭოსთან. საბჭოს ხელმძღვანელობს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი.

ზოგადი პროგრესი

წინამდებარე ანგარიში ასახავს აქტივობების განხორციელების და ამოცანების შესრულების მხრივ მდგომარეობას კლიმატის ცვლილების პირველი სამოქმედო გეგმის სამწლიან პერიოდში, 2021 წლის 1 იანვრიდან 2023 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით. ის მიმოიხილავს იმას, თუ რამდენად განხორციელდა საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებები პასუხისმგებელი უწყებების მიერ და აანალიზებს ამ აქტივობების შედეგად კლიმატის ცვლილების 7 სექტორში სტრატეგიით დასახული ამოცანების შესრულებას. ანგარიში არ შეეხება სტრატეგიის მიზნებისა და გავლენის მიღწევის ანალიზს, რომელიც შუალედური და საბოლოო შეფასების ამოცანაა.

სამოქმედო გეგმის თანახმად, 66-ვე აქტივობა გრძელდებოდა სამი წლის მანძილზე - მათი 74.4% უნდა დასრულებულიყო 2023 წლის მე-4 კვარტალში, სამოქმედო გეგმის დასასრულს, 12% - 2023 წლის მე-2 კვარტალში, 10.6% - მე-3 კვარტალში, ხოლო 3% - I კვარტალში. ამდენად, მესამე და ბოლო წლიური ანგარიში იძლევა შეჯამებულ სურათს, თუ რამდენად განხორციელდა სამოქმედო გეგმა. 2023 წლის წლიური ანგარიში ასევე იძლევა ინფორმაციას, თუ როგორია დასახული ამოცანების შესრულების პროგრესი არა მხოლოდ მათი ინდიკატორების საბაზისო მაჩვენებლებთან, არამედ 2022 წლის შუალედურ სამიზნე მაჩვენებლებთან შედარებით. თუმცა, წინა წლიური ანგარიშებისგან განსხვავებით, წინამდებარე ანგარიში 2023 წლის მაჩვენებლებს ასევე აღარებს 2024 წლის საშუალოვადიან და 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლებს,

რომელიც უფრო მკაფიო წარმოდგენას იძლევა არა მხოლოდ ინდიკატორების პროგრესზე, არამედ ტემპზეც, იმის საჩვენებლად, თუ რამდენად ახლოა მაჩვენებელი საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან. ამ მიზნით, ცხრილთან ერთად, გამოყენებულია დიაგრამები. ანგარიშში ასევე შეჯამებულია 3 წლის მანძილზე წამოჭრილი გამოწვევები, რის გამოც აქტივობების ნაწილი საერთოდ ან განხორციელდა ან ვერ მოესწრო მათი სრული განხორციელება, რაც შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავების შესაძლებლობას იძლევა მომდევნო სამოქმედო გეგმისთვის.

პროგრესი ამოცანების დონეზე

12 ამოცანის 14 ამოცანის შედეგის ინდიკატორის შემთხვევაში დაფიქსირდა პროგრესი გეგმის მიხედვით, რადგან 2023 წლის მონაცემებმა 2022 წლის სამიზნე მაჩვენებელს მიაღწია/გადააჭარბა:

- 1.1.1. განახლებადი ენერჯის წილი საქართველოს ელექტროენერჯის წარმოებაში
- 1.4.1. ენერგეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული, ინიცირებული ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების რაოდენობა
- 2.1.2. ჰიბრიდული ავტომობილების წილი საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში
- 2.1.3. პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარჯებული ავტომობილების პროცენტული წილი
- 2.4.1. ტრანსპორტის სექტორში სატურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობა
- 4.1.1. ცემენტის წარმოებიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.)
- 4.1.2. ქიმიური მრეწველობიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.)
- 4.2.1. მრეწველობის რაოდენობა, რომელშიც შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები
- 5.2.1. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში
- 6.4.1. ნარჩენების მართვის შესახებ ანგარიშების პროცენტული წილი, რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს
- 7.2.1. მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობი ჰექტარში
- 7.3.1. სატყეო საკითხებთან დაკავშირებული უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა

14 ამოცანის 17 ამოცანის შედეგის ინდიკატორის შემთხვევაში 2023 წლის მონაცემები ჩამორჩება 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს:

- 1.2.1. თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობის მაჩვენებელი
- 1.3.1. საქართველოს ენერგოსისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი

- 2.1.1. ელექტრომობილების წილი საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში
- 2.2.1. საქართველოს ტერიტორიაზე ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახეობის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებული ენერჯის წილი
- 2.3.1. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) ხორციელდება
- 2.3.2. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც საზოგადოებრივი (მეტრო, ავტობუსი, მიკროავტობუსი) ტრანსპორტით ხორციელდება
- 3.1.1. კანონის შესაბამისად, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ყოველი ახალი აშენებული შენობის პროცენტული წილი, რომელიც ენერგოეფექტურობაზეა სერტიფიცირებული
- 3.3.1. ცენტრალური და მუნიციპალური მთავრობის მიერ დაკავებული და მფლობელობაში არსებული 500 მ²-ზე მეტი ფართობის შენობების რაოდენობა, რომელთა სრული ფართობის 1% განახლებულია ყოველწლიურად ენერგოეფექტურობის სტანდარტების მიხედვით
- 3.5.1. შენობების გათბობის, გაგრილებისა და ვენტილაციის სისტემებისა და ელექტრო მოწყობილობების ენერგოეფექტურობის საკითხებში სერტიფიცირებული და დიპლომირებული სპეციალისტების ჯამური პროცენტული რაოდენობა
- 5.1.1. ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის მათი პროცენტული წილი, რომელთაც აქვთ გაუმჯობესებული ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ
- 6.3.1. ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან შემცირებული ემისიების ოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.)
- 7.1.1. ტყის ფართობი ჰექტარში, რომელზეც განხორციელდა ადდგენითი სამუშაო
- 7.3.2. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები
- 7.3.3. ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია

მათ შორის არის ისეთი ამოცანის შედეგების ინდიკატორები, რომელთა თაობაზე გამოიკვეთა მონაცემების არარსებობა, შესაბამისად, არ დაფიქსირებულა პროგრესი:

- 3.2.1. იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად
- 3.3.2. საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობების პროცენტული წილი, რომლებიც ენერგოეფექტურ ნათურებს იყენებს
- 3.4.1. წახალისების ღონისძიებების ამოქმედების შემდეგ ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შექმნილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტული მაჩვენებელი
- 6.1.1. ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.)
- 6.2.1. ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.)

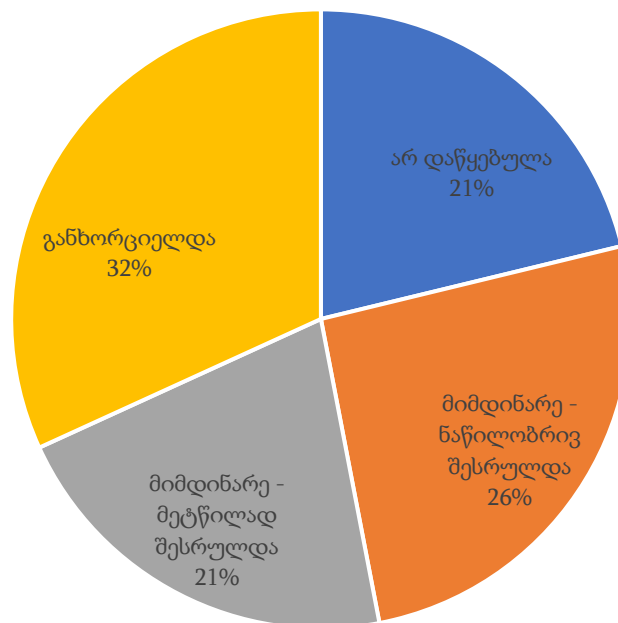
მონაცემთა წერტილი	თარიღი	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1			2.2	2.3		2.4	3.1	3.2	3.3		3.4	3.5	4.1		4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	6.3	6.4	7.1	7.2	7.3					
		განახლებადი ენერჯია	თბოელ ექტროსადგურები	გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯია	პოლიტიკის დოკუმენტები	დაბალ ემისიანი და ტექნიკურად გამართული ავტომობილები			ტრანსპორტის მოხმარებაში განახლება და ენერჯია	არამოტორული მობილობა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	ინიციატივები	სენსორები	მომხმარებელთა ინფორმაცია	ენერგოეფექტური მიდგომები	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი	ენერგოეფექტური რიგის საკითხები და ენერჯი
		2018 - 78%	2018 - 44%	2019 - 0.5%	2020 - 7	2019 - 0.14%	2019 - 4.91%	2019 - 55%	2018 - 2%	2016 - 27.15%	2016 - 39%	2020 - 0	2020 - 0%	2020 - 40%	2020 - 10%	2020 - 20%	2020 - 10%	2020 - 0%	2020 - 0%	2020 - 1083	2020 - 2547	2020 - 0	2020 - 0%	-	2020 - 1,091	2020 - 0	2020 - 0	2020 - 0	2020 - 0	2019 - 190	2019 - 0	2020 - 10	2020 - 0%	2020 - 0	
საშუალო	2022	72%	45%	0.6%	9	0.5%	5.5%	54%	3%	30%	40%	1	100%	40%	10%	20%	10%	0%	1083	2919	1	50%	10%	1,063	10	<150	50%	890	150,807	20	>65%	15%			
	2024	76%	48%	7.1%	12	1%	6.7%	50%	4%	32%	41%	2	100%	55%	30%	30%	20%	30%	2023 - 1139	2023 - 3105	2	50%	30%	1,056	40	-	70%	2090	300,000	25	>80%	30%			
	2026	82%	48%	12.2%	20	2%	9.8%	45%	6%	33%	42%	3	100%	60%	50%	40%	30%	60%	-	-	3	50%	40%	908	100	>300	80%	2690	350,000	28	>85%	40%			
	2028	85%	49%	10.6%	26	3%	15%	40%	8%	34%	43%	4	100%	70%	70%	60%	50%	80%	-	-	4	50%	50%	822	130	>400	90%	3290	402,000	30	>90%	50%			
საბოლოო	2030	87%	50%-ზე მეტი	18.2%	30-ზე მეტი	5%	20%	30%	10%	35%	45%	5	100%	80%	>90%	>70%	60%	100%	-	-	5	50%	60%	840	>150	>500	100%	<4000	450,000	>30	100%	>50%			
2022 წლის შესრულება		72%	44%	0.5%	22	0.24%	7.26%	35.85%	1%	7%	20%	1	0%	უწინააღმდეგობრივი	0%	უწინააღმდეგობრივი	0%	0%	852.11	2305.99	1	0%	10%	უწინააღმდეგობრივი	უწინააღმდეგობრივი	უწინააღმდეგობრივი	50%	783	266,177	20	42%	0			
2023 წლის შესრულება		76%	44%	0.5%	26	0.3%	8.7%	23.8%	1%	7%	20%	1	0%	უწინააღმდეგობრივი	1%	უწინააღმდეგობრივი	0%	0%	852.11	2305.99	2	25%	10%	უწინააღმდეგობრივი	უწინააღმდეგობრივი	უწინააღმდეგობრივი	50%	1714	356,840	20	42%	0			
მიზნის მიღწევა (2022წ)		100%	97.7%	83.3%	244%	48%	132%	153.4%	33%	23%	50%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	127%	126%	100%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	88%	177%	100%	64.6%	0%			
მიზნის მიღწევა (2023წ)		105%	97.7%	83.3%	289%	60%	158%	231%	33%	23%	50%	100%	0%	0%	10%	0%	0%	100%	127%	126%	200%	50%	100%	0%	0%	0%	100%	192%	236.6%	100%	64.6%	0%			
გეგმის შესრულება		✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗			

პროგრესი აქტივობების დონეზე

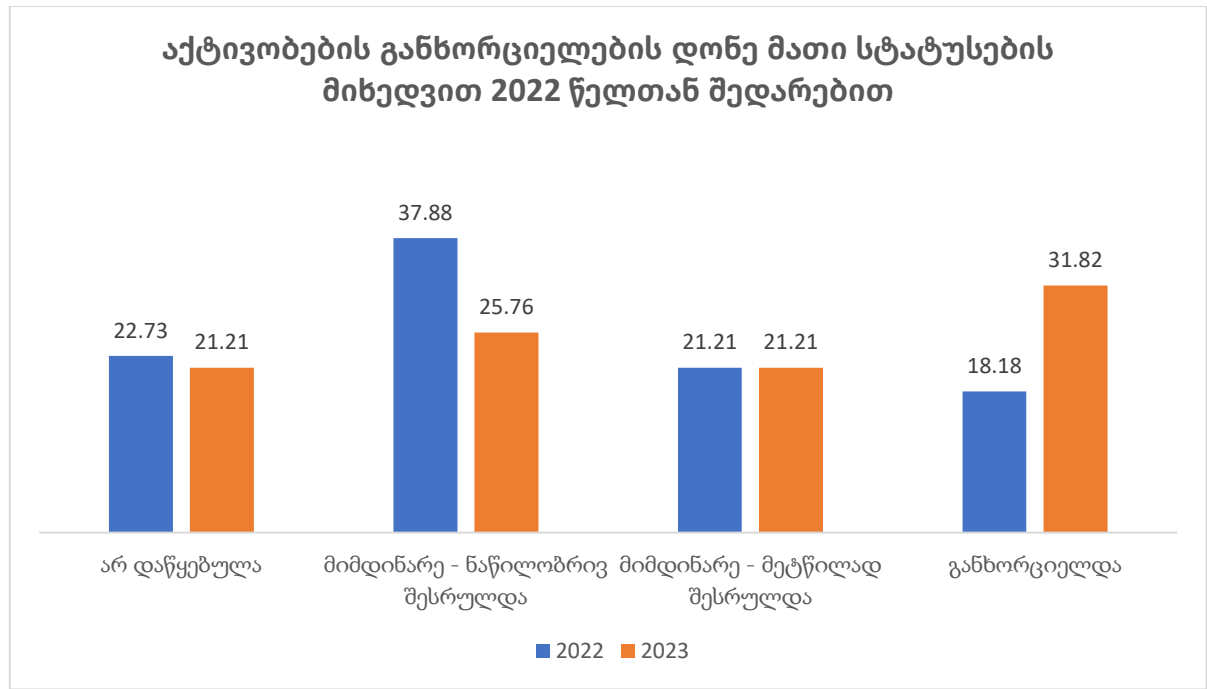
აქტივობების განხორციელების დონე მათი სტატუსების მიხედვით

საერთო ჯამში 66 აქტივობიდან, 2021-2023 წლების განმავლობაში, განხორციელდა 21 აქტივობა (31,82%), 14 აქტივობა განხორციელდა მეტწილად (21,21%), ნაწილობრივ განხორციელდა 17 აქტივობა (25,76%). ხოლო არ დაწყებულა 14 აქტივობა (21,21%). ამდენად, **სამოქმედო გეგმა ისე დასრულდა, რომ აქტივობების თითქმის ნახევარი (47%) ჯერაც განხორციელების სხვადასხვა ეტაპზეა, ხოლო მესამედი არც დაწყებულა. სრულად განხორციელდა მხოლოდ აქტივობების მესამედი.**

**აქტივობების განხორციელების დონე მათი
სტატუსების მიხედვით**

თუ შევადარებთ წინა წლიურ ანგარიშს, აღსანიშნავია, რომ 2022 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებთან შედარებით, **განხორციელებული აქტივობების პროცენტული წილი გაიზარდა 18,18%-დან 31,82%-მდე**. ამასთან, იგივე დარჩა მეტწილად განხორციელებული აქტივობების წილი, ხოლო 37.88%-დან 25.76%-მდე შემცირდა ნაწილობრივ შესრულებული აქტივობების წილი. თავის მხრივ, არდაწყებული აქტივობების წილი შემცირდა მხოლოდ უმნიშვნელოდ - 22.73%-დან 21.21%-მდე.

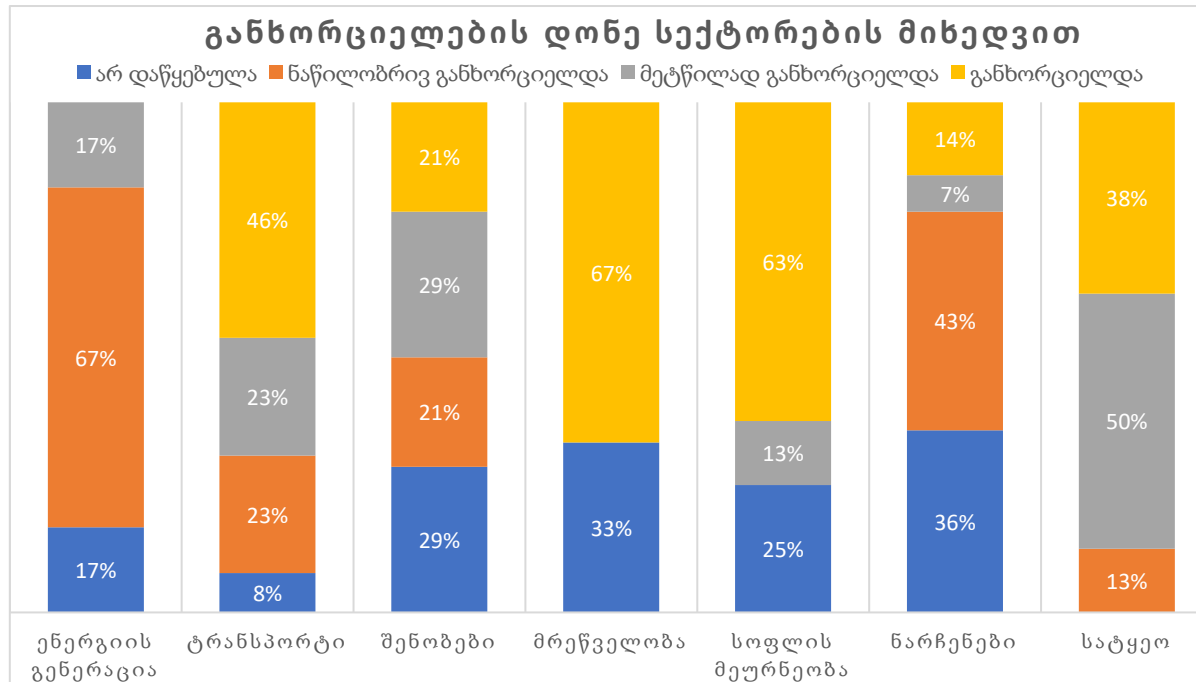

აქიდან გამომდინარე, 2023 წელს ნაწილობრივად განხორციელებულმა აქტივობების და უმეტესად განხორციელებული აქტივობების ნაწილმა გადაინაცვლა სრულად განხორციელებულის სტატუსის მქონე აქტივობებში, ხოლო არდაწყებული აქტივობების ნაწილი დაწყებულ იქნა და გადავიდა ნაწილობრივ ან უმეტესად შესრულებული აქტივობების კატეგორიაში. ეს იმაზე მეტყველებს, რომ **სამოქმედო გეგმის ბოლო წელს ბევრი აქტივობა ფორსირებული ტემპით დაჩქარდა, თუმცა არდაწყებული აქტივობების ნაწილი, რომელთა არდაწყებას ჰქონდა სისტემური მიზეზები, კვლავაც დარჩა იგივე მდგომარეობაში.**

განხორციელების დონე აქტივობების სტატუსის მიხედვით

სამოქმედო გეგმის **განხორციელების დონე აქტივობების სტატუსების (მდგომარეობის) ჭრილში** განსხვავდება სექტორების მიხედვით. ყველაზე მეტი წილი აქტივობებისა, რომლებიც სრულად განხორციელდა, გვხვდება მრეწველობისა (67%) და სოფლის მეურნეობის (63%) სექტორებში. ყველაზე მეტი წილი აქტივობებისა, რომლებიც მეტწილად განხორციელდა, გვხვდება სატყეო სექტორში (50%), ხოლო ენერჯის გენერაციის სექტორზე მოდის ყველაზე მაღალი წილი ნაწილობრივ განხორციელებული აქტივობებისა (67%).

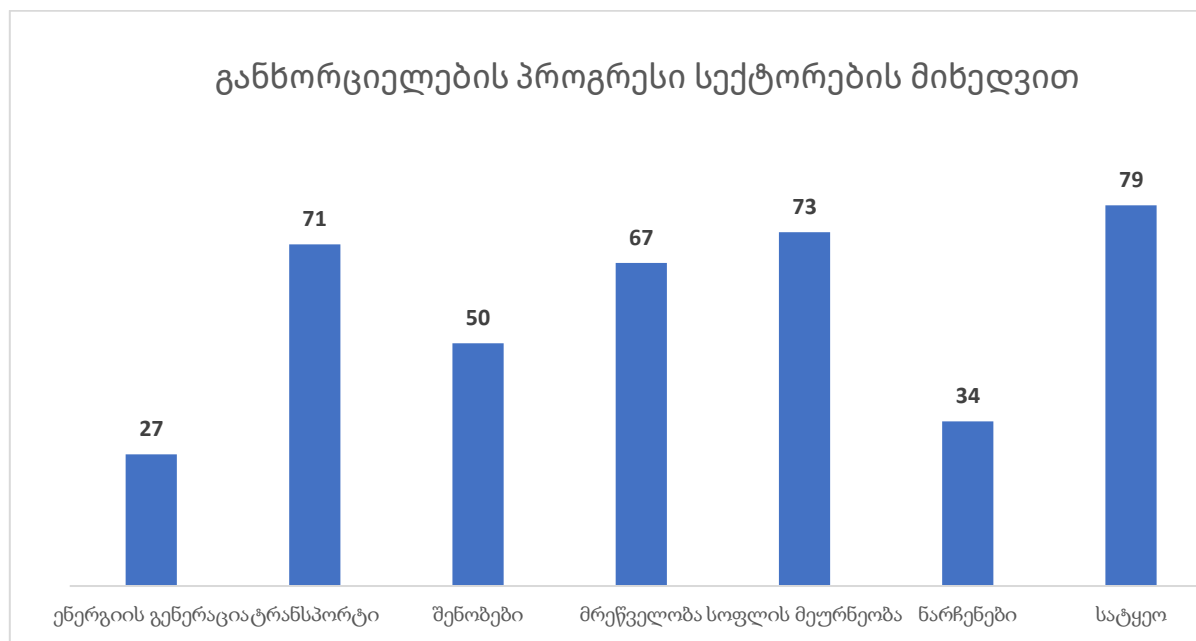
ნარჩენების და მრეწველობის სექტორებში ყველაზე მაღალია იმ აქტივობების პროცენტული წილი, რომლებიც არ დაწყებულა (36% და 33%, შესაბამისად). მხოლოდ სატყეო სექტორში არ გვაქვს არდაწყებული სტატუსის მქონე არცერთი აქტივობა.

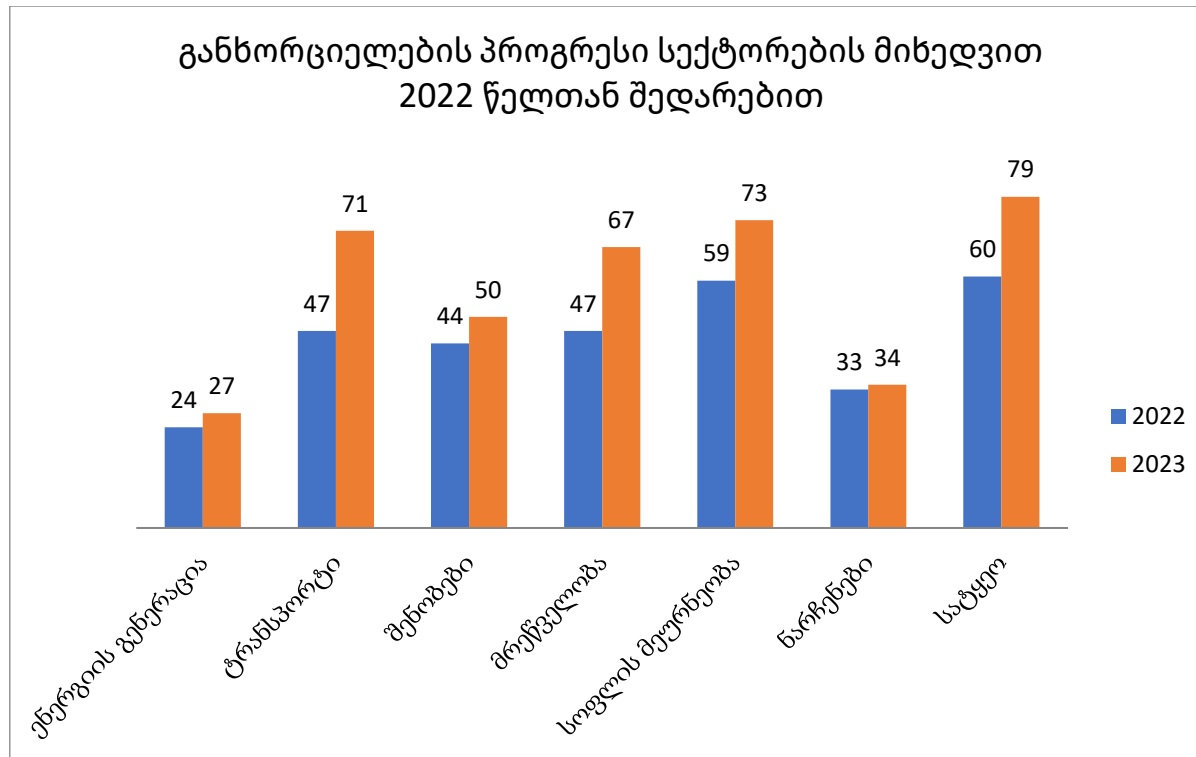
განხორციელების პროგრესი

სამოქმედო გეგმის **განხორციელების პროგრესი** (განხორციელების პროცენტული მაჩვენებელი) განსხვავებულია ასევე სექტორების მიხედვით. ჯამში, 2021-2023 წლებში, მთელი **სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროგრესია 57,44%, რაც, წინა წელთან შედარებით (47,28%), ათი პროცენტული პუნქტით ზრდას წარმოადგენს. განხორციელების ყველაზე მაღალი პროგრესი დაფიქსირდა სატყეო (79%) სექტორში, რომელსაც მოსდეს სოფლის მეურნეობის (73%) და ტრანსპორტის (71%) სექტორები. ასევე მაღალია განხორციელების პროგრესი მრეწველობის**

სექტორში (67%), მხოლოდ 50%-ით განხორციელდა სამოქმედო გეგმა შენობების სექტორში, 34%-ით - ნარჩენების სექტორში, ხოლო 27%-ით ენერჯის გენერაციის სექტორში. ამდენად, სამოქმედო გეგმის განხორციელების თვალსაზრისით ყველაზე პრობლემატური სფეროები არის ენერჯის გენერაციის და ნარჩენების მართვის სექტორი.

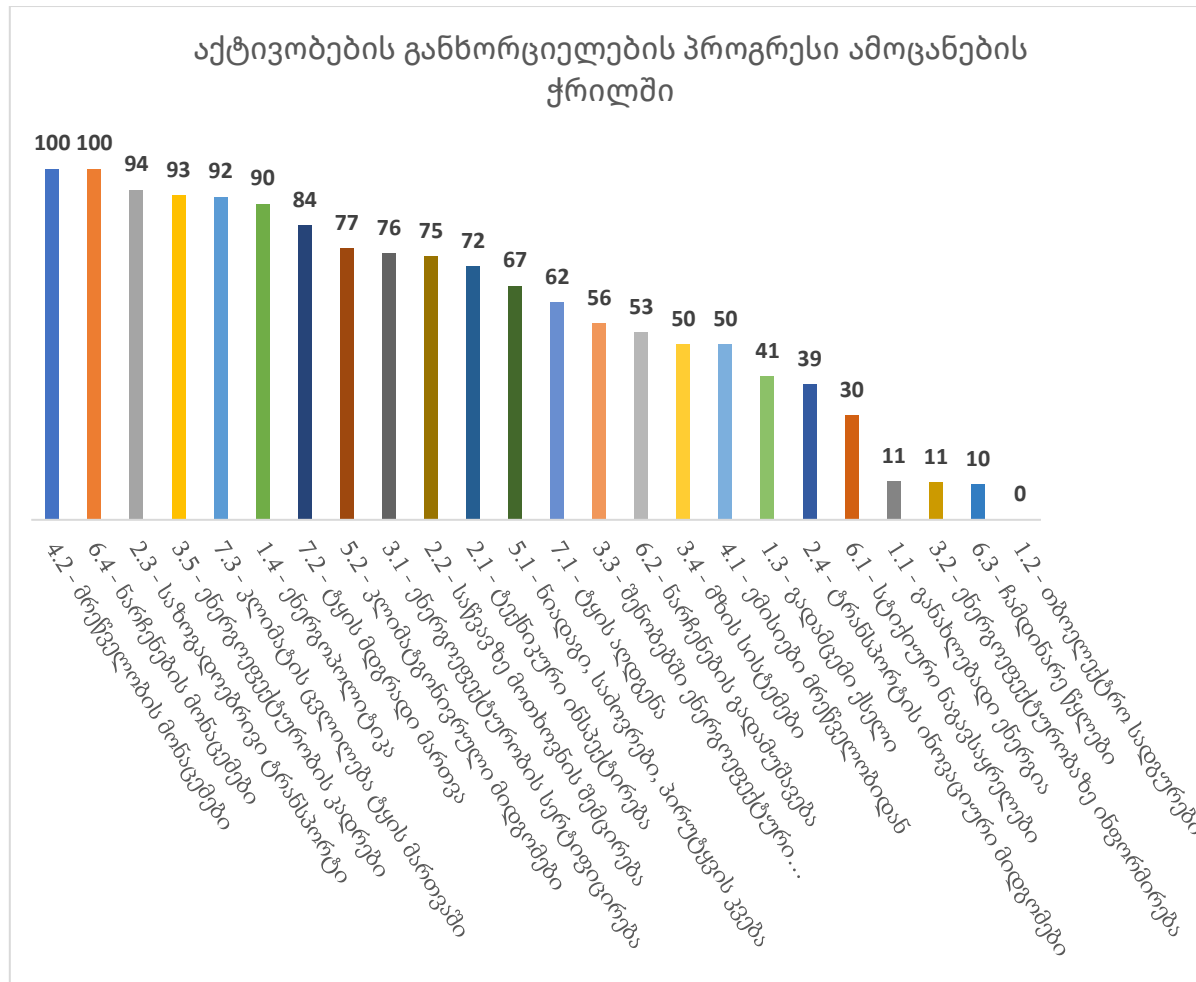

აღსანიშნავია, რომ 2022 წლის 31 დეკემბერთან შედარებით, განხორციელების პროგრესის ყველაზე დიდი ზრდა დაფიქსირდა ტრანსპორტის სექტორში (24 პროცენტული პუნქტი), მრეწველობის სექტორში (20 პროცენტული პუნქტი), სატყეო სექტორში (19 პროცენტული პუნქტი) და სოფლის მეურნეობის სექტორში (14 პროცენტული პუნქტი). ხოლო ენერჯის გენერაციის სექტორში მხოლოდ 3 და ნარჩენების სფეროში მხოლოდ 1 პროცენტული პუნქტიანი ზრდა იყო, რაც მეტყველებს აღნიშნულ ორი სექტორში პროგრესის ნაკლებობის სისტემურ მიზეზებზე.

განხორციელების პროგრესი ამოცების წრიულში

2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმის დასრულებისას, **24 სხვადასხვა ამოცანიდან მხოლოდ 17 ამოცანის შემთხვევაში დაგეგმილი აქტივობები იყო განხორციელებული 50 და მეტი პროცენტით**, მათგან ორი ამოცანის შემთხვევაში აქტივობები განხორციელდა 100%-ით, 4-ის შემთხვევაში - 90-დან 94 პროცენტამდე, 7 ამოცანის შემთხვევაში განხორციელება იყო 62-დან 84%-მდე ამპლიტუდაში, ორი ამოცანისთვის - 53-დან 56%-მდე, ხოლო ორი - 50 პროცენტით.

განხორციელების პროგრესის ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების ჭრილში: 100%-იანი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარების და ამოცანა 4.2 - მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარების შემთხვევაში. შემდეგ, 94%-იანი მაჩვენებლით, მოდის ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება, 93%-ით - ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება, 92%-ით - ამოცანა 7.3. კლიმატის

ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება და 90%-ით - ამოცანა 1.4 ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება.

განხორციელების პროგრესის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი (სექტორების მიხედვით) დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების ქრილში:

ენერჯის გენერაციის სექტორში:

- ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა
- ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება
- ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება

ტრანსპორტის სექტორში:

- ამოცანა 2.4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება

შენობების სექტორში:

- ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე

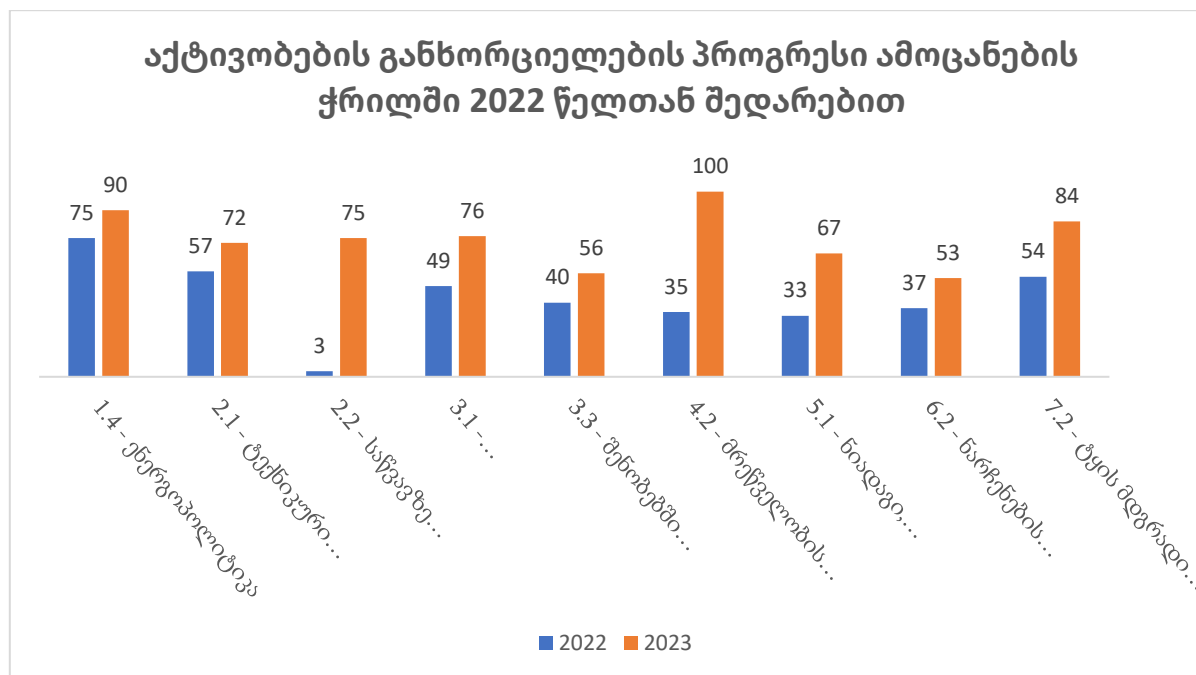
ნარჩენების სექტორში:

- ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირების ემისიების შემცირება
- ამოცანა 6.3. ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

განსაკუთრებით პრობლემატურია (0-დან 11%-მდე განხორციელების პროგრესის მაჩვენებლით) შემდეგი ამოცანები: 1.2 - თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება, 6.3 - ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება, 1.1 - განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა, 3.2 - მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე.

2022 წლის 31 დეკემბერთან შედარებით, ამოცანების ქრილში განხორციელების პროგრესის მნიშვნელოვანი ზრდა დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების შემთხვევაში: ამოცანა 2.2 - წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება; ამოცანა 4.2 - მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება; ამოცანა 5.1. - ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა; ამოცანა 7.2 - ტყის მდგრადი

მართვის ხელშეწყობა; ამოცანა 6.2 - ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა; ამოცანა 3.3 - საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება; ამოცანა 3.1 - შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა; ამოცანა 2.1 - დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში და ამოცანა 1.4 - ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება.

წარმატებული და წარუმატებელი მაგალითები

ამოცანა 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა

2023 წლამდე პრობლემას წარმოადგენდა ამოცანა 5.1 და მასში არსებული აქტივობების განხორციელება. ამოცანა 5.1 გულისხმობს ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვის და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობას. ამ ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო ერთი აქტივობა - 5.1.2. - პირუტყვის კვების ხარისხის გაუმჯობესებისა და საძოვრების ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით კანონმდებლობის შემუშავება და საპროექტო წინადადების მომზადება. აღნიშნული აქტივობის შედეგებად სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული იყო: 5.1.2.1 a - შემუშავებულია პროექტის კონცეფცია და მოთხოვნილია საერთაშორისო დაფინანსება მის განსახორციელებლად; 5.1.2.1 b - შემუშავებულია საძოვრების მართვის კანონმდებლობა.

საანგარიშგებო პერიოდში აღნიშნული აქტივობა 100%-ით განხორციელდა. კერძოდ, მომზადდა და საერთაშორისო დონორს წარედგინა საპროექტო წინადადება საძოვრების მდგრად მართვაზე; მომზადდა საძოვრების მართვის შესახებ კანონის პროექტი, რომელიც უახლოეს მომავალში განხილულ იქნება პარლამენტში

ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება

ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარებას შეეხება. მის ფარგლებში გათვალისწინებული იყო აქტივობა 4.2.1. - წარმოების შესაბამისად ინდივიდუალური ემისიების ფაქტორების ჩამოყალიბება. აქტივობის შედეგის ინდიკატორია: 4.2.1.1 - ჩამოყალიბებულია, სულ მცირე, ორი ძირითადი მრეწველობისთვის სპეციფიკური ემისიების ფაქტორი. 2023 წელს, წინა წლის 33%-თან შედარებით, აღნიშნული აქტივობა განხორციელდა 100%-ით. კერძოდ, მრეწველობის სექტორის ემისიების და შერბილების პოტენციალის დათვლისა და განსაზღვრის მიზნით, სს „პაიდელბერ ცემენტისა“ და სს „რუსთავის აზოტისთვის“ შემუშავდა წარმოებებისთვის ინდივიდუალური ემისიის წინასწარი ფაქტორები, როგორც ეს სამოქმედო გეგმაში იყო გათვალისწინებული.

ამასთან, წარუმატებელ მაგალითებად შეგვიძლია მივიჩნიოთ განახლებადი ენერჯის და ნარჩენების სფეროში გადადებული პროექტები. ხშირად ხდებოდა ნაგავსაყრელების აშენების, ასევე ქარის, მზის და ჰიდრო ელექსადგურების აშენება, რის გამოც არც ერთი სადგური არა თუ ექსპლუატაციაში არ შესულა, არამედ აშენებაც ვერ მოესწრო 3 წლის მანძილზე. აღნიშნული გამოიწვია არაერთხელ შეცვლილმა

ტექნიკურმა მახასიათებლებმა და სამუშაოების გადაღებამ. ანალოგიურად, გადაიღო აირების შემკავებელი ტექნოლოგიების მონტაჟი ჩამდინარე წყლებზე.

**აქტივობების განხორციელების პროგრესი ამოცანების ჭრილში -
2023 წლის ბოლოს**

ამოცანა	პროგრესი (%)
1.2 - თბოელექტრო სადგურები	0
6.3 - ჩამდინარე წყლები	10
3.2 - ენერგოეფექტურობაზე ინფორმირება	11
1.1 - განახლებადი ენერჯია	11
6.1 - სტიქიური ნაგავსაყრელები	30
2.4 - ტრანსპორტის ინოვაციური მიდგომები	39
1.3 - გადამცემი ქსელი	41
3.4 - მზის სისტემები	50
4.1 - ემისიები მრეწველობიდან	50
6.2 - ნარჩენების გადამუშავება	53
3.3 - შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომები	56
7.1 - ტყის აღდგენა	62
5.1 - ნიადაგი, საძოვრები, პირუტყვის კვება	67
2.1 - ტექნიკური ინსპექტირება	72
2.2 - საწვავზე მოთხოვნის შემცირება	75
3.1 - ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირება	76
5.2 - კლიმატგონივრული მიდგომები	77
7.2 - ტყის მდგრადი მართვა	84
1.4 - ენერგოპოლიტიკა	90
7.3 - კლიმატის ცვლილება ტყის მართვაში	92
3.5 - ენერგოეფექტურობის კადრები	93
2.3 - საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	94

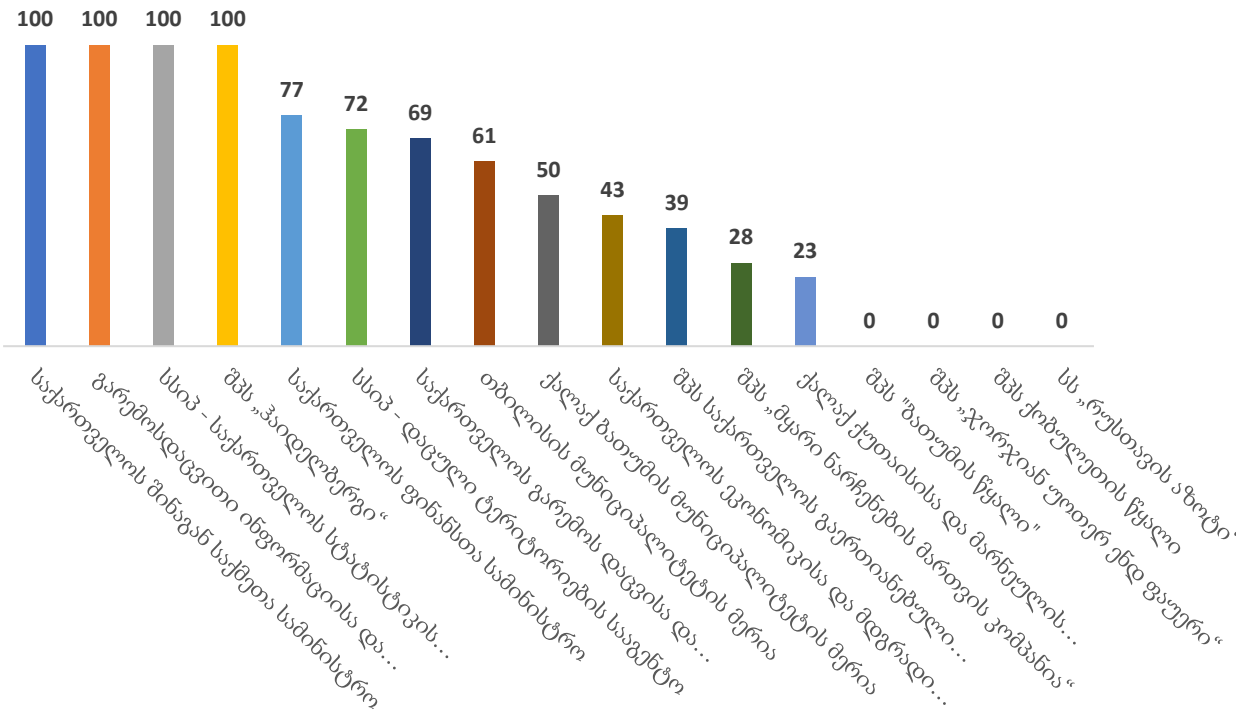
4.2 - მრეწველობის მონაცემები	100
6.4 - ნარჩენების მონაცემები	100

განხორციელების პროგრესი უწყებების ჭრილში

ანალიზის კიდევ ერთი განზომილებაა **განხორციელების პროგრესი განმახორციელებელი უწყებების ჭრილში**. ის გვიჩვენებს იმ პროცენტულ მაჩვენებელს, რომლითაც საანგარიშგებო პერიოდში სამოქმედო გეგმის ცალკეულ აქტივობებზე პასუხისმგებელმა უწყებებმა შეძლეს მათი განხორციელება.

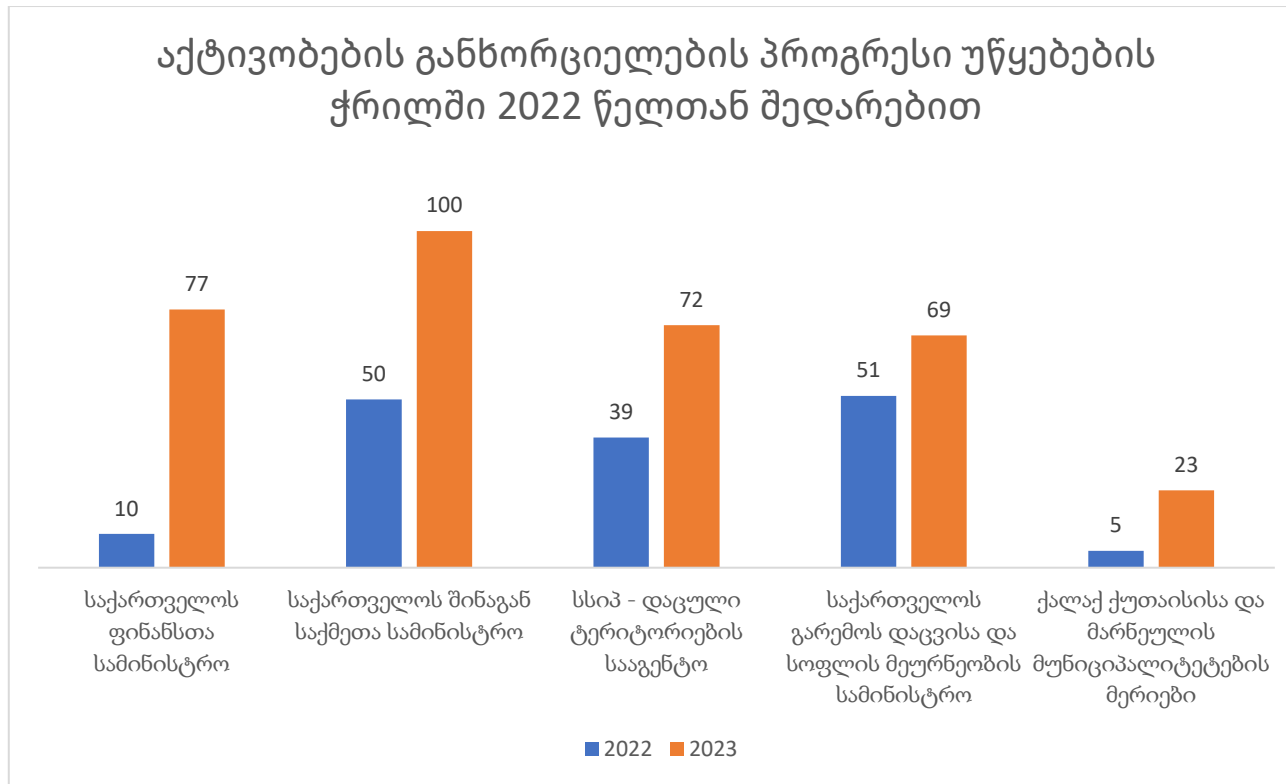
განხორციელების პროგრესის ყველაზე მაღალი, 100%-იანი მაჩვენებელი, აჩვენებს სსიპ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა და შპს ჰაიდელბერგ ცემენტმა. ყველაზე ნაკლები პროგრესი (0%) აჩვენა შპს „ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუნერმა“, შპს „ბათუმის წყალმა“ და შპს „ქობულეთის წყალმა“ და სს „რუსთავის აზოტმა“, ასევე ქალაქ ქუთაისისა და მარნეულის მუნიციპალიტეტების მერიებმა (25%) და შპს „მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“ (28%).

აქტივობების განხორციელების პროგრესი უწყებების ჭრილში

აღსანიშნავია შინაგან საქმეთა სამინისტროს 2023 წლის მაღალი პროგრესი, რომელიც 2021 წელს 35%-იან, 2022 წელს კი მხოლოდ 50%-იან მაჩვენებელზე იყო. ასევე 2023 წელს მნიშვნელოვანი პროგრესი ჰქონდა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს, რომელმაც ეს მაჩვენებელი 10%-დან 77%-მდე გაზარდა. პროგრესი დააფიქსირეს ასევე სხვა უწყებებმაც.

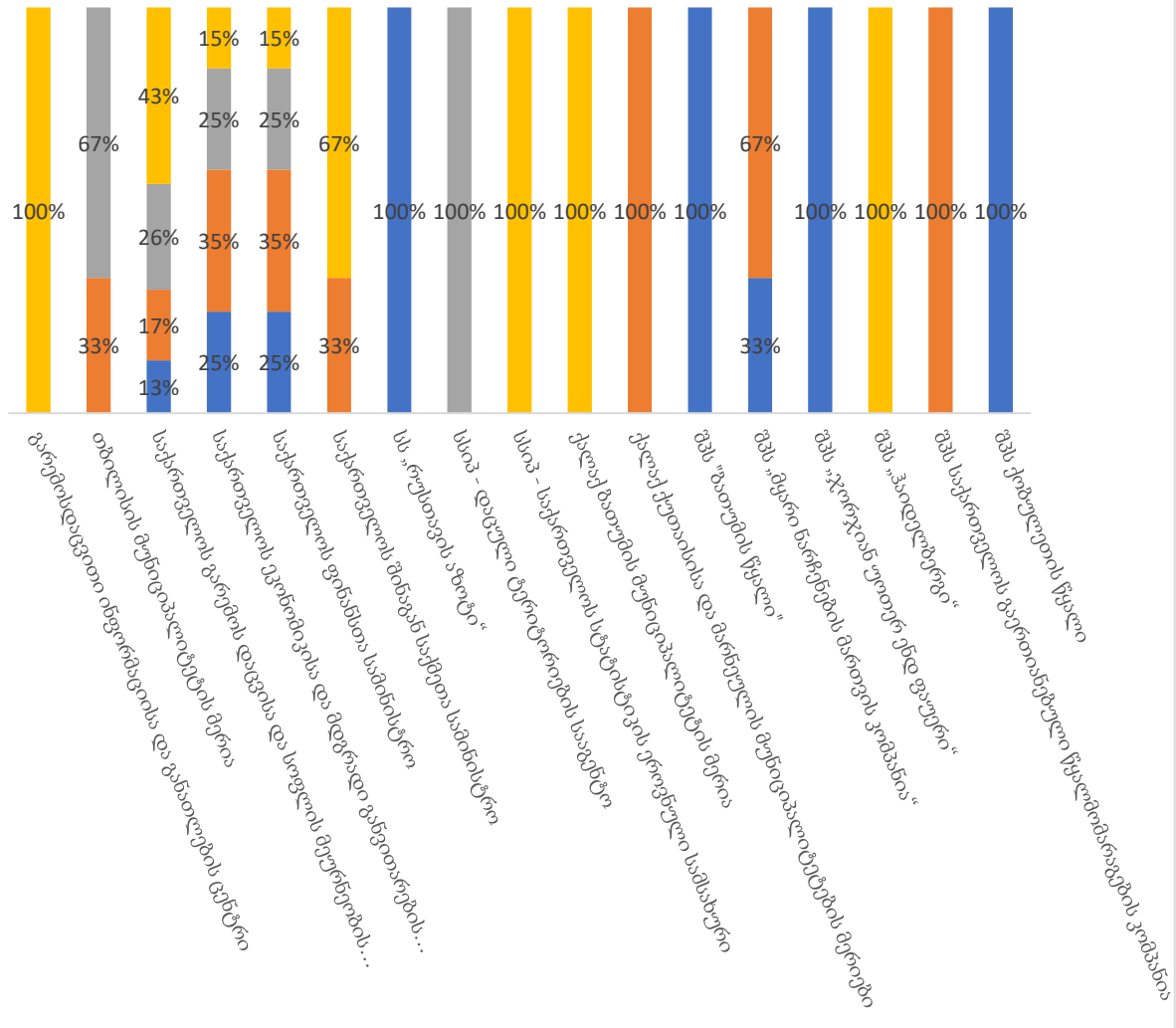
აქტივობების განხორციელების პროგრესი უწყებების
ჭრილში 2022 წელთან შედარებით

განხორციელების დონე განმახორციელებელი უწყებების ჭრილში გვაჩვენებს, რომ ყველა აქტივობა სრულად განახორციელეს სსიპ - სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა, ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიამ, შპს „ჭაიდელებერგ ცემენტმა“ და გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა. არდაწყებული აქტივობები ყველაზე მეტად თავს იჩენს შპს „ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუნდის“, შპს „ბათუმის წყლის“, შპს „ქობულეთის წყლის“ და სს „რუსთავის აზოტის“ შემთხვევაში, რომელთაც საერთოდ არ დაუწყიათ საკუთარი აქტივობა.

განხორციელების დონე განმახორციელებელი უწყებების ჭრილში

■ არ დაწყებულა ■ მიმდინარე - ნაწილობრივ შესრულდა
■ მიმდინარე - მეტწილად შესრულდა ■ განხორციელდა

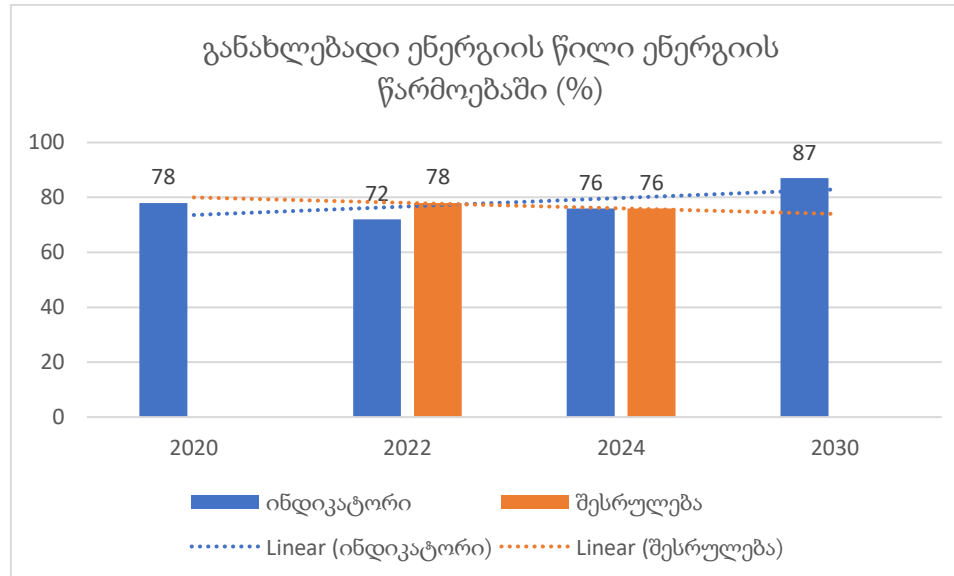

დეტალური პროგრესი ამოცანების მიხედვით

ენერჯის გენერაციის სექტორი

ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა

2023 წელს საქართველოს ჯამურ გენერაციაში განახლებადი ენერჯების წილი შეადგინა 76%, მათ შორის, 75.4% მოვიდა ჰიდროელექტროსადგურებზე, 0,6% - ქარის ელექტროსადგურზე. გამომუშავების 24% შეადგინა ბუნებრივ გაზზე მომუშავე თბოელექტროსადგურებმა. **2023 წელს, აღნიშნული ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებელმა გადააჭარბა 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს და გაუტოლდა 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს, ამასთან, 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 87% შეადგინა.**

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
1.1.1. განახლებადი ენერჯის წილი საქართველოს ელექტროენერჯის წარმოებაში	78%	72%	76%	87%	76%	87%

ამოცანა გულისხმობს ქარის და მზის ენერჯიდან ელექტროენერჯის გამომუშავების ტექნიკური და პროცედურული მხარდაჭერის სამუშაოებს, კერძოდ, 2024 წლამდე აშენებული უნდა იყოს 9 ქარის ელექტრო სადგური (აქტივობა 1.1.1.), 7 მზის ელექტროსადგური (აქტივობა 1.1.2.) და 10 ჰიდროელექტროსადგური (აქტივობა 1.1.3). **აღნიშნული აქტივობები შესრულდა, შესაბამისად, 9, 5 და 19 პროცენტით:**

ქარის ელექტროსადგურები:

- სადგურებზე: იმერეთი 1 - 100 მგვტ, რიკოთი - 20 მგვტ, თბილისი - 54 მგვტ, კასპი 54 მგვტ და ნიგოზა - 50 მგვტ, დასრულებულია ძირითადი კვლევები და მიმდინარეობს სამშენებლო ხელშეკრულებების გაფორმება. ნიგოზას და რიკოთის ქარის ელ. სადგურების მშენებლობის დასრულება დაგეგმილია 2025 წელს, იმერეთი 1-ის მშენებლობის დასრულება დაგეგმილია 2026 წელს. თბილისის და კასპის ქარის ელ. სადგურების მშენებლობის დასრულება დაგეგმილია 2027 წელს. სამგორი - 8 მგვტ გაფორმებულია სამშენებლო ხელშეკრულება და მიმდინარეობს სამუშაოები, მშენებლობის დასრულება დაგეგმილია 2025 წელს. დირბულას ქარის ელ. სადგურის პროექტი გაუქმებულია, აღნიშნულ პროექტთან ერთად გაუქმდა კიდევ რამდენიმე პროექტი, რის შემდგომაც იმავე ტერიტორიებზე გაფორმდა ხელშეკრულება სხვა კომპანიასთან ერთი დიდი გაერთიანებული რუისის ქარის ელ. სადგურის (206 მგვტ) განვითარების თაობაზე. რუისის ქარის ელ. სადგურზე მიმდინარეობს ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევის განხორციელება. სადგურების მშენებლობა არ დასრულებულა კვლევებისა და დაკავშირებული პროცედურების ხანგრძლივობის გამო.

მზის ელექტროსადგურები:

პროექტები იმყოფება განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე:

- უდაბნო (6.08 მგვტ) - გაიმარჯვა CFD აუქციონში, გაფორმებულია ხელშეკრულება (ეტაპი - კვლევა); მიმდინარეობს ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევის განხორციელება; ფლევი (7 მგვტ) - პროექტი გაუქმებულია, კომპანიამ ვერ შეასრულა ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება და არ წარმოუდგენია ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევა. გარდაბანი (50 მგვტ) (EBRD) - პროექტი გადაკეთდა, შეიცვალა ინვესტორი, ახლა კომპანიები MASDAR & GEDF ახორციელებენ ერთობლივ ახალი სამგორის მზის ელ. სადგურის (96 მგვტ) პროექტს. მარნეული (68მგვტ) - დასრულებულია ძირითადი კვლევები და მიმდინარეობს სამშენებლო ხელშეკრულებების გაფორმება.;

ჯეოსოლარი (9 მგვტ) - მიმდინარეობს მოლაპარაკება მშენებლობის ხელშეკრულების გაფორმებაზე; საგარეჯო (25 მგვტ) - პროექტის წინარე ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევა გადმოეცა სამინისტროს. დღეისმდგომარეობით პროექტი შეჩერებულია.

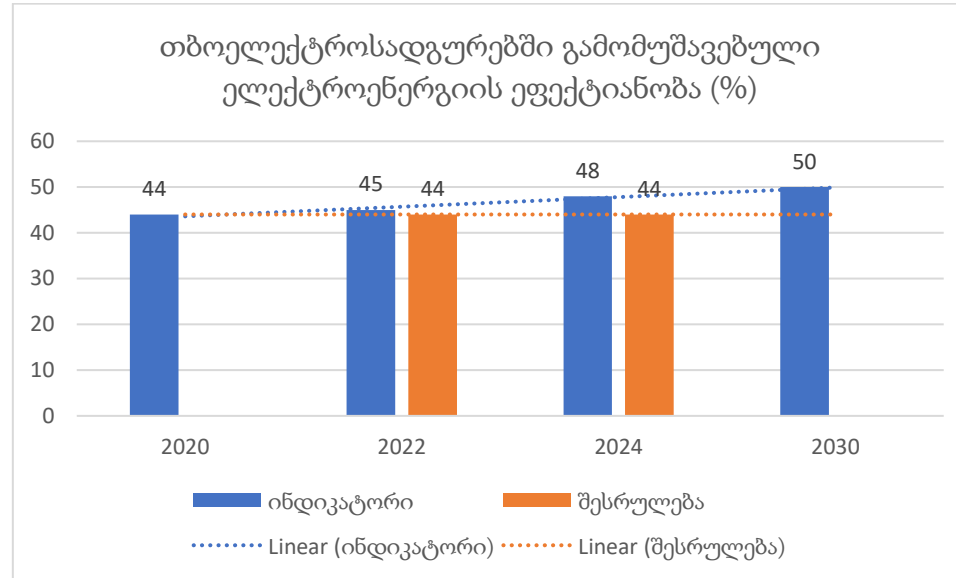
ჰიდროელექტროსადგურები:

- კირნათი (51.25 მგვტ) - მშენებლობა დასრულებულია, დარჩენილია სამუშაოები შეტბორვის არეალში. (ამ დრომდე ვერ მოხერხდა ექსპლუატაციაში მიღება, რადგან მიმდინარეობს საპროექტო ტერიტორიაზე მდებარე საფლავეების გადატანა) ხობი 2 (46.7 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე. სამუშაოების დაახლოებით 60-75% შესრულებულია; (პროექტის განხორციელებისას გარკვეული ზეგავლენა იქონია კოვიდ პანდემიის გამო დაწესებულმა შეზღუდვებმა.) მტკვარი (54.1 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე. სამუშაოების დაახლოებით 65-75% შესრულებულია; (შესწავლა-დაკვირვებების საფუძველზე საჭირო გახდა პროექტში გარკვეულ ცვლილებები რის გამოც გახანგრძლივდა ექსპლუატაციაში მიღების ვადა.)
მესტიაჭალა	1	(20	მგვტ)	-	შევიდა	ექსპლუატაციაში;
სტორი 1	(33.60 მგვტ)	- პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე. სამუშაოების დაახლოებით 75-80% შესრულებულია; (საქართველოს		გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმის ცვლილების გამო პროექტის ექსპლუატაციაში შესვლის ვადა გახანგრძლივდა 2025 წლის		
			31			დეკემბრამდე.)
- სამყურისწყალი 2 (26.28 მგვტ) - მშენებლობა შეჩერებულია სამუშაოები მოსახლეობის პროტესტის გამო. მეტეხი 1 (36.70 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე. (კომპანიას შეექმნა პრობლემები პროექტის განხორციელებისთვის საჭირო მიწის ნაკვეთების პრივატიზებასთან დაკავშირებით, რის გამოც მშენებლობის ნებართვის აღების პროცესი გახანგრძლივდა) ღები (14.34 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე; (კომპანიას შეექმნა პრობლემები პროექტის განხორციელებისთვის საჭირო მიწის ნაკვეთების პრივატიზებასთან დაკავშირებით, რის გამოც მშენებლობის ნებართვის აღების პროცესი გახანგრძლივდა) ჭიორა (26.10 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე; სამუშაოები თითქმის დასრულებულია. (პანდემიით გამოწვეულმა შეზღუდვებმა შეაფერხა სამშენებლო სამუშაოები)
 - ზოტი (46.07 მგვტ) - შეჩერებულია მშენებლობა, (პროექტის განვითარების შეფერხება გამოიწვია ელექტროგადამცემ ხაზთან დაკავშირებულმა პრობლემამ.)

ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება

ამოცანა 1.2. გულისხმობს ახლადამშენებული კომბინირებული თბოელექტროსადგურით ძველი დაბალი მარგი ქმედების კოეფიციენტის მქონე სადგურების ჩანაცვლების გზით თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობის გაუმჯობესებას. მაგრამ ვინაიდან ახალი თბოსადგურის ექსპლუატაციაში გაშვება იგეგმება 2024 წელს, **ამოცანის შედეგის ინდიკატორი რჩება საბაზისო დონეზე. 2022 წლის**

საშუალოვადიანი მაჩვენებელთან შედარებით ჩამორჩენაა 1 პროცენტული პუნქტი, ხოლო 2024 წელთან შედარებით - 3 პროცენტული პუნქტი. არსებული მაჩვენებელი საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 88%-ს შეადგენს.

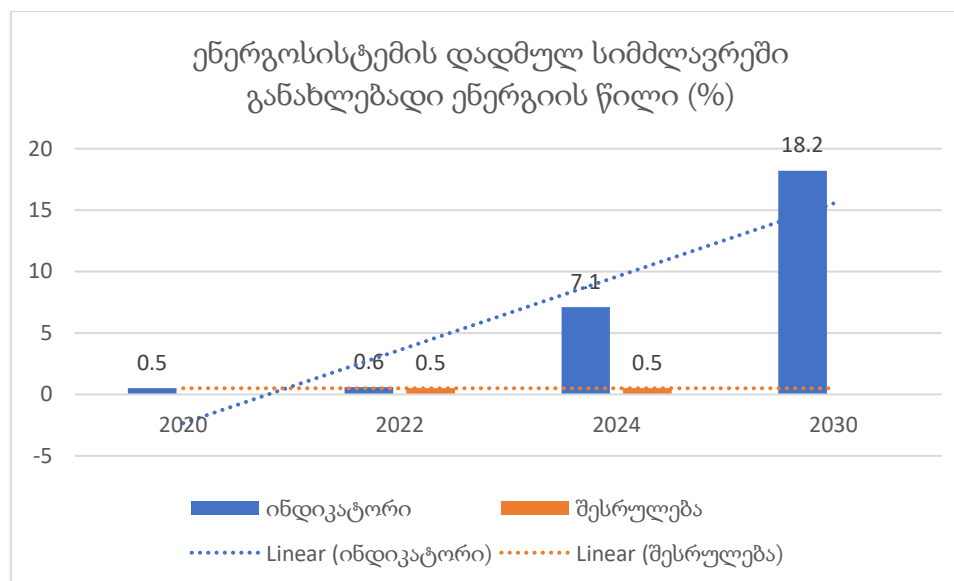

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
1.2.1. თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობის მაჩვენებელი	44%	45%	48%	50%-ზე მეტი	44%	88%

აქტივობა გულისხმობდა თბოელექტროსადგურებზე ტექნიკური სამუშაოების განხორციელებას (აქტივობა 1.2.1) და 2024 წლისთვის ერთ კომბინირებულ ციკლზე მომუშავე გაზის თბოელექტროსადგურის აშენებას (აქტივობის შედეგის ინდიკატორი 1.2.1.1.). აქტივობის განხორციელება არ დაწყებულა. შეიცვალა სადგურის პარამეტრები. 2023 წლის ბოლოს სს "საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციამ" გამოაცხადა ტენდერი კორპორაციის 100%-იანი წილის შესაძენად მის შვილობილ კომპანიაში შპს "გარდაბნის თესი 3" იმ პირობით, რომ შემსყიდველი ააშენებს კომბინირებული ციკლის გაზზე მომუშავე თბოელექტროსადგურს ქ. გარდაბნის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე. აუქციონი დასრულდება 2024 წლის 29 თებერვალს.

ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება

2023 წელს საქართველოს ენერჯის სისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი შეადგინდა 0.5%-ს, რაც უტოლდება საბაზისო მაჩვენებელს, 0.1 პროცენტული პუნქტით ჩამორჩება 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს და 6.6 პროცენტული პუნქტით - 2024 წლის სამიზნე მაჩვენებელს. ამასთან, ეს მაჩვენებელი საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის მხოლოდ 2.7%-ს შეადგენს. ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებლის ჩამორჩენა უკავშირდება იმას, რომ დაგეგმილი პროექტები იმყოფება განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე. პროექტების დაგვიანებით განხორციელების ან რიგ შემთხვევაში, გაუქმების გამო, ამოცანის შესრულება მოხდება დაგვიანებით.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
1.3.1. საქართველოს ენერგოსისტემის დადმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი	0.5%	0.6%	7.1%	18.2%	0.5%	2.7%

აქტივობა 1.3.1 გულისხმობდა საქართველოს გადამცემა ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმის განხორციელებას ელექტროგადაცემის კომპანიებისთვის, და იზომებოდა სამი ინდიკატორით. ინდიკატორი 1.3.1.1 a - 2024 წლისთვის ამენებულია ერთი კომბინირებულ ციკლზე

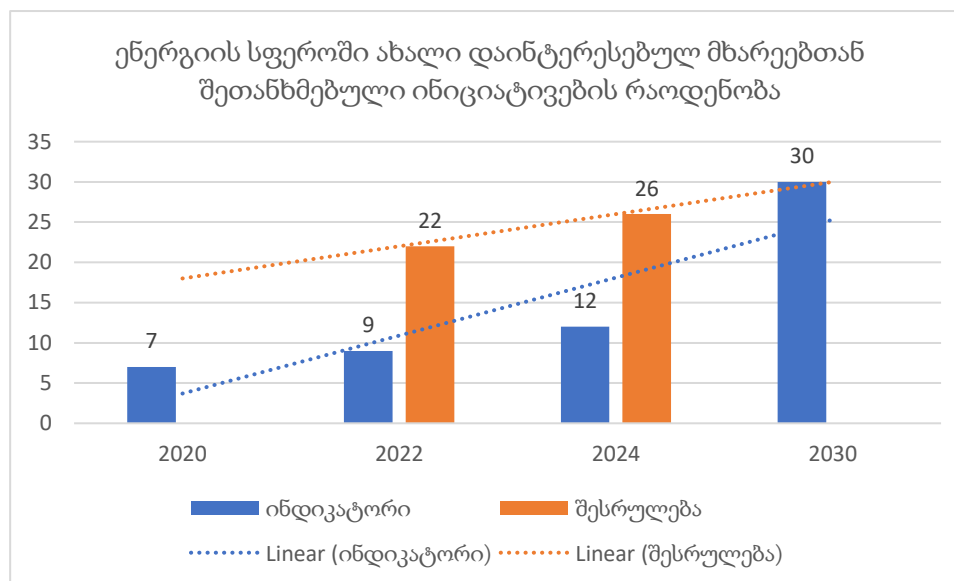
მომუშავე გაზის თბოელექტროსადგური განხორციელდა ჯამურად 67%-ით. 2023 წლის ბოლოსთვის, მიმდინარეობდა 220/110 კვ ქვესადგური ლაჯანურის სამუშაოები, მიმდინარეობდა 220/110 კვ ქვესადგური ოზურგეთის სამშენებლო სამუშაოები და ქვესადგური ახალციხის 500 კვ და 400 კვ ფრთით გაფართოების დეტალური პროექტი; მიმდინარეობდა 500 კვ ქვესადგური წყალტუბოს სამშენებლო სამუშაოები; 330/220 კვ, 400 მგვა ატ ქვესადგურ გარდაბანში და შესაბამისი უჯრედების მოწყობა.

ინდიკატორი 1.3.1.1 ბ - აშენდება ან/და გარემონტდება, დაახლოებით, 490 კმ. სიგრძის ელექტროგადამცემი ხაზები, შესრულდა 55%-ით. დასრულდა: - 500 კვ ეგზ „კავკასიონის“ შეჭრა ქ/ს „ჯვარი 500/220“-ში - 16 კმ (2x8 კმ); 220 კვ. ეგზ „ჯვარი-ხორგა“ – 2x56.5 კმ; - 220 კვ ეგზ „ალავერდის“ შეჭრა ქვესადგურ მარნეულში - 2x16.7 კმ და ორი 220 კვ უჯრედის მოწყობა - 220 კვ ეგზ „ალავერდის“ (ალავერდი 3) ნაწილის (თბოსადგური 2-დან ალავერდის გაჭრის ადგილამდე) რეაბილიტაცია - 7.5 კმ; 330 კვ ეგზ გარდაბანი-ალსტაფას გაორჯაჭვიანება - 2x18.5 კმ (საზღვრამდე); 220 კვ ეგზ „კოლხიდა-1“-ის რეაბილიტაცია - 66 კმ- 83%, ელოდებიან სამშენებლო ნებართვას; 220 კვ არაგვის გაორჯაჭვიანება - 34 კმ - 30% მუშაობა დაწყებულია ქვესადგურში შეჭრაზე, ხაზზე. ელოდებიან სამშენებლო ნებართვას.

ინდიკატორი 1.3.1.1 ც - ინტეგრირდება, დაახლოებით, 435 მგვტ. ჯამური დადგმული სიმძლავრის ქარის და მზის სადგურები შესრულდა 0%-ით (არ დაწყებულა). ვინაიდან ქარისა და მზის ელექტროსადგურები ექსპლუატაციაში არ შესულა, მათი ინტეგრირება არ მომხდარა

ამოცანა 1.4. ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება

2023 წელს, **1.4.1. ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებლმა, ენერგეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული, ინიცირებული ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების რაოდენობამ შეადგინა 26, რაც 19-ით მეტია საბაზისო მაჩვენებელზე, 17-ით მეტია 2022 წლის და 12-ით მეტია 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებთან შედარებით.** ეს მაჩვენებელი 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (30-ზე მეტი) 87%-ს შეადგენს.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
1.4.1. ენერჯის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული, ინიცირებული ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების რაოდენობა	7	9	12	30-ზე მეტი	26	87%

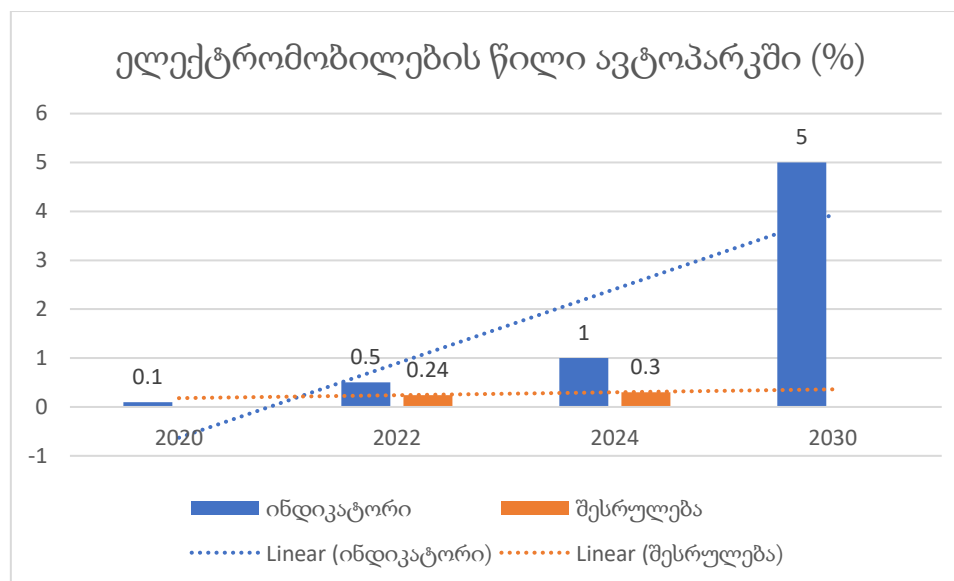
აღნიშნული ამოცანის შედეგის მისაღწევად, განსაზღვრული აქტივობა 1.4.1. - საქართველოს ენერგოპოლიტიკის ერთიანი გრძელვადიანი მულტისექტორული სტრატეგიის დოკუმენტის შემუშავება და მისი ინდიკატორი 1.4.1.1 - შემუშავებულია და დამტკიცებულია დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული სტრატეგიული დოკუმენტი, 90%-ით შესრულდა.

შემუშავდა დოკუმენტის პროექტი, რომელზეც ჩატარდა დოკუმენტის საჯარო განხილვა. დაინტერესებული მხარეებისგან მიღებული შენიშვნები და კომენტარები ასახულია დოკუმენტში. მომზადდა საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებული სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიში. როგორც დოკუმენტი, ისე მისი სკოპინგის ანგარიში გამოქვეყნდა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ოფიციალურ ვებ-გვერდებზე. საქართველოს ენერგეტიკული პოლიტიკა და მისი დანართი - ენერგეტიკისა და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმა, 2023 წლის დეკემბრის ბოლოს მოწონებულ იქნა მთავრობის მიერ და ამჟამად წარდგენილია პარლამენტში განსახილველად და მათი შემდგომი დამტკიცების მიზნით.

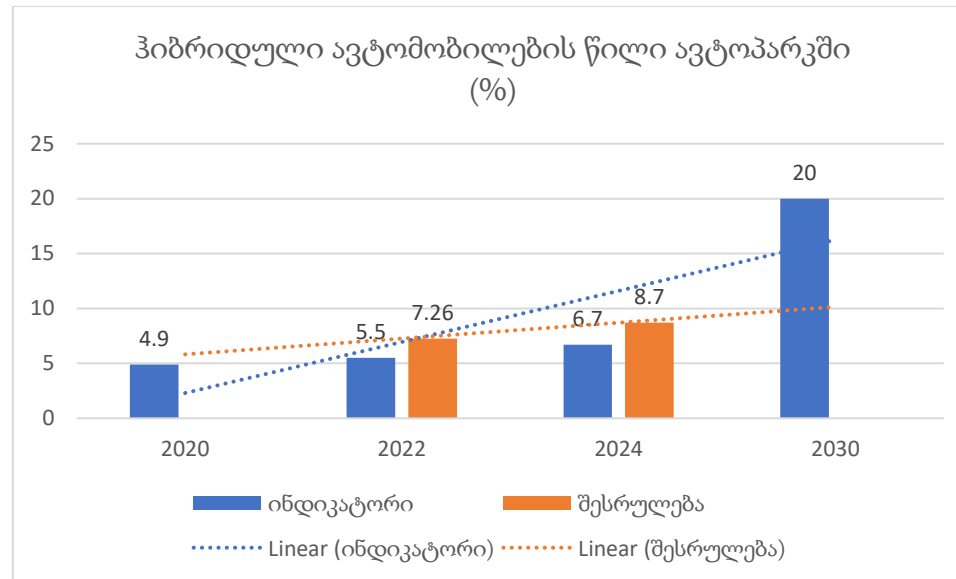
ტრანსპორტის სექტორი

ამოცანა 2.1. დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში

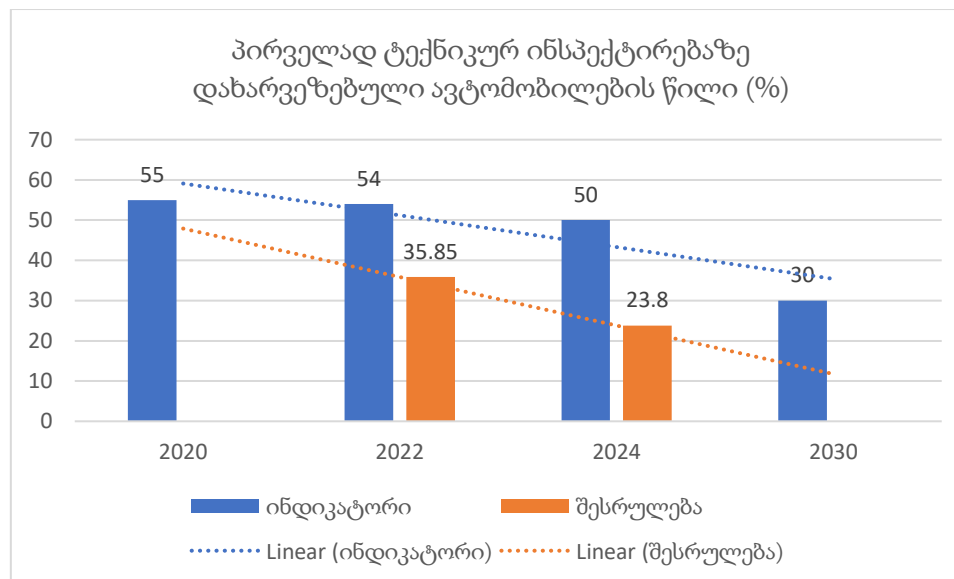
2021-2023 წლებში, საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით, გაუმჯობესდა 2.1 ამოცანის სამივე ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებლები, თუმცა ელექტრომობილების შემთხვევაში პროგრესის არასაკმარისი ტემპი ქმნის რისკს, რომ ვერ იქნება მიღწეული საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელი. კერძოდ, 2023 წელს საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში ელექტრომობილების წილი შეადგენდა დაახლ. 0.3%-ს. ეს მაჩვენებელი 2019 წელს იყო 0.1%. 2022 წლის ბოლოსთვის არსებული მდგომარეობით საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში ელექტრომობილების წილი შეადგენდა 0.24 %-ს. ამდენად, 2023 წლის ბოლოსთვის არსებული მდგომარეობით აღნიშნული მაჩვენებელი გაზრდილია და შეადგენს 0.3 %-ს. თუმცა აღსანიშნავია, რომ 0.3% ჩამორჩება საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს როგორც 2022 წლისთვის (0.5%), ისე 2024 წლისთვის (1%) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (ავტოპარკში 5%-იანი წილი) მხოლოდ 6%-ს შეადგენს. აქვე გასათვალისწინებელია, რომ საწვავის ტიპი არ აქვს მითითებული 2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით "აქტიური" სტატუსით რეგისტრირებული ავტომანქანების (მსუბუქი/სამგზავრო/სატვირთო/ სპეციალიზებული) 21%-ს.

2023 წლის ბოლოსთვის არსებული მდგომარეობით საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში ჰიბრიდული ავტომობილების წილი გაზრდილია და შეადგენს 8.7%-ს. 2022 წელს აღნიშნული მაჩვენებელი შეადგენდა 7.26 %-ს. 2023 წლის მაჩვენებელი აჭარბებს როგორც 2022 წლის (5.5%), ისე 2024 წლის (6.7%) საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს და 2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (ავტოპარკში 20%-იანი წილი) 43.5%-ს აღწევს. გასათვალისწინებელია, რომ საწვავის ტიპი არ აქვს მითითებული 2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით "აქტიური" სტატუსით რეგისტრირებული ავტომანქანების (მსუბუქი/სამგზავრო/სატვირთო/ სპეციალიზებული) 21%-ს. ჰიბრიდებში დათვლილია ის ავტომანქანები, რომლებსაც მონაცემთა ბაზაში საწვავის ტიპში უფიქსირდება „ჰიბრიდი“, „ჰიბრიდი-აირი“, „ჰიბრიდი-დიზელი“.

რაც შეეხება ამოცანის შედეგის ინდიკატორს **2.1.3. პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარვეზებული ავტომობილების პროცენტული წილი, 2023 წელს ამ მაჩვენებელმა მიაღწია 23.8%-ს, რაც საბაზისო (2020 წ.) მაჩვენებელთან (55%) შედარებით, მიუთითებს პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე გამოცხადებული ავტომობილების ტექნიკური გამართულობის მდგომარეობის მკვეთრ გაუმჯობესებაზე. ეს შედეგი აღემატება არა მხოლოდ 2022 და 2024 წლის საშუალოვადიან, არამედ 2030 წლის სამიზნე მაჩვენებელსაც.**

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
2.1.1. ელექტრომობილების წილი საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში	0.1%	0.5%	1%	5.0%	0.3%	6%
2.1.2. ჰიბრიდული ავტომობილების წილი საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში	4.9%	5.5%	6.7%	20.0%	8.7%	43.5%

2.1.3. პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარჯებული ავტომობილების პროცენტული წილი	55.0%	54.0%	50%	30.0%	23.8%	100%
---	-------	-------	-----	-------	-------	------

აღნიშნული ამოცანის ფარგლებში, ავტომობილების ტექნიკური გამართულობის უზრუნველყოფის მიმართულებით, გათვალისწინებული ზომების გამკაცრება, მათ შორის აქტივობა 2.1.1. - სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკურ ინსპექტირებასთან დაკავშირებით არსებულ რეგულაციაში ცვლილების განხორციელება, შესაბამისი ინდიკატორით - 2.1.1.1 - მიღებულია, სულ მცირე, ერთი საკანონმდებლო/კანონქვემდებარე აქტი ინსპექტირებისთვის გვერდის ავლის ტენდენციის შესამცირებლად, 100%-ით განხორციელდა.

საქართველოს მთავრობის 2023 წლის 1 სექტემბრის №348 დადგენილებით დამტკიცდა „სატრანსპორტო საშუალების გამონაბოლქვის ნორმისა და ხილული გამონაბოლქვის მქონე სატრანსპორტო საშუალების გამონაბოლქვის გზაზე შემოწმების წესი“, რომელიც ძალაში შევიდა 2023 წლის 4 სექტემბრიდან და დაიწყო გზაზე მოძრავი სატრანსპორტო საშუალების გამონაბოლქვის დადგენილ ნორმებთან შესაბამისობის დადგენა. ამასთან, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში შესული ცვლილებებით დაწესდა ჯარიმა ხილული გამონაბოლქვის მქონე სატრანსპორტო საშუალების მართვაზე. აღნიშნული ცვლილებები ხელს შეუწყობს ტექნიკურ ინსპექტირებაგაუვლელი ავტოსატრანსპორტო საშუალებების მოძრაობის შემცირებას.

ამავე კონტექსტში აღსანიშნავია საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 1 დეკემბრის №511 დადგენილებით დამტკიცებულ ტექნიკურ რეგლამენტში განხორციელებული ცვლილება. 2021 წლის აპრილიდან სავალდებულო გახდა პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირების (პტი) ცენტრების ჩართვა ერთიან ელექტრონულ ბაზაში, რაც ხელს შეუწყობს პტი პროცესის უფრო მეტ გამჭვირვალობას და ინსპექტირებისთვის გვერდის ავლის ტენდენციის შემცირებას. ამასთან, თითოეულ ინსპექტირების ცენტრს შესაძლებლობა ექნება ნახოს ხომ არ იყო დახარჯებული ავტოსატრანსპორტო საშუალება სხვა ცენტრის მიერ. აქამდე ასეთი ერთიანი ბაზა არ არსებობდა და იყო რამდენიმე, სხვადასხვა ფორმატის, არასრულყოფილი და ერთმანეთთან შეუთავსებელი ბაზა.

აქტივობის 2.1.2. - სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკურ ინსპექტირებასთან დაკავშირებით საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით გათვალისწინებული ჯარიმების მეტად ეფექტურად აღსრულების ფარგლებში გათვალისწინებული იყო ორი ინდიკატორი: 2.1.2.1 a - 2024 წლამდე, შექნელია და ოპერირებს ტექნიკური ინსპექტირების გავლის შემოწმების ფუნქციით აღჭურვილი დამატებით 150 ვიდეო-კამერა; და 2.1.2.1 b - მიღებულია შესაბამისი ნორმატიული აქტი ან/და ადმინისტრაციული ზომა, რაც გულისხმობს ინსპექტირებაგაუვლელი სატრანსპორტო საშუალების დაჯარიმებას თვეში, სულ მცირე, 4-ჯერ, რომლებიც 100%-ით განხორციელდა.

2024 წლამდე დაგეგმილი 150 ნომრის ამომცნობი ვიდეოკამერის ნაცვლად, მოხდა აღნიშნული აქტივობის ინდიკატორის გადაჭარბებით შესრულება. 2021 წლიდან 2022 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით საქართველოს მასშტაბით განთავსდა 338 ნომრის ამომცნობი ვიდეოკამერა, ხოლო 2023 წლის 01 იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით პერიოდში - 221 ნომრის ამომცნობი ვიდეოკამერა. ჯამში 2021 წლიდან 2024 წლამდე განთავსდა 559 ნომრის ამომცნობი ვიდეოკამერა.

2023 წლის 22 მარტს, საქართველოს პარლამენტის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების კომიტეტის წევრთა ინიცირებითა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს აქტიური ჩართულობით, ცვლილებები შევიდა საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 118-ე მუხლში, რომელიც ეხება იმ ავტოსატრანსპორტო საშუალების მართვას ან სხვა პირისთვის სამართავად გადაცემას/საექსპლუატაციოდ გადაცემას/საექსპლუატაციოდ დაშვებას, რომელსაც არ გაუვლია პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირება, კერძოდ, დამამძიმებელ გარემოებებზე განისაზღვრა იმავე ქმედების მეორედ, მესამედ და მეოთხედ ჩადენა უკანასკნელი სახდელის დადებიდან 30 დღის განმავლობაში. ცვლილებით განისაზღვრა შესაბამისი ჯარიმებიც 150 ლარის (იურიდიული პირისთვის – 300 ლარის), 300 ლარის (იურიდიული პირისთვის – 500 ლარის) და 500 ლარის (იურიდიული პირისთვის – 700 ლარის) ოდენობებით. ასევე, ცვლილება შევიდა ამავე კოდექსის 38-ე მუხლში და 118-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართალდარღვევის ჩადენისთვის სახდელის დადების ვადად განისაზღვრა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენიდან არაუგვიანეს 6 თვე. შესაბამისად, საკანონმდებლო ცვლილებებით დაიხვეწა სატრანსპორტო საშუალების პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირების საკანონმდებლო რეგულაციები.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული იყო აქტივობა 2.1.3. - სატრანსპორტო საშუალებების გამონაბოლქვის გზებზე კონტროლი, რომელიც, შემოთავაზებული ინდიკატორისგან განსხვავებული ფორმით, მაგრამ მაინც 100%-ით განხორციელდა.

თავდაპირველად ინდიკატორად განსაზღვრული იყო 2.1.3.1 - 2024 წლამდე, შესყიდულია და მსს-ის და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ დიდი ქალაქების ქუჩებში გამოიყენება 3 სავლე გამზომი ხელსაწყო, რომელიც ავტომატურად, რეალურ დროში ზომავს ავტომობილებიდან გამონაბოლქვის დონეს და ახდენს დამრღვევი ავტომობილის იდენტიფიცირებას. 2023 წლის 12 ივლისს საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა „საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში“ ცვლილების შეტანის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რომლის თანახმადაც კოდექსს 119 (2) მუხლის სახით დაემატა ახალი სამართალდარღვევა – ხილული გამონაბოლქვის მქონე იმ სატრანსპორტო საშუალების მართვა ან სხვა პირისთვის სამართავად გადაცემა/საექსპლუატაციოდ გადაცემა/საექსპლუატაციოდ დაშვება, რომლის გამონაბოლქვიც საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ ნორმას არ შეესაბამება. საკანონმდებლო ცვლილების შედეგად, ხილული გამონაბოლქვის მქონე იმ სატრანსპორტო საშუალების ქალაქ თბილისის, ქალაქ ბათუმის, ქალაქ ქუთაისის ან ქალაქ რუსთავის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მართვა, რომლის გამონაბოლქვიც საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ ნორმას არ შეესაბამება, ან ხილული გამონაბოლქვის მქონე სატრანსპორტო საშუალების აღნიშნული მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მართვის შემთხვევაში მისი გამონაბოლქვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით შემოწმებისთვის თავის არიდება ან შემოწმებაზე უარის თქმა გამოიწვევს სატრანსპორტო საშუალების მძღოლის დაჯარიმებას 100 ლარის ოდენობით. ასევე, ხილული გამონაბოლქვის მქონე იმ სატრანსპორტო საშუალების სხვა პირისთვის სამართავად გადაცემა/საექსპლუატაციოდ გადაცემა/საექსპლუატაციოდ დაშვება, რომლის მართვაც ქალაქ თბილისის, ქალაქ ბათუმის, ქალაქ ქუთაისის ან ქალაქ რუსთავის

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ხორციელდება და რომლის გამონაბოლქვიც საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ ნორმას არ შეესაბამება, გამოიწვევს ფიზიკური პირის დაჯარიმებას 100 ლარის ოდენობით, ხოლო იურიდიული პირის დაჯარიმებას – 500 ლარის ოდენობით. აღნიშნული ქმედებ(ებ)ისთვის ადმინისტრაციულსახელდადებული პირის მიერ იმავე ქმედებ(ებ)ის ჩადენა, გამოიწვევს ფიზიკური პირის დაჯარიმებას 300 ლარის ოდენობით, ხოლო იურიდიული პირის დაჯარიმებას – 1500 ლარის ოდენობით, თუ პირველი სახელის დადებიდან გასულია 15 დღე. ქმედების მესამედ ჩადენა 15 დღის შემდეგ გამოიწვევს კიდევ უფრო გავრდილ სანქციებს, კერძოდ, ფიზიკური პირის დაჯარიმებას 600 ლარის ოდენობით, ხოლო იურიდიული პირის დაჯარიმებას – 3000 ლარის ოდენობით. მოცემული სამართალდარღვევის საქმის განხილვასა და სახელის დადებას უზრუნველყოფს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი.

ამოცანის ფარგლებში ელექტრომობილების შექმნა-გამოყენების წახალისების მიმართულებით, დაგეგმილი იყო **აქტივობა 2.1.4. - ელექტრომობილების გამოყენების წახალისებისთვის დამატებითი ოპტიმალური საგადასახადო შეღავათების ალტერნატივების იდენტიფიცირება ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის საფუძველზე, შესაბამისი ინდიკატორით, 2.1.4.1 - გამოქვეყნებულია კვლევის ანგარიში ელექტრომობილებისთვის ახალი საგადასახადო შეღავათების ალტერნატივების ხარჯ-სარგებლიანობის შესახებ, რომელიც 30%-ით განხორციელდა.**

2023 წლის მეორე ნახევარში საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსათვის გახდა ცნობილი, რომ ვერ მოხერხდა NDC Partnership-ის მიერ CSAP-ის დეფიციტური აქტივობებისათვის დონორული დაფინანსების მოძიება, რომლის ფარგლებშიც უნდა განხორციელებულიყო აღნიშნულ აქტივობაში **გათვალისწინებული კვლევის ჩატარება.** შესაბამისად, 2023 წლის მეორე ნახევარში საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ დაიწყო აღნიშნული აქტივობით გათვალისწინებული კვლევების ჩასატარებლად ალტერნატიული წყაროების მოძიება და 2023 წლის ოქტომბერში მოძიებულ იქნა USAID, რომლის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამის ფარგლებშიც განხორციელდება აღნიშნული კვლევის ჩატარება.

მეორე აქტივობად განსაზღვრული იყო **აქტივობა 2.1.5. - თბილისში ელექტრომობილებისთვის ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, რომლის ინდიკატორი 2.1.5.1 a - 2024 წლისთვის, ელექტრომობილებისთვის ქუჩებში მოწყობილია 15 ახალი დამტენი წერტილი, 100%-ით განხორციელდა, ხოლო ინდიკატორი 2.1.5.1 b - თბილისის მასშტაბით ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემის ფარგლებში დამატებულია, სულ მცირე, 3500 ადგილი, რომელიც ითვალისწინებს ელექტრომობილებისათვის ნულოვან ტარიფს - 52%-ით.** ზონალური პარკირების სივრცეებიდან 28 ადგილი გამოყოფილია ელექტრომანქანების დამუხტვისათვის. ხოლო მუნიციპალური პარკირების სივრცეებიდან 37 ადგილია გამოყოფილი ელექტრომანქანების დასამუხტად. ჯამში 65 ადგილი. თბილისის მასშტაბით 2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემის ფარგლებში განსაზღვრულია 1809 ადგილი¹, რომელიც ითვალისწინებს ელექტრომობილებისათვის ნულოვან ტარიფს.

¹ თბილისის მერიის ინფორმაციით, თავდაპირველად მოწოდებული რიცხვი იყო არასწორი, გარდა ამისა რიგი საპარკინდე ადგილების სტატუსი შეიცვალა, რამაც ასევე გამოიწვია საბოლოო მაჩვენებლის კლება

ამოცანის ფარგლებში ასევე გათვალისწინებული იყო აქტივობა 2.1.6. - ძველ მსუბუქ სატრანსპორტო საშუალებებზე იმპორტის გადასახადის გაზრდის შესაძლებლობის განხილვა ეკონომიკური მიზანშეწონილობის კვლევის საფუძველზე. კერძოდ, ინდიკატორი 2.1.6.1 - ჩატარებულია კვლევა, რომელიც შეისწავლის, ეკონომიკურად რამდენად მიზანშეწონილია 5 წლის და უფრო მცირე, 6-დან 10 წლამდე და 10 წლის და მეტი ასაკის ავტომობილების იმპორტის გადასახადებისთვის იმპორტის პროგრესული გადასახადის დაწესება, ავტომობილის ასაკთან და ძრავის მოცულობასთან მიმართებით პირდაპირ პროპორციული, მზარდი განაკვეთით, რომელიც, თავდაპირველი შეფერხებების მიუხედავად, 2023 წელს სრულად შესრულდა. აღნიშნული კვლევა ჩატარებულია GIZ პროექტების ფარგლებში (CDCPIII და Mobility4Cities). კვლევები დასრულებულია.

ახალი რეგულაციების პოტენციურად შემოღების მიმართულებით დაგეგმილი იყო კიდევ ერთი აქტივობა 2.1.7. - ემისიის სტანდარტის შემოღება იმპორტირებულ სატრანსპორტო საშუალებებზე ხარჯ-ეფექტიანობის ანალიზის საფუძველზე (ძრავის EUR4 / EUR5), თავისი ორი ინდიკატორით 2.1.7.1 a - 2024 წლამდე გამოქვეყნებულია ხარჯ-ეფექტიანობის ანალიზის დოკუმენტი, და 2.1.7.1 b - შემოღებული და დანერგულია (ძრავის) EUR4 / EUR5 ევრო სტანდარტის შესაბამისი რეგულაციები. აღნიშნულიც 2023 წელს 100%-ით შესრულდა.

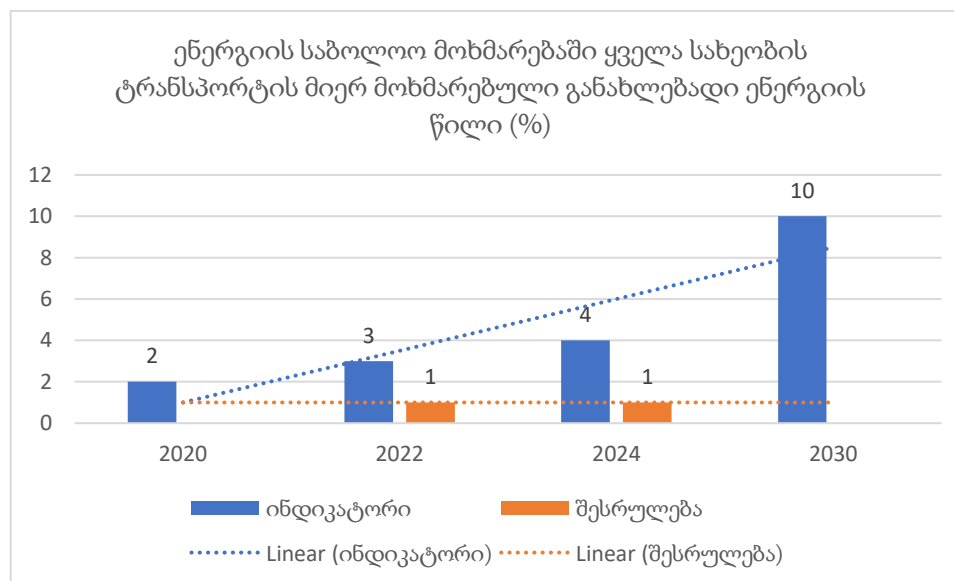
გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამისა (UNEP) და კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელის (CENN) მხარდაჭერით მომზადდა, დაინტერესებულ მხარეებს წარედგინა და გამოქვეყნდა ავტოსატრანსპორტო საშუალებების ემისიის სტანდარტების ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის დოკუმენტი.² ამათან, შემუშავდა და საქართველოს მთავრობის 2023 წლის 28 ივნისის N238 დადგენილებით დამტკიცდა ტექნიკური რეგლამენტი - „ატმოსფერული ჰაერის მავნე ნივთიერებებით დამაბინძურებელი სხვადასხვა სახეობის სატრანსპორტო და სხვა მოძრავ-მექანიკური საშუალებებიდან გაფრქვევის (გამონაბოლქვის) ევროკავშირის კანონმდებლობით გათვალისწინებული ზღვრულად დასაშვებ ნორმების საქართველოს ტერიტორიაზე გამოქმედოდ შემოღების შესახებ“. ტექნიკური რეგლამენტი ითვალისწინებს ავტომობილის ემისიის ევრო 5 სტანდარტის დანერგვას ეროვნულ დონეზე. რეგლამენტით გათვალისწინებული შეზღუდვები მსუბუქი ავტომობილებისთვის და მიკროავტობუსებისთვის ძალაში შედის 2024 წლის 1 იანვრიდან, ხოლო ავტობუსებისა და სატვირთო ავტომობილებისთვის - 2025 წლის 1 იანვრიდან.

ამოცანა 2.2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორად განსაზღვრული იყო 2.2.1 - საქართველოს ტერიტორიაზე ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახეობის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებული ენერჯის წილი. საქართველოს 2021 წლის ენერგო

² <http://environment.cenn.org/downloads/cost-benefit-analysis-of-applying-a-euro-5a-emissions-policy-on-imports-of-car/>

ბალანსის მონაცემების მიხედვით, ტერიტორიაზე, ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებულის წილმა შეადგინა 1%, იგივე მაჩვენებელი დარჩა 2023 წელს, რაც საბაზისო მაჩვენებელზე, 2%-ზე ნაკლებია. მაჩვენებელი იმავე დონეზე იყო 2020 წლის ენერჯო ბალანსის მონაცემების მიხედვითაც. მოცემული მაჩვენებელი (1%) ჩამორჩება 2022 წლის და 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს (3% და 4%) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (10%) მხოლოდ 10%-ს შეადგენს.

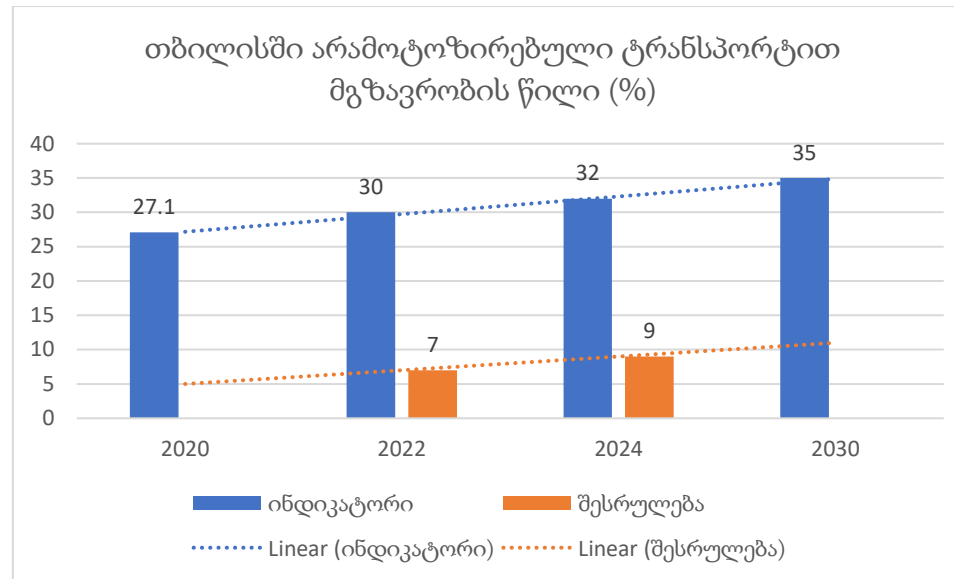
ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება

2.2.1. საქართველოს ტერიტორიაზე ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახეობის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებული ენერჯის წილი	2%	3%	4%	10%	1%	10%
--	----	----	----	-----	----	-----

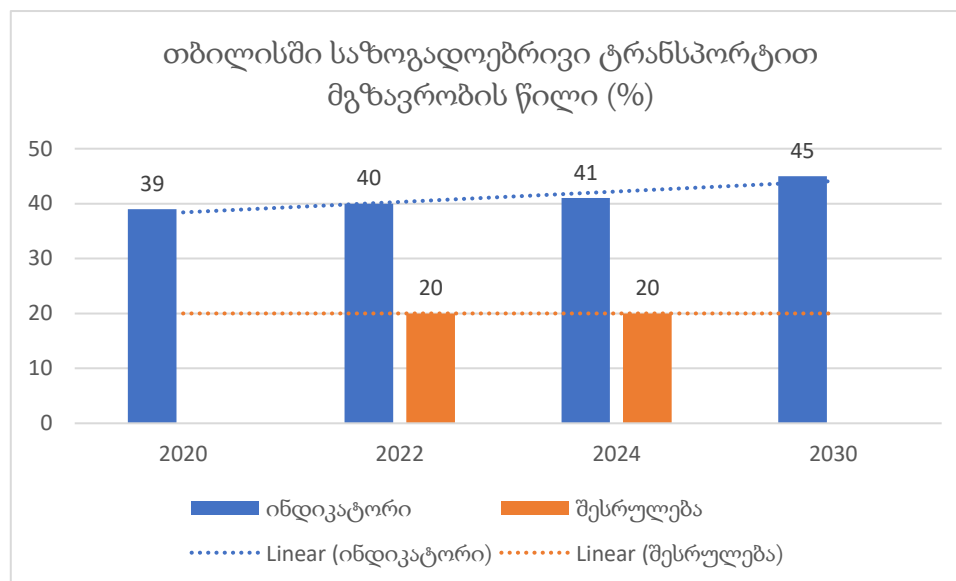
აღნიშნული ამოცანების ფარგლებში დაგეგმილი იყო ორი აქტივობა: **2.2.1. - საწვავზე გადასახადის გაზრდის შესაძლებლობის განხილვა**, ინდიკატორით **2.2.1.1 - მომზადებულია დასკვნა საწვავის გადასახადის შესაძლო გაზრდის ეკონომიკურ და გარემოზე ზემოქმედების მხრივ მიზანშეწონილობაზე, მათ შორის, საგადასახადო და ადმინისტრირების კუთხით, რომელიც 100%-ით განხორციელდა** (აღნიშნული კვლევა ჩატარებულია GIZ პროექტების ფარგლებში (CDCPIII და Mobility4Cities) კვლევები დასრულებულია) და აქტივობა **2.2.2. - ბიოდივერსიტეტის წარმოების ხელშეწყობა და წახალისება**, რომელსაც ახლავს ორი ინდიკატორი: **2.2.2.1 a - შექმნილია ბიოდივერსიტეტის წარმოების და რეალიზების შესახებ მონაცემთა ბაზა, და 2.2.2.1 b - მომზადებული და გამოქვეყნებულია ერთი საინფორმაციო ბროშურა. პირველი არ შესრულებულა**, რადგან ცალკე ბაზა არ არსებობს. ის მხოლოდ ნავთობის მწარმოებლის ბაზაში მოიპოვება. თუმცა მიღწეულ იქნა მეორე ინდიკატორი - მომზადებულია ბროშურა და საინფორმაციო ვიდეო ბიოდივერსიტეტის შესახებ.

ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორთან 2.3.1 - თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) ხორციელდება, მიმართებით, 2023 წლის მდგომარეობით **დედაქალაქში არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) გადაადგილებას ახორციელებს მგზავრების 7%, რაც ნაკლებია საბაზისო მაჩვენებელზე (27.15%). ეს მაჩვენებელი 2022 წელს უნდა ყოფილიყო 30%, ხოლო 2024 წელს - 32%.**

რაც შეეხება მეორე ინდიკატორს, 2.3.2 - თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც საზოგადოებრივი (მეტრო, ავტობუსი, მიკროავტობუსი) ტრანსპორტით ხორციელდება, საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლე მგზავრობის წილი შეადგენს 20%, რაც ასევე ნაკლებია თავის საბაზისო მაჩვენებელთან (39%) შედარებით და ჩამორჩება 2022 და 2024 წლების სამუალოვანიანი სამიზნე მაჩვენებლებს (40% და 41%).

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
2.3.1. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) ხორციელდება	27.15%	30%	32%	35%	9	26%

2.3.2. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც საზოგადოებრივი (მეტრო, ავტობუსი, მიკროავტობუსი) ტრანსპორტით ხორციელდება	39%	40%	41%	45%	20	44%
---	-----	-----	-----	-----	----	-----

მოცემული ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო აქტივობა 2.3.1. თბილისის სატრანსპორტო პოლიტიკის ფარგლებში გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელება, შემდეგი ინდიკატორებით:

2.3.1.1 a - მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმა (SUMP) შემუშავებულია

2.3.1.1 b - ავტობუსის პარკი განახლებულია

2.3.1.1 c - ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემაში დამატებულია პარკირების, სულ მცირე, 3500 ახალი ადგილი;

2.3.1.1 d - მულტიმოდალური გეგმარების პრინციპების შესაბამისად რეაბილიტირებულია, სულ მცირე, 1 ახალი ქუჩა.

2.3.1.1c ინდიკატორის გარდა, ყველა ინდიკატორი შესრულდა 100%-ით.

SUMP დოკუმენტზე მუშაობა დასრულებულია. თბილისის მერიის ტრანსპორტისა და ურბანული განვითარების სააგენტოს მიღებული აქვს მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის, ინსტიტუციური განაწილების, კომუნიკაციის სტრატეგიების, დაგეგმარების პროცესების მენეჯმენტის, ურბანული ზრდისა და სატრანსპორტო მოდელის კალიბრაციის ანგარიშები. მომზადებულია საბოლოო ანგარიში, მოდელი და სამოქმედო გეგმა, რომლის საფუძველზეც შემდეგი 20 წლის განმავლობაში დედაქალაქი შეძლებს მიიღოს წინასწარი საპროგნოზო მაჩვენებლები კონკრეტული სატრანსპორტო-ინფრასტრუქტურული ცვლილებების განხორციელებამდე. მიმდინარეობს იმპლემენტაციისათვის საჭირო ღონისძიებების დაგეგმვის სამუშაოები.

თბილისის ავტობუსის პარკი მთლიანად განახლებულია. 2021 წელს შესყიდულია 180 ერთეული 8 მეტრიანი ISUZU-ს ფირმის ავტობუსი. 2023 წელს გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე დედაქალაქის ავტობუსების პარკს დაემატა 50 ერთეული 18 მეტრიანი MAN ფირმის ავტობუსი. 2024-2025 წლების განმავლობაში დაგეგმილია დამატებით იგივე მარკის და მოცულობის ავტობუსების შესყიდვა. დედაქალაქში საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოხმარების წახალისების მიზნით, მულტიმოდალური გეგმარების პრინციპების შესაბამისად მოეწყო 9 ქუჩა. ესენია: ალ. ყაზბეგის გამზირი, პ. ქავთარაძის ქუჩა, ა. ბელიაშვილის ქუჩა, ჯავახეთის ქუჩა, ქეთევან დედოფლის გამზირი, ჟვანიას მოედანი, მოსკოვის გამზირი, უნივერსიტეტის ქუჩა, ა. მიცკევიჩის ქუჩა.

რაც შეეხება ზონალურ-საათობრივ პარკირებას (ინდიკატორი 2.3.1.1 c), ის შესრულებულია 52%-ით. თბილისის მასშტაბით, 2023 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემის ფარგლებში განსაზღვრულია 1809 ადგილი³, რომელიც ითვალისწინებს ელექტრომობილებისათვის ნულოვან ტარიფს.

აქტივობა 2.3.2. - ბათუმის მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმით გათვალისწინებული დონისძიებების განხორციელება, გულისხმობს შემდეგ ინდიკატორებს:

- 2.3.2.1 a - 2024 წლამდე განხორციელებულია გეგმაში შესული დონისძიებების 20%-ზე მეტი**
- 2.3.2.1 b - 2024 წლამდე ოპერირებს 8 ახალი ელექტრო ავტობუსი**
- 2.3.2.1 c - 2024 წლამდე ზონალურ-საათობრივი პარკირება დაინერგა მინიმუმ 6 ლოკაციაზე**

აღნიშნული აქტივობა და ინდიკატორები 100%-ით განხორციელდა.

საანგარიშო პერიოდისთვის განხორციელებულია ბათუმის მდგრადი ურბანული გადაადგილების ინტეგრირებული გეგმით გათვალისწინებული დონისძიებების 20%-ზე მეტი.

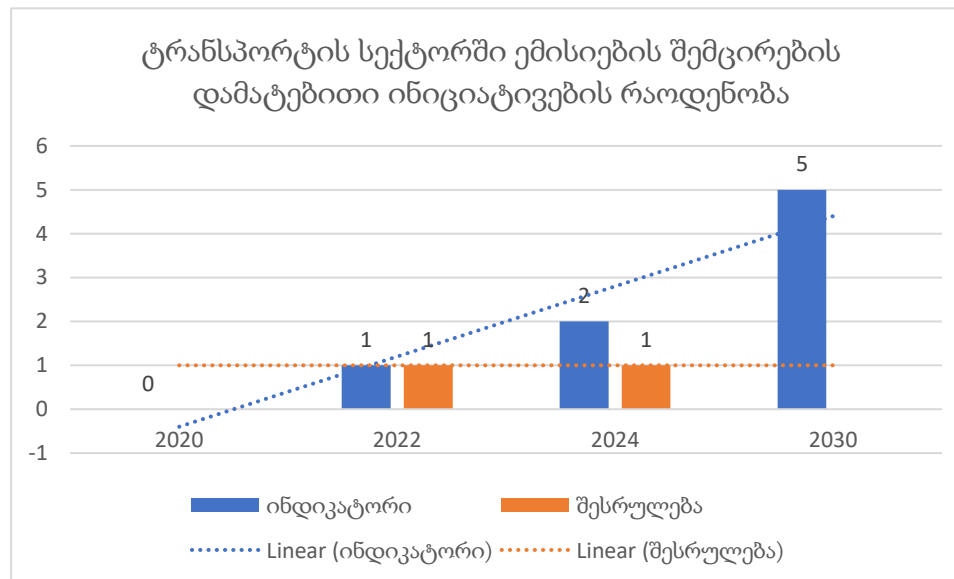
ბათუმის ავტობუსების პროექტის (მე-2 ფაზა) ფარგლებში 2020 წელს შესყიდულ იქნა 8 ელექტროავტობუსი

გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) პროექტის - მწვანე ქალაქები: ინტეგრირებული მდგრადი სატრანსპორტო სისტემების განვითარება ქალაქ ბათუმისა და აჭარის რეგიონისათვის ფარგლებში, ბათუმში 7 ლოკაციაზე მოეწყო და უკვე ფუნქციონირებს საათობრივი პარკირების ადგილები.

ამოცანა 2.4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 2.4.1 - ტრანსპორტის სექტორში სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობის მაჩვენებელი 2023 წელს იყო 1. კერძოდ, მომზადდა ტრანსპორტის სექტორის სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებაზე დაფუძნებული საპროექტო წინადადება - "მუნიციპალიტეტთაშორისი მდგრადი ტრანსპორტი საქართველოში". **აღნიშნული წარმოადგენს გაუმჯობესებას საბაზისო მდგომარეობასთან შედარებით და უტოლდება 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს, თუმცა ჩამორჩება 2024 წლის სამიზნე მაჩვენებელს და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის მხოლოდ 20%-ს შეადგენს.**

³ 2022 წლის ანგარიშში ეწერა, რომ თბილისის მასშტაბით ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემის ფარგლებში ჯამურად მონიშნულია 9042 ადგილი.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
2.4.1. ტრანსპორტის სექტორში სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობა	0	1	2	5	1	20%

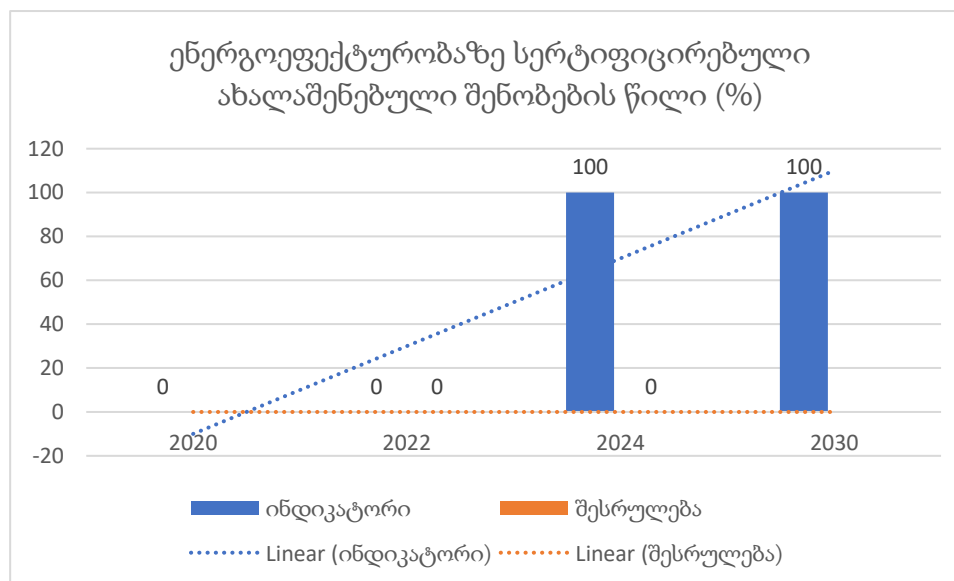
2.4.1. - კლიმატის საერთაშორისო დაფინანსებისთვის წინადადებების მომზადება, საზოგადოებრივი, საქალაქთაშორისო და არამოტორიზებული სატრანსპორტო საშუალებების გაუმჯობესების მიზნით, ფარგლებში 100% - ით შესრულდა ინდიკატორი: ჯამში, სულ მცირე, 1 დონისძიებისთვის შეიქმნა საპროექტო წინადადება და 33%-ით შესრულდა ინდიკატორი 2.4.1.1 b - 3 პოტენციურ დამფინანსებელს წარედგინა საპროექტო წინადადება. საპროექტო წინადადება "მუნიციპალიტეტთაშორისი მდგრადი ტრანსპორტი საქართველოში" წარედგინა NAMA Facility-ს 2021 წელს. საპროექტო წინადადება არ შეირჩა დაფინანსებისთვის, მიმდინარეობს დამატებითი დონორის მოძიება.

ამასთან, აქტივობა 2.4.2. - საგზაო ტვირთის სარკინიგზოზე გადატანის მიზნით საუკეთესო შესაძლებლობების გამოვლენისთვის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის მომზადება და განხორციელებადობის შესწავლის ფარგლებში გათვალისწინებული ინდიკატორი 2.4.2.1 - შემუშავებულია ტექნიკური ანალიზის, სულ მცირე, ერთი დოკუმენტი, 2023 წელს მხოლოდ 10%-ით შესრულდა. დონორი და განმანხორციელებელი ორგანიზაცია შერჩეულ იქნა, მომზადდა პროექტის ტექნიკური დავალება.

შენობების სექტორი

ამოცანა 3.1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 3.1.1 - კანონის შესაბამისად, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ყოველი ახალი აშენებული შენობის პროცენტული წილი, რომელიც ენერგოეფექტურობაზეა სერტიფიცირებული, მაჩვენებელი 2023 წელს დარჩა 0, რადგან ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების მომზადებული წესის დამტკიცება ჯერ არ მომხდარა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
3.1.1. კანონის შესაბამისად, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ყოველი ახალი აშენებული შენობის პროცენტული წილი, რომელიც ენერგოეფექტურობაზე სერტიფიცირებული	0%	0%	100%	100%	0%	0%

80%-ით შესრულდა აქტივობა 3.1.1. - შენობების სერტიფიცირებისათვის საჭირო მეთოდოლოგიის შემუშავება. 2021 წლის 13 ივლისს საქართველოს მთავრობის N354 დადგენილებით და შენობების ენერგოეფექტურობის გამოთვლის ეროვნული მეთოდოლოგია 2021 წლის 7 სექტემბერს საქართველოს მთავრობის N449 დადგენილებით დამტკიცდა შენობების სერტიფიცირებისთვის საჭირო მეთოდოლოგიის შემუშავებისათვის შენობებისთვის, შენობის ნაწილებისთვის ან შენობის ელემენტებისთვის ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნები. ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნების ხარჯ-ოპტიმალური ღონეების გამოთვლის შედარებითი მეთოდოლოგიის შესახებ წესი შემუშავდა EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში და მიმდინარეობს აქტიური კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან; ენერგოეფექტურობის გამოსათვლელი ერთი ან რამდენიმე პროგრამის შემუშავებისა და მათი გამოყენების წესი შემუშავდა EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში და დამტკიცდა 2023 წლის 24 ივლისის საქართველოს მთავრობის N265 დადგენილებით; ენერგოეფექტურობის გამოსათვლელი პროგრამა გაეშვა სატესტო რეჟიმში და აგენერირებს მინიმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დასადგენად საჭირო შესაბამისობის დეკლარაციებს. ამ პროგრამის გამოყენებისთვის შესაბამისი ექსპერტების ნაწილი უკვე გადამზადდა; "შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის" სამუშაო ვერსია შემუშავებულია ზემოთ აღნიშნული ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში, მიმდინარეობს განხილვები დარგის ექსპერტებთან და სხვა ჩართულ მხარეებთან. 2024 წლის განმავლობაში მოხდება წესის მთავრობისთვის წარდგენა დასამტკიცებლად. აღსანიშნავია, რომ მეთოდოლოგიის სრულყოფილად ასამოქმედებლად, საჭიროა სექტორის მომზადება, ვალდებულების საზოგადოებისთვის მეტად ახსნა, ტრენინგების ჩატარება, სატესტო რეჟიმში მუშაობა. ზემოაღნიშნული საჭიროებებიდან გამომდინარე, ინდიკატორი ვერ შესრულდა სრულად.

აქტივობის 3.1.2. - შენობების ენერგოეფექტურობაზე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების შექმნა, დამტკიცება და განხორციელება, ინდიკატორი 3.1.2.1.a შესრულდა 88%-ით. კერძოდ, EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში.

- შენობების ენერგოეფექტურობის გამოთვლის ეროვნული მეთოდოლოგია - დამტკიცდა 2021 წელს.
- შენობებისთვის, შენობის ნაწილებისთვის ან შენობის ელემენტებისთვის ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნები- დამტკიცდა 2021 წელს, ხოლო 2023 წელს შევიდა დადგენილებაში ცვლილებები. წესი ძალაში შევიდა 2023 წლის 1 ივლისიდან.
- ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნების ხარჯოპტიმალური ღონეების გამოთვლის შედარებითი მეთოდოლოგია - მომზადებულია წესის სამუშაო ვერსია, რომელიც განიხილება ჩართულ მხარეებთან და ექსპერტებთან.
- ენერგოეფექტურობის გამოსათვლელი ერთი ან რამდენიმე პროგრამის შემუშავებისა და მათი გამოყენების წესი - დამტკიცდა 2023 წელს.
- არსებულ და ახალ შენობებში საინჟინრო-ტექნიკური სისტემების ჯამური ენერგოეფექტურობის, შერჩევისა და მონტაჟის, რეგულირებისა და ტექნიკური სისტემების მართვის წესები - მომზადებულია წესის სამუშაო ვერსია, რომელიც განიხილება ჩართულ მხარეებთან და ექსპერტებთან.

წესები, რომლებიც დამტკიცება ჯერაც ვერ მოხერხდა, საჭიროებს დამატებით განხილვას ექსპერტებისა და დარგის სპეციალისტების ჩართულობით, შესაბამისად მოხდა მათი დამტკიცების დაგვიანება.

ასევე, აღსანიშნავია, რომ "შენობების ენერგოეფექტურობის კანონი", რომელიც განსაზღვრავს აღნიშნული წესების დამტკიცებას, ამჟამად წარდგენილია პარლამენტში, რადგან მასში შედის განახლებული დირექტივით გამოწვეული ცვლილებები, რაც, თავის მხრივ აფერხებს გარვეული კანონქვემდებარე აქტების დამტკიცებას.

ინდიკატორი 3.1.2.1.b შესრულდა 36%-ით. კერძოდ, შემდეგი კანონქვემდებარე აქტების სტატუსი ასეთია:

- შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესი შემუშავებულია EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში;
- შენობების გათბობისა და ჰაერის კონდიცირების სისტემების ინსპექტირების წესი შემუშავებულია EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში;
- შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების გამცემი და შენობების გათბობისა და ჰაერის კონდიცირების სისტემების ინსპექტირების განმახორციელებელი დამოუკიდებელი ექსპერტების სერტიფიცირების და აკრედიტაციის წესები შემუშავებულია EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში;
- ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების შემოწმებისა და გადამოწმების, გათბობისა და კონდიცირების სისტემების ინსპექტირების ანგარიშების წესები შემუშავებულია EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში.

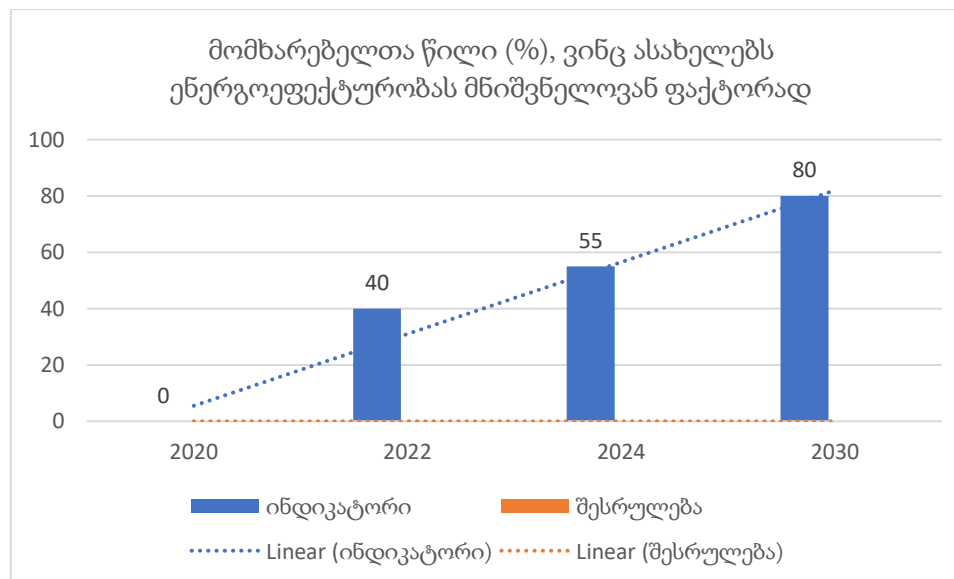
ინდიკატორი 3.1.2.1.c შესრულდა 30%-ით. მომზადებულია თითქმის ნულოვანი ენერგომომხმარების შენობების რაოდენობის გაზრდის ეროვნული გეგმის პირველადი ვერსია, მიმდინარეობს დოკუმენტის განხილვა ექსპერტებთან, რის შემდეგაც დაიწყება სამუშაო შეხვედრები, ჩართული მხარეების მონაწილეობით.

აღნიშნული გეგმის დასამტკიცებლად საჭიროა როგორც სხვადასხვა ექსპერტთან, ისე ჩართულ მხარეებთან სიდრმისეული განხილვები. გეგმის სირთულიდან და კომპლექსურობიდან გამომდინარე, მასზე მუშაობა დაიწყო დაიგვიანებით.

100%-ით შესრულდა ინდიკატორი 3.1.2.1.d. შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების, დამოუკიდებელი ექსპერტებისა და ინსპექტირების ანგარიშების რეესტრის/მონაცემთა ბაზის წარმოების წესი შემუშავდა EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში. მიმდინარეობს აქტიური კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან.

ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე

2022 და 2024 წლებში საშუალოვადიანი სამიზნე მაჩვენებლებად დაგეგმილია, რომ სამიზნე კონტინგენტის 40% და 55% შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებდნენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად. თუმცა 2021-2023 წლებში არ გაზომილა ამოცანის შედეგის ინდიკატორი 3.2.1. იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება

3.2.1. იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად	არაა ხელმისაწვდომი	სამიზნე კონტინგენტის 40%	სამიზნე კონტინგენტის 55%	სამიზნე კონტინგენტის 80%	არაა ხელმისაწვდომი	0%
--	--------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------	----

აქტივობაში 3.2.1. - მოწყობილობებისთვის საჭირო სქემების სტანდარტების, ნორმების და მარკირებების (ეტიკეტირების) შექმნა, 51%-ით შესრულდა ინდიკატორი 3.2.1.1a - შექმნილია საყოფაცხოვრებო ტექნიკის ენერგოეფექტურობისთვის ხელშეწყობი სქემები, რომლებიც ითვალისწინებს არასამთავრობო ორგანიზაციების და კერძო კომპანიების მოსაზრებებს და სრულად შეესაბამება 2010/30/EU ევრო დირექტივას. დანიის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (DANIDA) დახმარებით, მიმდინარეობს აღნიშნული სქემების შემუშავების პროცესი, რომლებიც უფრო კონკრეტულად ეკოდიზაინის რეგულაციების სახელითაა ცნობილი. ამ ეტაპზე სრულად მომზადებულია ეკოდიზაინის 9 ტექნიკური რეგლამენტის პროექტი. 2023 წლის მარტიდან დაიწყო მათი განხილვები დაინტერესებულ მხარეებთან. რეგულირების გავლენის შეფასების მომზადების დროს და განხილვების დროს გამოიკვეთა გარკვეული პრობლემები, რომელთა მოგვარებაც დამატებით დროსა და ჩართული მხარეების დიალოგს მოითხოვს. შესაბამისად ვერ მოხერხდა აქტივობის შესრულება.

100%-ით შესრულდა ინდიკატორი 3.2.1.1b - 2024 წლისთვის საყოფაცხოვრებო ტექნიკის ენერგოეფექტურობისთვის შექმნილი სქემის მიხედვით, ბაზარზე მარკირებული პროდუქტების პროცენტული წილი შეადგენს მთელი პროდუქტების 100%-ს. მიღებულია კანონი ენერგოეტიკეტირების შესახებ. დანიის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (DANIDA) დახმარებით, შემუშავებულია მოწყობილობათა საჭირო სტანდარტები და ეტიკეტები. მიმდინარეობს აღნიშნულ სტანდარტებსა და ეტიკეტებზე აქტიური კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან. რადგანაც სტანდარტები და ეტიკეტები ჯერ დამტკიცებული არ არის, შესაბამისად, ბაზარზე მარკირებული პროდუქტების პროცენტული წილის გამოთვლა ვერ ხერხდება. საკითხების კომპლექსურობიდან გამომდინარე, 2023 წლის განმავლობაში ბაზარზე ზედამხედველობის სააგენტოსა და სხვა ჩართულ მხარეებთან საკითხების დამატებითი განხილვების საჭიროება გამოიკვეთა.

77%-ით შესრულდა ინდიკატორი 3.2.1.1c, რომელიც 16 ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცებას შეეხება. აღნიშნული 16 რეგულაციიდან, ევროკომისიის მიერ შემოღებული ცვლილებების თანახმად, 1 რეგულაცია - მტვერსასრუტის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე გაუქმდა. ასევე ცვლილებები შევიდა 6 რეგულაციაში. მათ შორის, 2 რეგულაცია - "საყოფაცხოვრებო მოხმარების კომბინირებული სარეცხ-საშრობი მანქანის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე" და "საყოფაცხოვრებო მოხმარების სარეცხი მანქანის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე" გაერთიანდა ერთ რეგულაციაში შემდეგი სახელწოდებით - "საყოფაცხოვრებო მოხმარების სარეცხი მანქანისა და საყოფაცხოვრებო მოხმარების სარეცხ-საშრობი მანქანის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე". შესაბამისად, დასამტკიცებელია 16-ის ნაცვლად 14 ტექნიკური რეგლამენტი. ამჟამად სრულად მომზადებულია 9 რეგულაციის მიხედვით ტექნიკური რეგლამენტის პროექტი, ხოლო დანარჩენ 5-ში, რომლებიც ასევე მომზადებულია, მიმდინარეობს ცვლილებების ასახვა ევროკავშირის განახლებული რეგულაციების შესაბამისად. მას შემდეგ, რაც ცვლილებები სრულად აისახება, დაიწყება რეგლამენტების პროექტების შეთანხმება დაინტერესებულ მხარეებთან. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ 3 რეგლამენტი უკვე დამტკიცებულია. ვინაიდან ევროკავშირის რეგულაციებში შევიდა განახლებები, საჭირო გახდა რეგულაციების მოსამზადებლად დამატებითი სამუშაოები, რამაც გამოიწვია პროცესების დროში გაწელვა.

აქტივობა 3.2.2. - ენერგოეფექტურობის შესახებ საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებისთვის პროგრამების განხორციელება და მისი ინდიკატორი 3.2.2.1 - საინფორმაციო კამპანიის განხორციელებამდე და განხორციელების შემდეგ ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის კვლევის თანახმად, სამიზნე აუდიტორიის ცნობიერების დონე გაუმჯობესებულია, სულ მცირე, 50%-ით, შესრულდა 0%-ით. აღნიშნული კამპანიის მომზადება და განხორციელება დაგეგმილია ევროკავშირისა და KfW-ს დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტის - „ენერგოეფექტურობის საკანონმდებლო ბაზის დანერგვა“. აღნიშნული აქტივობა ამჟამად დაგეგმვის ეტაპზეა, რადგან მის განსახორციელებლად საჭიროა სხვადასხვა ინფორმაციის მოგროვება, ექსპერტების ჩართულობა და ა.შ. პროცესები მოითხოვს მეტ დროს. ცნობიერების ამაღლებისათვის დაწყებულია კომუნიკაციის სტრატეგია და ხილვადობის კვლევა (visibility study) შემუშავებულია ევროკავშირისა და გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკის (KfW) დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტის - „ენერგოეფექტურობის საკანონმდებლო ბაზის დანერგვა“ ფარგლებში. დარჩენილია ამ დოკუმენტების სამინისტროსთვის წარდგენა. აღნიშნული დოკუმენტების მომზადება არის წინაპირობა ცნობიერების ამაღლების კამპანიის განხორციელებისთვის.

ასევე არ დაწყებულა (0%) აქტივობები:

- **3.2.3. - „ვარვარა“ ნათურებთან დაკავშირებით საინფორმაციო კამპანიის ჩატარება,** შესაბამისი ინდიკატორით 3.2.3.1 - საინფორმაციო კამპანიის განხორციელებამდე და განხორციელების შემდეგ ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის კვლევის თანახმად, სამიზნე აუდიტორიის ცნობიერება ენერგოეფექტური ნათურების თაობაზე გაზრდილია, სულ მცირე, 30%-ით.
- **3.2.4. - მზის ენერგიით წყლის გაცხელების შესახებ საინფორმაციო კამპანიების განხორციელების** და მისი ინდიკატორი 3.2.4.1 - საინფორმაციო კამპანიის განხორციელებამდე და განხორციელების შემდეგ ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის კვლევის თანახმად, სამიზნე აუდიტორიის ცნობიერება მზის ენერგიის წყლის გაცხელების შესახებ გაზრდილია, სულ მცირე, 50%-ით.

აღნიშნული კამპანიების მომზადება და განხორციელება დაგეგმილია ევროკავშირისა და KfW-ს დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტის - „ენერგოეფექტურობის საკანონმდებლო ბაზის დანერგვა“

აღნიშნული აქტივობები ამჟამად დაგეგმვის ეტაპზეა, რადგან მის განსახორციელებლად საჭიროა სხვადასხვა ინფორმაციის მოგროვება, ექსპერტების ჩართულობა და ა.შ. პროცესები მოითხოვს მეტ დროს.

ამოცანა 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება

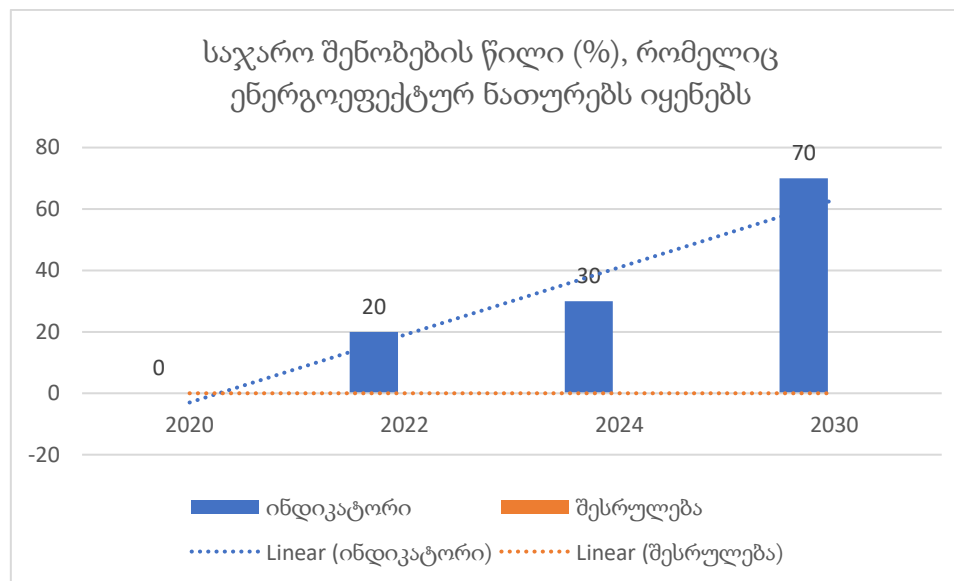
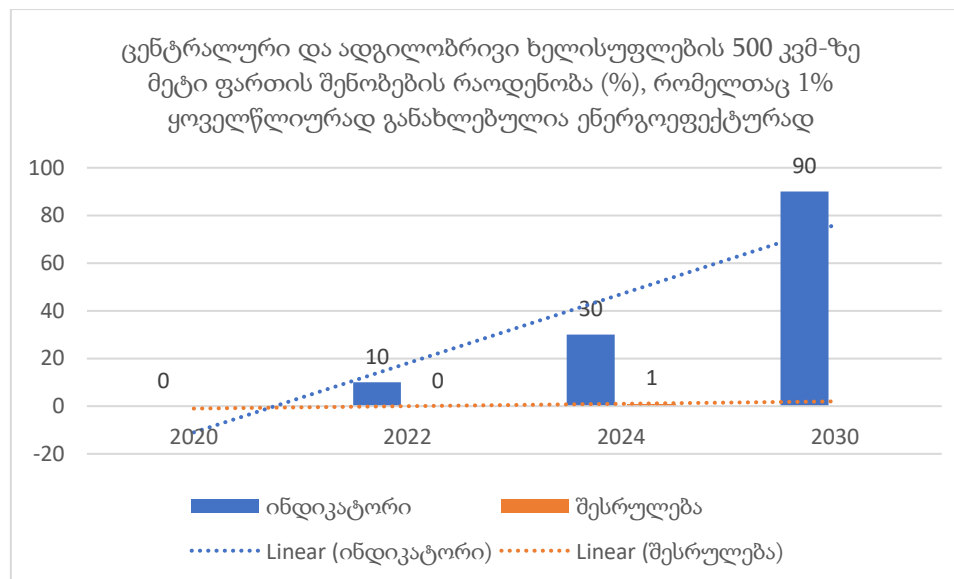
შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომების დანერგვის ამოცანისთვის განსაზღვრულია ორი ინდიკატორი: 3.3.1 ცენტრალური და მუნიციპალური მთავრობის მიერ დაკავებული და მფლობელობაში არსებული 500 მ²-ზე მეტი ფართობის შენობების რაოდენობა, რომელთა სრული ფართობის 1% განახლებულია ყოველწლიურად ენერგოეფექტურობის სტანდარტების მიხედვით, და 3.3.2 საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობების პროცენტული წილი, რომლებიც ენერგოეფექტურ ნათურებს იყენებს.

2024 წლისთვის, შექმნილია საჯარო შენობების რეესტრი 250მ²-ზე მეტი ფართობის შენობებისთვის, რომელიც გამოქვეყნებულია ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს საიტზე.⁴ მიმდინარეობს რეესტრის განახლება.

2023 წელს 1% იანი განახლების ვალდებულება შესრულდა დონორული პროექტების დახმარებით, რომლებიც ითვალისწინებდნენ სკოლების და ბაღების რეაბილიტაციას ენერგოეფექტურობის მოთხოვნების შესაბამისად. ვინაიდან, შემდგომ წლებში ადმინისტრაციული შენობების უკვე 3% ექვემდებარება განახლებას, 2024 წელს, დაგეგმილია საჯარო დაწესებულების შენობების ენერგოეფექტურობის მოთხოვნების შესაბამისად განახლებისთვის ბიუჯეტის განსაზღვრა, შესაბამისი უწყებებისგან.

ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონის“ თანახმად, სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში და საჯარო სექტორში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესები და სახელმძღვანელო პრინციპები უკვე დამტკიცებულია. აღნიშნული წესის დამტკიცება განაპირობებს ენერგოეფექტური ნათურების შესყიდვას. მაგრამ წესის ამოქმედების ვადად, ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე დიდი ზეგავლენის გამო, განსაზღვრულია 2025 წლის 1 იანვარი. შესაბამისად, 2025 წლამდე ვერ მოხერხდება საჯარო შენობებში ენერგოეფექტური ნათურების წილის განსაზღვრა.

⁴ <https://www.economy.ge/?page=news&nw=2323&s=administraciuli-organos-sakutrebasa-da-sargeblobashi-arsebuli-shenobebis-reestris-warmoebis-wesi-damtkicda>

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
3.3.1. ცენტრალური და მუნიციპალური მთავრობის მიერ დაკავებული და მფლობელობაში არსებული 500 მ2-ზე მეტი ფართობის შენობების რაოდენობა, რომელთა სრული ფართობის 1% განახლებულია ყოველწლიურად ენერგოეფექტურობის სტანდარტების მიხედვით	0	10%	30%	90%-ზე მეტი	1%	1%
3.3.2. საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობების პროცენტული წილი, რომლებიც ენერგოეფექტურ ნათურებს იყენებს	ხელმისაწვდომი არაა	20%	30%	70%-ზე მეტი	ხელმისაწვდომი არაა	0%

ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო აქტივობა 3.3.1. „ვარვარა“ ნათურებთან დაკავშირებით საგადასახადო რეგულაციის შემოღება. აქტივოვის შედეგის ინდიკატორი 3.3.1.1 a - ვარვარა“ ნათურებზე საგადასახადო ტვირთი გაზრდილია 100%-თ არ შესრულებულა და ამოღებულია გეგმიდან, რადგან ექსპერტებთან განხილვის დროს მისი განხორციელება არ იქნა მიჩნეული ეფექტურ გზად. ამ ეტაპზე არ არის ცნობილი თუ მოხდება მომავლში ამ საკითხის გააქტიურება.

51%-ით შესრულდა ინდიკატორი 3.3.1.1 b - 2023 წლისთვის საცხოვრებელი და კომერციული შენობებისთვის შეძენილ ახალ ნათურებში ენერგოეფექტური ნათურების წილი გაზრდილია 100%-მდე. საცხოვრებელი და კომერციული შენობებისთვის შეძენილ ახალ ნათურებში ენერგოეფექტური ნათურების წილი გაზრდა დამოკიდებულია სინათლის წყაროების შესახებ ეკოდიზაინის (EU) 2019/2020 რეგულაციის დამტკიცებასა და ამოქმედებაზე, რადგანაც აღნიშნული ტექნიკური რეგლამენტი კრძალავს ბაზარზე არაენერგოეფექტური ნათურების არსებობას. აღნიშნული ტექნიკური რეგლამენტის პროექტი მომზადებულია DANIDA-ს ტექნიკური დახმარების პროგრამის ფარგლებში. 2023 წლის პირველი ნახევრიდან დაიწყო ეკოდიზაინის ტექნიკური რეგლამენტის პროექტის განხილვები დაინტერესებულ მხარეებთან, მათ შორის სსიპ ბაზარზე ზედამხედველობის სააგენტოსთან, რის შედეგადაც გამოიკვეთა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების (RIA) ჩატარების აუცილებლობა. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს დონორთან შეთანხმების საბოლოო ეტაპი RIA-ს მომზადებასთან დაკავშირებით.

51%-ით შესრულდა ასევე აქტივობა 3.3.2. - საჯარო დაწესებულების მფლობელობა/ სარგებლობაში არსებულ შენობებში ენერგოეფექტური განათების მონტაჟი, და მისი ინდიკატორი 3.3.2.1 - 2023 წლისთვის ყველა საჯარო შენობისთვის შეძენილ ახალ ნათურებში ენერგოეფექტური ნათურების წილი გაზრდილია 100%-მდე. საცხოვრებელი და კომერციული შენობებისთვის შეძენილ ახალ ნათურებში ენერგოეფექტური ნათურების წილი გაზრდა დამოკიდებულია სინათლის წყაროების შესახებ ეკოდიზაინის (EU) 2019/2020 რეგულაციის დამტკიცებასა და ამოქმედებაზე, რადგანაც აღნიშნული ტექნიკური რეგლამენტი კრძალავს ბაზარზე არაენერგოეფექტური ნათურების არსებობას. აღნიშნული ტექნიკური რეგლამენტის პროექტი მომზადებულია DANIDA-ს ტექნიკური დახმარების პროგრამის ფარგლებში. 2023 წლის პირველი ნახევრიდან დაიწყო ეკოდიზაინის ტექნიკური რეგლამენტის პროექტის განხილვები დაინტერესებულ მხარეებთან, მათ შორის სსიპ ბაზარზე ზედამხედველობის სააგენტოსთან, რის შედეგადაც გამოიკვეთა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების (RIA) ჩატარების აუცილებლობა. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს დონორთან შეთანხმების საბოლოო ეტაპი RIA-ს მომზადებასთან დაკავშირებით.

აქტივობა 3.3.3. - საჯარო შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ საინფორმაციო სისტემების შექმნა და მისი ინდიკატორი 3.3.3.1 - შექმნილია საინფორმაციო სისტემა, რომელშიც შეყვანილია ინფორმაცია საჯარო შენობების 50%-ის შესახებ, შესრულდა 100%-ით. ენერგოეფექტურობის შესახებ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული შენობების რეესტრის წარმოების წესი მომზადდა EU/KfW ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში და დამტკიცდა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის №1-1/335 ბრძანებით. წესის საფუძველზე დაიწყო რეესტრის წარმოება, რომელშიც უკვე აისახა საჯარო შენობების სულ მცირე 70%-ის შესახებ ინფორმაცია, რომელიც გამოქვეყნდა სამინისტროს ვებ გვერდზე. აქტივობა განხორციელებულია, თუმცა აღსანიშნავია, რომ რეესტრის განახლება იგეგმება ყოველწლიურად, რის შედეგადაც მოხდება ინფორმაციის განახლება/დამატება.

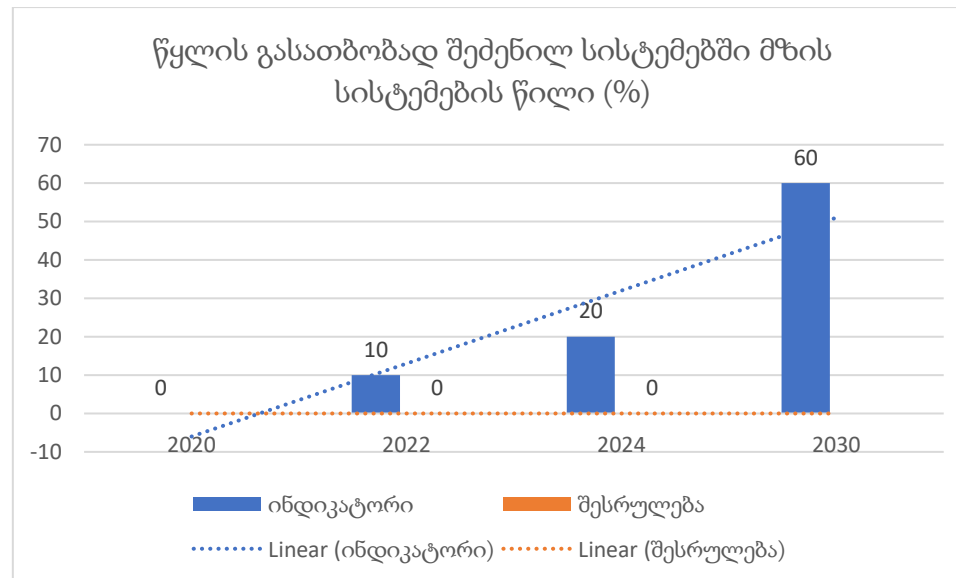
48%-ით შესრულდა აქტივობა 3.3.4. - სასკოლო შენობებში გარე შემომზღუდი კონსტრუქციის გაუმჯობესება, სკოლებში ენერგოეფექტური ნათურების დამონტაჟება, მყარი საწვავის გამათბობლების გაუმჯობესება/ჩანაცვლება და მისი ინდიკატორი 3.3.4.1 - ყოველწლიურად სკოლების 10% ახორციელებს ენერგოეფექტურობის სამი ინიციატივიდან - გარე შემომზღუდი კონსტრუქციის გაუმჯობესება, ენერგოეფექტური ნათურების დამონტაჟება და მყარი საწვავის გამათბობლის ჩანაცვლება - სულ მცირე, ერთს. 2021-2022 წლებში საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტოს მიერ 237 საჯარო სკოლას სრული, ან ნაწილობრივი რეაბილიტაცია ჩაუტარდა. რაც შეეხება საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ განხორციელებულ ინფრასტრუქტურულ პროექტებს, 2019 წლიდან დღემდე რეგიონებში 106 საჯარო სკოლის

მშენებლობა-რეაბილიტაცია დასრულდა. რაც ჯამში შეადგენს 337 რებილიტირებულ სკოლას, სადაც მოხდა გარე შემომზღული კონსტრუქციის გაუმჯობესება.

ამოცანა 3.4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორზე 3.4.1 - წახალისების ღონისძიებების ამოქმედების შემდეგ ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შექმნილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტული მაჩვენებელი, მონაცემები არ მოიპოვება. მიმდინარეობს მუშაობა სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურთან, რათა მოხდეს მონაცემის/კითხვის ინტეგრირება სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ საყოფაცხოვრებო სექტორის კვლევაში.

იმისათვის, რომ მოხდეს მზის წყალგამაცხელებელ სისტემების პროცენტული მაჩვენებლის დათვლა, პირველ რიგში, საჭიროა, ამ მიმართულებით ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ჩატარება. ამ ეტაპზე, კამპანიების განსახორციელებლად მიმდინარეობს პარტნიორი ორგანიზაციის შერჩევა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორია შესრულება
3.4.1. წახალისების ღონისძიებების ამოქმედების შემდეგ ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შეძენილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტული მაჩვენებელი	არაა ხელმისაწვდომი	10%	20%	60%	ხელმისაწვდომი არაა	0%

მზის ენერგიაზე მომუშავე წყლის გაცხელების სისტემების წახალისების კუთხით არ დაწყებულია აქტივობა 3.4.1. - შენობებში მზის ენერგიაზე დაფუძნებული წყლის გაცხელების სისტემების ინსტალაციის მიზნით ფინანსური წახალისების მექანიზმის შემუშავება. ევროკავშირისა და KfW-ს დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტი - „ენერგოეფექტურობის საკანონმდებლო ბაზის დანერგვა“ ითვალისწინებს ენერგოეფექტურობის განვითარების წამახალისებელი სხვადასხვა სქემის შემუშავებას. აღნიშნული აქტივობის განასახორციელებლად საჭიროა ღონისძიების მხრიდან დამატებით ექსპერტების, მოძიება, კვლევის ჩატარება, რაც მოითხოვს მეტ დროს.

შემის ენერგოეფექტური ღუმელების გამოყენების წახალისების კუთხით, აქტივობა 3.4.2. - შეშის ენერგოეფექტური ღუმელების გამოყენების წახალისების, ინდიკატორები 3.4.2.1 a - შემუშავებულია ვაუჩერების პროგრამა ენერგოეფექტური ღუმელებისთვის და 3.4.2.1 b - ჩატარებულია, სულ მცირე, 2 საინფორმაციო კამპანია ენერგოეფექტური ღუმელებისა და დამხმარე ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამების შესახებ, 100%-ით განხორციელდა. შემუშავებულია ვაუჩერების პროგრამა ენერგოეფექტური ღუმელებისთვის, 2023 წელს დაიწყო დაიწყო ვაუჩერების პროგრამის განხორციელება. ტყის მდგრადი მართვის პროცესში საზოგადოების შესაძლო სარგებლის, ალტერნატიული საწვავისა

და ენერგოეფექტური ღუმელების და დამხმარე ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამის, ტყეზე კონტროლის გაუმჯობესების გაცნობის მიზნით გურიის, კახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში ხუთი საინფორმაციო შეხვედრა გაიმართა ადგილობრივი თვითმმართველობების, სათემო/არასამთავრობო ორგანიზაციების, საგანმანათლებლო დაწესებულებების და კერძო სექტორის წარმომადგენლებთან (94 მონაწილე). შეხვედრები განხორციელდა პროექტის „ECO.Georgia“ ფარგლებში, კლიმატის მწვანე ფონდის დაფინანსებითა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებასთან თანამშრომლობით. ექვსი თვის გნამვლობაში დამხმარე ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამების შესახებ შემუშავდა

საინფორმაციო	კამპანიის	გეგმა-გრაფიკი.
--------------	-----------	----------------

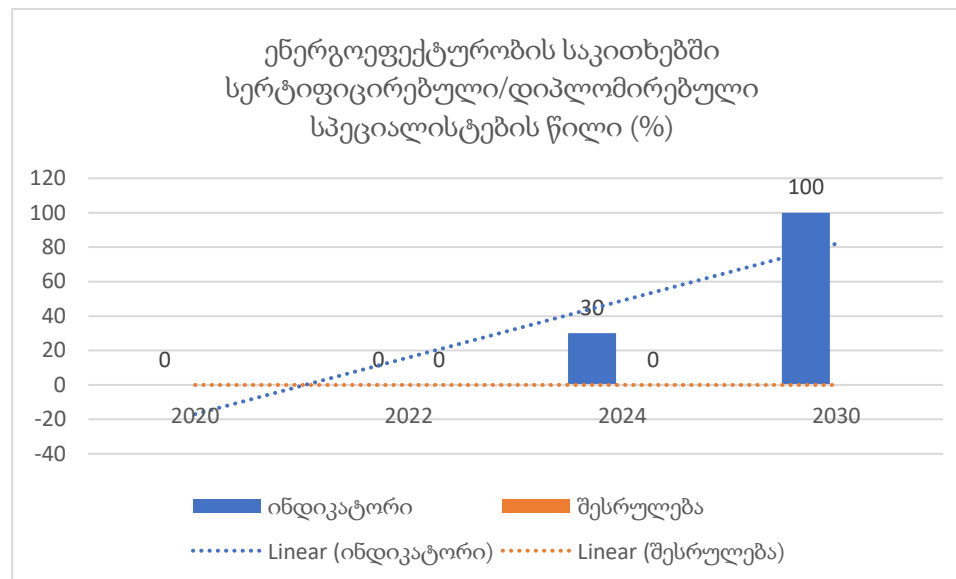
2023 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის განმავლობაში ჩატარდა 2 საინფორმაციო კამპანია. საინფორმაციო კამპანიების გასავრცელებლად გამოყენებული იყო არაერთი საინფორმაციო პლათფორმა(ტელევიზია, რადიო, სოციალური მედია). აღნიშნული საკომუნიკაციო არხებით გავრცელებულმა ინფორმაციამ მოიცვა 1.6 მილიონი პირი. ვაუჩერული პროგრამების შესახებ გურიაში გაიმართა ღონისძიება 250 დაინტერესებული პირისთვის. გარდა ამისა მოეწყო ენერგოეფექტური ღუმელების სადემონსტრაციო სივრცეები 8 სამიზნე მუნიციპალიტეტში, რომელსაც გაეცნო და მონაწილეობა მიიღო 5000 დაინტერესებულმა პირმა.

ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 3.5.1 - შენობების გათბობის, გაგრილებისა და ვენტილაციის სისტემებისა და ელექტრომომწოდებლობის ენერგოეფექტურობის საკითხებში სერტიფიცირებული და დიპლომირებული სპეციალისტების ჯამური პროცენტული რაოდენობა, არ შეცვლილა. საანგარიშგებო პერიოდში GIZ-ის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში შემუშავდა განახლებადი ენერჯის ტექნოლოგიის მემონტაჟეთა გადამზადების მოკლევადიანი საკვალიფიკაციო პროგრამები. 2022 წელს კურსი გაიარა და მიიღო სერტიფიკატი 37 პირმა. შემუშავდა წესი ენერგოაუდიტორთა სერტიფიცირების და აკრედიტაციის შესახებ. ამასთანავე, ენერგოეფექტურობის კანონის მე-14 მუხლით განსაზღვრული სატრენინგო პროგრამები შემუშავებულია, განხილული და შეთანხმებულია დაინტერესებულ მხარეებთან. ასევე, შემუშავებულია ენერგოკონსულტანტებისთვის საგანმანათლებლო და გადამზადების პროგრამები. ზემოაღნიშნული წესებისა და პროგრამების დამტკიცებისა და განხორციელების შემდეგ დაიწყება დიპლომირებული და სერტიფიცირებული სპეციალისტების აღრიცხვა.

- "ენერგოეფექტურობის შესახებ" კანონი მე-14 მუხლის მიხედვით, მომზადებულია პროგრამების პროექტი: მრეწველობისა და ტრანსპორტის სექტორებში მოქმედი ენერგოაუდიტორებისთვის;
- შენობების სექტორში მოქმედი ენერგოაუდიტორებისთვის;
- შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების ექსპერტებისთვის;
- შენობებში გათბობისა და ჰაერის კონდიცირების სისტემების ინსპექტორებისთვის.

2024 წლის განმავლობაში, მოხდება პროექტის წარდგენა საქართველოს მთავრობისთვის, მისი შემდგომი დამტკიცებისთვის. პროგრამების დამტკიცების შემდგომ, მოხდება შესაბამისი ექპერტების სერტიფიცირება.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორია შესრულება

3.5.1. შენობების გათბობის, გაგრილებისა და ვენტილაციის სისტემებისა და ელექტრო მოწყობილობების ენერგოეფექტურობის საკითხებში სერტიფიცირებული და დიპლომირებული სპეციალისტების ჯამური პროცენტული რაოდენობა	მიზნობრივი კონტინგენტის 0%	მიზნობრივი კონტინგენტის 0%	მიზნობრივი კონტინგენტის 30%	მიზნობრივი კონტინგენტის 100%	0%	0%
--	----------------------------	----------------------------	-----------------------------	------------------------------	----	----

ამ ამოცანის ფარგლებში განსაზღვრული იყო აქტივობა 3.5.1. ენერგეტიკის სექტორში ექსპერტების კვალიფიკაციის, აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების სქემების განვითარება. ინდიკატორი 3.5.1.1 - დაინტერესებული მხარეების (ენერგეტიკის სფეროს არასამთავრობო ორგანიზაციები, ენერჯის პროვაიდერი, სამშენებლო და აუდიტორული კომპანიები) ჩართულობით შემუშავებული და დამტკიცებულია 1) კვალიფიკაციის, 2) აკრედიტაციის და 3) სერტიფიცირების სქემები, რომელიც სრულად შეესაბამება 2009/28/EC ევროდირექტივას, შესრულდა 100%-ით. მოცემული ინდიკატორი ეხება განახლებადი წყაროებიდან ენერჯის წარმოების მოწყობილობების მემონტაჟეთა კვალიფიკაციის, აკრედიტაციის და სერტიფიცირების სქემების ჩამოყალიბებას. GIZ-ის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში შემუშავდა და განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ დამტკიცდა განახლებადი ენერჯების ტექნოლოგიის მემონტაჟეთა გადამზადების ოთხი მოკლევადიანი საკვალიფიკაციო პროგრამა: ა) მზის ფოტოელექტრული სისტემების მონტაჟი; ბ) მზის თერმული სისტემების მონტაჟი; გ) ბიომასის ბოილერების და ღუმელების მონტაჟი; დ) ზედაპირული გეოთერმული სისტემების და თბური ტუმბოების მონტაჟი. საკვალიფიკაციო/სასერტიფიკაციო პროგრამების განხორციელებისთვის, 2021 წლის შემოდგომაზე აკრედიტაცია მიენიჭა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს, რომელმაც 2022 წლის ნოემბრის თვეში გამოაცხადა მიღება სასერტიფიკაციო სასწავლო კურსზე. აღნიშნული კურსი პირველ ეტაპზე წარმატებით დაასრულა და შემოთ აღნიშნული 4 პროფესიისთვის ცოდნისა და უნარების დამადასტურებელი სერტიფიკატი გადაეცა 34 პირს. მათი სია გამოქვეყნებულია ეკონომიკის სამინისტროს ვებ-საიტზე და დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის განკარგულებით. კურსის მეორე ეტაპზე პროგრამა წარმატებით გაიარა დამატებით 37 პირმა, მიმდინარეობს მათი სერტიფიკატების აღიარების პროცესი, რის შემდეგაც მათი სია ასევე გამოქვეყნდება სამინისტროს ვებ-საიტზე.

რაც შეეხება აქტივობას 3.5.2. - ენერგო-კონსულტანტებისთვის საგანმანათლებლო და გადამზადების პროგრამების განვითარება, 85%-ით შესრულდა მისი ინდიკატორი 3.5.2.1 - დაინტერესებული მხარეების ჩართულობით შემუშავებული და დამტკიცებულია საგანმანათლებლო და პროფესიული გადამზადების, სულ მცირე, ორი პროგრამა, თბილისსა და რეგიონში. EU/KfW-ს მიერ დაფინანსებული ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში მომზადდა "ენერგოეფექტურობის შესახებ" კანონი მე-14 მუხლით განსაზღვრული პროგრამების პროექტი:

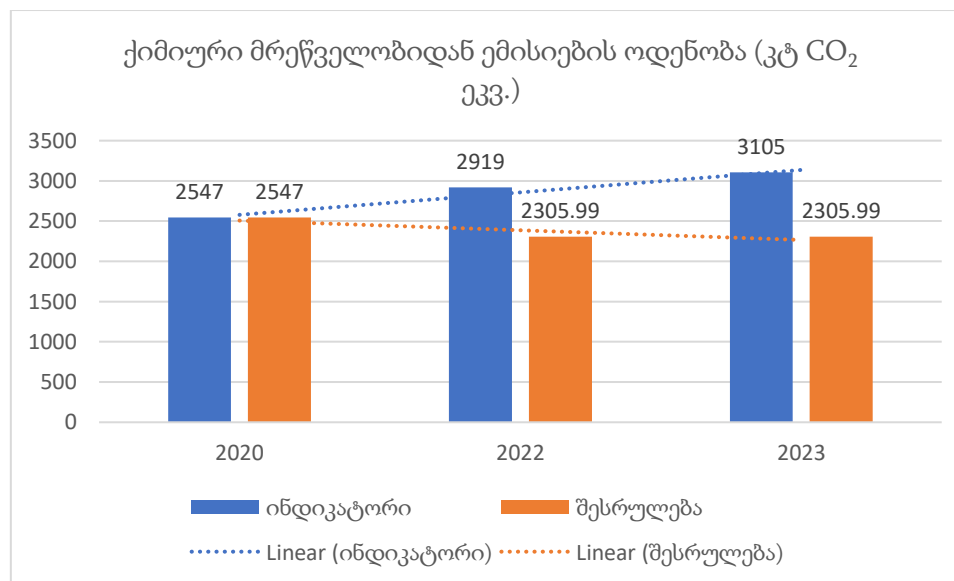
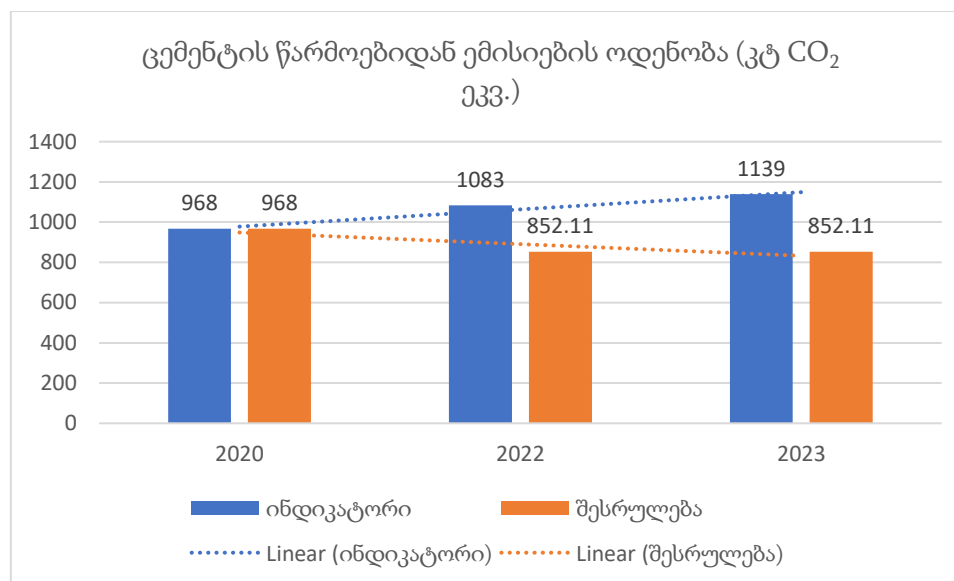
ა) მრეწველობისა და ტრანსპორტის სექტორებში მოქმედი ენერგოაუდიტორებისთვის; ბ) შენობების სექტორში მოქმედი ენერგოაუდიტორებისთვის; გ) შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების ექსპერტებისთვის; დ) შენობებში გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტორებისთვის. 2024 წლის განმავლობაში, მოხდება პროექტის წარდგენა საქართველოს მთავრობისთვის, მისი შემდგომი დამტკიცებისთვის. პროგრამების დამტკიცების შემდგომ, მოხდება შესაბამისი ექსპერტების სერტიფიცირება. გარდა ამისა, შემუშავებულია „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ კანონით განსაზღვრული წესი " ენერგოაუდიტორთა, შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების გამცემი და შენობებში გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტორების განმანორციელებელი დამოუკიდებელი ექსპერტის სერტიფიცირების და შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების, გათბობის და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტორების ანგარიშების შემოწმებისა და გადამოწმების წესები" მიმდინარეობს აქტიური კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან. აღნიშნული წესის მიზანია ენერგოაუდიტორების (როგორც შენობების, ასევე სამრეწველო სექტორის ენერგოაუდიტორებისთვის) აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების სისტემის ჩამოყალიბებისთვის შესაბამისი პროცედურების დადგენა.

მრეწველობის სექტორი

ამოცანა 4.1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება

2023 წლის მონაცემებით, საქართველოში ცემენტის წარმოებიდან სათბურის აირების გაფრქვევის დონე ექსტრაპოლაციის მეთოდის გამოყენებით შეადგენს დაახლოებით 852.11 კტ CO₂-ის ეკვ. (ცდომილების 20%-იანი ინტერვალის გათვალისწინებით). საქართველოში ქიმიური მრეწველობის გათვალისწინებით სათბურის აირების გაფრქვევის დონე ექსტრაპოლაციის მეთოდის გამოყენებით შეადგენს დაახლოებით 2305.99 კტ CO₂-ის ეკვ. (ცდომილების 25%-იანი ინტერვალის გათვალისწინებით). ინდიკატორის შესაფასებლად მატემატიკური მოდელის გამოყენება მოხდა სათბურის აირების ემისიების ინვენტარიზაციის 2021 წლის ანგარიში არ არსებობის გამო. სათბურის აირების ემისიების ახალი ინვენტარიზაცია დაიწყო 2023 წელს.

ამდენად, საანგარიშგებო პერიოდში 4.1 ამოცანის ორივე ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მიმართ დაფიქსირდა პროგრესი: **4.1.1. ცემენტის წარმოებიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.) შეადგენს დაახლოებით 852,11 კტ CO₂-ის ეკვ.-ს, ხოლო 4.1.2 ქიმიური მრეწველობიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO₂ ეკვ.) შეადგენს დაახლოებით 2305,99 კტ CO₂-ის ეკვ.-ს. ორივე მაჩვენებელი ნაკლებია როგორც საბაზისო მაჩვენებელს და 2022 წლის საშუალო ვადიან მაშვენებელთან, ისე 2023 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით, ამდენად ინდიკატორი შესრულდა 100%-ით.**

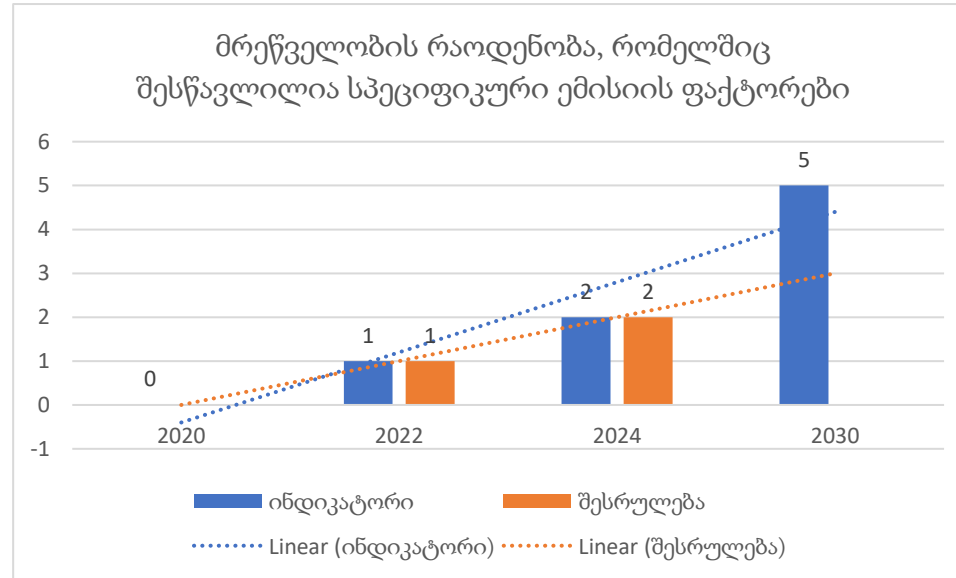
ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი 2023 წ.	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
4.1.1. ცემენტის წარმოებიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO ₂ ეკვ.)	968	1083	1139	852.11	100%
4.1.2. ქიმიური მრეწველობიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO ₂ ეკვ.)	2547	2919	3105	2305.99	100%

100%-ით შესრულდა აქტივობა 4.1.1. - ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით ჩანაცვლება და მისი ორი ინდიკატორი:
4.1.1.1 a - დანერგილია ახალი ტექნოლოგია, რომელიც 20-40%-ს ფარგლებში ამცირებს ენერჯის გამოყენებას; 4.1.1.1 b - ცემენტის წარმოების 100% ხორციელდება ახალი ტექნოლოგიის გამოყენებით. „ჰაიდელბერგ ცემენტის“ მიერ შესაბამისი ტექნიკის დანერგვა.
არ დაწყებულია აქტივობა 4.1.2. - სათბურის აირების დაბალი ემისიებით აზოტის მჟავის წარმოების ხელშეწყობა, რაც გულისხმობდა 4.1.2.1 a - საწარმო აღჭურვილია ახალი ტექნოლოგიით, რომელიც, სულ მცირე, 95%-თ ნაკლებ N₂O-ს გააფრქვევს, 4.1.2.1 b - ახალი აღჭურვილობით წარმოებულია აზოტის მჟავის 100%. მომზადდა ტექნიკური დასაბუთების, დიაგნოსტიკისა და დანახარჯების შეფასების ანგარიში. სს „რუსთავის აზოტ“-სა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას(GIZ) შორის, გერმანიის გარემოს დაცვის, ბუნების კონსერვაციის, ბირთვული უსაფრთხოებისა და მომხმარებლის დაცვის ფედერალური სამინისტროს ხელშეწყობით დაიდო ხელშეკრულება №81283001; რომლის თანახმადაც GIZ -გადასცემს გრანტს 2,257,500.00 ევროს ოდენობით „რუსთავის აზოტს“. თავის მხრივ სს „რუსთავის აზოტი“ პროექტს დააფინანსებს 2,036,000.00 ევროს ოდენობით. სულ ბიუჯეტი განისაზღვრა 4,293,500.00 ევროს ოდენობით. შესრულება უახლოეს დროში დაიწყება

ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება

2023 წელს, ამოცანის შედეგის ინდიკატორი **4.2.1 - მრეწველობის რაოდენობა, რომელშიც შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები, გაიზარდა ორამდე. 2020 წელს ეს მაჩვენებელი იყო 0, ხოლო 2022 წელს - 1. საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელი (5) შესრულებულია 40%-ით.** მრეწველობის 2 დარგში (ცემენტის წარმოება და ქიმიური მრეწველობა) შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები. სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად შემუშავდა მეთოდოლოგია. ძირითადი მრეწველობისთვის შეირჩა ობიექტები, მათ შორის სს

„რუსთავის აზოტი“ და სს „ჰაიდელბერგ ცემენტი“, რომელთათვისაც ჩამოყალიბდება სპეციფიური ემისიის ფაქტორები. 2023 წელს ორივე ქარხანაში სპეციფიური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად მიმდინარეობდა ნიმუშების შეგროვება ლაბორატორიული ანალიზებისთვის.

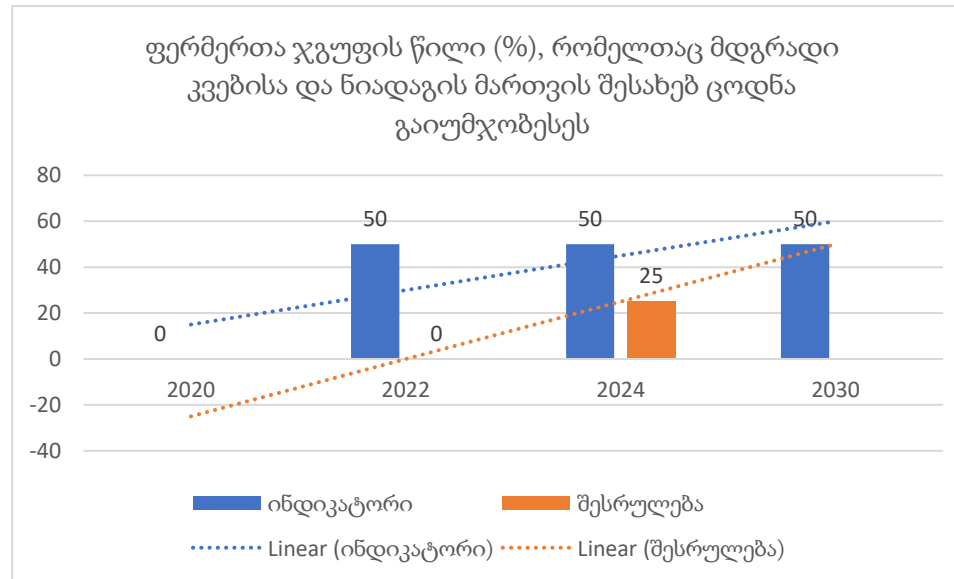
ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
4.2.1. მრეწველობის რაოდენობა, რომელშიც შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები	0	1	2	5	2	40%

აქტივობების თვალსაზრისით, **100%-ით შესრულდა აქტივობა 4.2.1. - წარმოების შესაბამისად ინდივიდუალური ემისიების ფაქტორების ჩამოყალიბება, კერძოდ მისი ინდიკატორი 4.2.1.1 - ჩამოყალიბებულია, სულ მცირე, ორი ძირითადი მრეწველობისთვის სპეციფიკური ემისიების ფაქტორი.** სექტორის ემისიების და შერბილების პოტენციალის დათვლისა და განსაზღვრის მიზნით, ჩამოყალიბდა ორი ძირითადი წარმოებებისთვის (სს. ჰაიდელბერგცემენტი, სს. რუსთავის აზოტი) ინდივიდუალური ემისიის ფაქტორი. ქარხნების ემისიის სპეციფიკური ფაქტორების განსასაზღვრად ჩატარდა შემდეგი სამუშაოები: 1. ძირითადი მრეწველობისთვის შეირჩა ობიექტები, მათ შორის სს „რუსთავის აზოტი“ და სს „ჰაიდელბერგ ცემენტი“ რომელთათვისაც ჩამოყალიბდება სპეციფიკური ემისიის ფაქტორები; (მთლიანი საქმიანობის 0.05); 2. სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად შემუშავდა მეთოდოლოგია; (მთლიანი საქმიანობის 0.15); 3. ორივე ქარხანაში სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად მიმდინარეობს ნიმუშების შეგროვება ლაბორატორიული ანალიზებისთვის; (მთლიანი საქმიანობის 0.35); 4. ნიმუშების მიხედვით ლაბორატორიული ანალიზების უზრუნველყოფა; (მთლიანი საქმიანობის 0.35); 5. ანალიზების შედეგების მიხედვით ქარხნების სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების გაანგარიშება; (მთლიანი საქმიანობის 0.10); აქტივობის ფარგლებში 5 სამუშაოს წილები სამუშაო სირთულის, დატვირთვისა და მოსალოდნელი რისკების მიხედვით მიენიჭა. ამასთან, ასევე გაიმართა შეხვედრა ინდუსტრიის სექტორის წარმომადგენლებთან. შეხვედრაზე განხილულ იქნა შემდგომი თანამშრომლობის ნაბიჯები წინასწარ დამუშავებული მეთოდოლოგიის მიხედვით.

სოფლის მეურნეობა

ამოცანა 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორად განსაზღვრულია 5.1.1 - ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის მათი პროცენტული წილი, რომელთაც აქვთ გაუმჯობესებული ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ. **2023 წელს, სამიზნე კონტინგენტის ფერმერთა 25%-მა გაიუმჯობესა ცოდნა.** ექსტენციის ცენტრების მიერ ვრცელდებოდა ინფორმაცია (ბუკლეტების სახით) ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება

5.1.1. ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის მათი პროცენტული წილი, რომელთაც აქვთ გაუმჯობესებული ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ	არაა ხელმისაწვდომი	სამიზნე კონტინგენტის ფერმერთა 50%	სამიზნე კონტინგენტის ფერმერთა 50%	სამიზნე კონტინგენტის ფერმერთა 50%	სამიზნე კონტინგენტის ფერმერთა 25%	50%
---	--------------------	-----------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------	-----

არ დაწყებულა აქტივობა 5.1.1. - მსხვილფეხა პირუტყვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების მიზნით, მსხვილფეხა შინაური რქოსანი პირუტყვისათვის საკვების შეცვლის მეთოდოლოგიის შემუშავება და სარეკომენდაციო კამპანიის წარმოება. აქტივობა ითვალისწინებდა ორ ინდიკატორს: 5.1.1.1 a - შემუშავებულია მეთოდოლოგია, რომელიც შეთანხმებულია დაინტერესებულ მხარეებთან და 5.1.1.1 b - ჩატარებულია, სულ მცირე, ერთი სარეკომენდაციო კამპანია ყველა რეგიონში თითოეულში, სულ მცირე, 50 ფერმერის მონაწილეობით. 2022-2023 წლებში მსხვილფეხა პირუტყვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების მიზნით, მსხვილფეხა შინაური რქოსანი პირუტყვისათვის საკვების შეცვლის მეთოდოლოგიის შემუშავებასა და სარეკომენდაციო კამპანიის წარმოებისთვის მიმდინარეობდა დონორების მოძიება NDC პარტნიორობის ქსელის მეშვეობით.

100%-ით შესრულდა აქტივობა 5.1.2. - პირუტყვის კვების ხარისხის გაუმჯობესებისა და საძოვრების ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით კანონმდებლობის შემუშავება და საპროექტო წინადადების მომზადება, ინდიკატორები 5.1.2.1 a - შემუშავებულია პროექტის კონცეფცია და მოთხოვნილია საერთაშორისო დაფინანსება მის განსახორციელებლად და 5.1.2.1 b - შემუშავებულია საძოვრების მართვის კანონმდებლობა. მომზადდა და წარედგინა საერთაშორისო დონორს საპროექტო წინადადება საძოვრების მდრადი მართვაზე და შემუშავებულია საძოვრების მართვის შესახებ კანონპროექტი. 2022 წელს საძოვრების მართვის პოლიტიკის ეროვნული დოკუმენტის (NPMPD) პროექტი შემუშავდა, როგორც საძოვრების მართვის ერთიანი, თანმიმდევრული მიდგომა, რომელიც უზრუნველყოფს: მიწის დეგრადაციის პრევენციას, ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციას, პროდუქტიულობის გაუმჯობესებას, მეცხოველეობის სექტორის მდგრად განვითარებას და

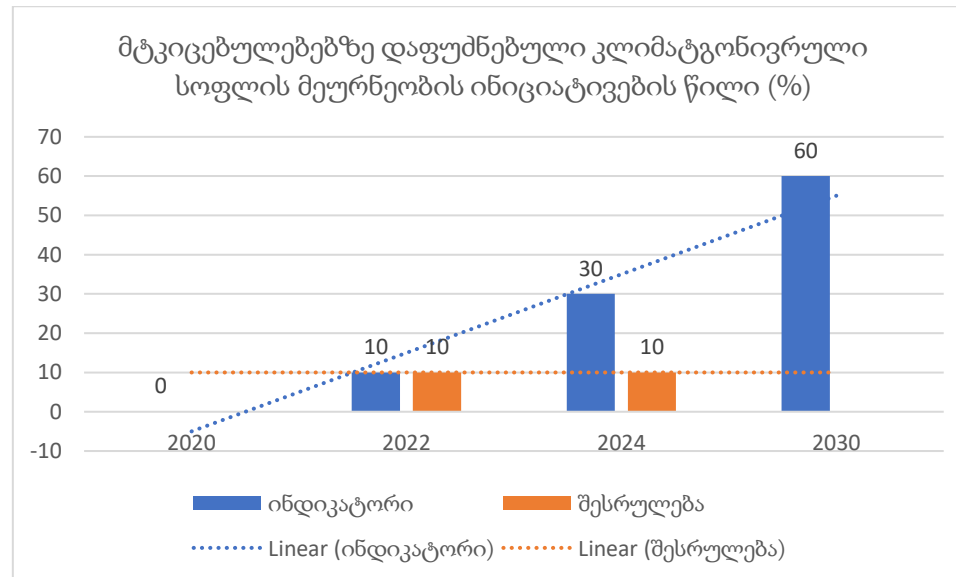
LDN მიზნების მიღწევას. პოლიტიკის დოკუმენტი განსაზღვრავს ხედვასა და პრინციპებს და განსაზღვრავს საკუთრების, უფლებების, ინსტიტუციური მოწყობის, ეკონომიკური და ფისკალური ასპექტების, დაგეგმვისა და მონიტორინგის საკითხებს. 30-ზე მეტი ძირითადი დაინტერესებული მხარე (53% ქალი) დაესწრო სამდღიან ეროვნულ ვალიდაციის კონფერენციას, რათა განეხილა და შეთანხმებულიყვნენ საძოვრების მართვის პოლიტიკის ეროვნული დოკუმენტის დებულებებზე და საძოვრების მართვის ძირითად პრინციპებზე, რომლებიც განსაზღვრულია NPMPD კონცეფციით. ეროვნული ვალიდაციის კონფერენციაზე გაანალიზებული და განხილულ იქნა ასევე სამართლებრივი შედეგები და შეთანხმდა რეკომენდაცია საძოვრების მართვის შესახებ კანონის შემუშავების შესახებ. მის საფუძველზე, 2023 წელს მომზადდა საძოვრების მდგრადის მართვის შესახებ კანონპროექტი.

პირუტყვის კვების ხარისხის გაუმჯობესებისა და საძოვრების ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით კანონმდებლობის შემუშავებისა და საპროექტო წინადადების მომზადების მიმართლებით გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით დაიწყო პროექტი “საქართველოს მიწის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის მიზნების მიღწევა დეგრადირებული საძოვრების აღდგენისა და მდგრადი მართვის გზით“. პროექტის მიზანია დაეხმაროს საქართველოს მიწის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის (LDN) ეროვნული მიზნების მიღწევაში, დეგრადირებული საძოვრების აღდგენისა და მდგრადი მართვის გზით. პროექტის საპილოტე მუნიციპალიტეტებად შეირჩა ყაზბეგის, დმანისის და გურჯაანის მუნიციპალიტეტები. პროექტი მოიცავს შემდეგ კომპონენტს: საძოვრების მართვის პოლიტიკის დოკუმენტის მომზადება, რის საფუძველზეც შემუშავდება საძოვრების მართვის ახალ კანონმდებლობა; 20 000 ჰა საძოვრის ინვენტარიზაცია და საძოვრების მდგრადი მართვის საპილოტე პროექტების განხორციელება 770 ჰა-ზე დმანისის, ყაზბეგისა და გურჯაანის მუნიციპალიტეტებში; დაინტერესებული მხარეების შესაძლებლობების გაძლიერება და ცნობიერების ამაღლება, საძოვრების მდგრადი მართვისა და მიწის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის უზრუნველყოფის მიზნით.

ასევე 100%-ით განხორციელდა აქტივობა 5.1.3. - ქარსაფარი ზოლების რეაბილიტაცია და ტრანსფორმაცია კლიმატის ცვლილების შედეგად გამოწვეული მიწის დეგრადაციის მინიმუმამდე დაყვანის მიზნით. ინდიკატორთან 5.1.3.1 a - ქარსაფარი ზოლების რეაბილიტაციის საპროექტო წინადადება წარდგენილია დონორთან დასაფინანსებლად, დაკავშირებით, უნდა აღინიშნოს, რომ მიმდინარეობს მუშაობა საპროექტო წინადადების დაფინანსებასთან დაკავშირებით IFAD-თან და GCF-თან. რაც შეეხება ინდიკატორს 5.1.3.1 b - საკანონმდებლო რეგულაცია ქარსაფარი ზოლების შესახებ მომზადებულია/მიღებულია, აღნიშნული კანონი მიღებულია 2022 წელს. საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა კანონი „ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლების შესახებ. ასევე მომზადდა საპროექტო განაცხადი ქარსაფარი ზოლების რეაბილიტაციისთვის.

ამოცანა 5.2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 5.2.1 - ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში, დარჩა 2022 წლის საშუალოვადიანი სამიზნე ინდიკატორის მაჩვენებლის დონეზე. 2023 წელს **ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილმა სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში შეადგინა 10%, რაც უტოლდება 2022 წლის საშუალოვადიანი მაჩვენებელს, ჩამორჩება 2024 წლის მაჩვენებელს (30%) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის 17%-ს შეადგენს.** დონორულ პროგრამებში შემუშავებულია და ხორციელდება ხარჯსარგებლიანობის კრიტერიუმები კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის (CSA) პრაქტიკის დანერგვისას, ისეთი როგორცაა სარგებლის ზრდა, წყლის რესურსების მოხმარების შემცირება.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
5.2.1. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში	არაა ცნობილი	10%	30%	60%	10%	17%

100%-ით განხორციელდა აქტივობა 5.2.1 შინაურ ცხოველთა კვების გაუმჯობესების თვალსაზრისით, ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისა და მიზანშეწონილობის (განხორციელებადობის) კვლევა. შემდეგი კლიმატის სამოქმედო გეგმისათვის მომზადებულია და გამოქვეყნებული ანალიტიკური დოკუმენტი "კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკები საქართველოს კონტექსტში", რომელიც მოიცავს ინფორმაციას ცხოველთა კვების ოპტიმიზაციის დანერგვის ანალიზს და პოტენციურ ხარჯებს⁵. პროექტის „კლიმატის პოლიტიკის შესაძლებლობების გაძლიერება სამხრეთ აღმოსავლეთი, აღმოსავლეთი ევროპა, სამხრეთ კავკასია და ცენტრალური აზია, ფაზა III“, რომელსაც ახორციელებს გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება (GIZ), შემუშავდა ნაკელის მართვის პრაქტიკების და ხარჯსარგებლიანობის ანალიზის დოკუმენტი.

არ დაწყებულა აქტივობა 5.2.3. - არსებული და ჩამოსაყალიბებელი კოოპერატივების მხარდაჭერა სათიბ-საძოვრების მდგრად მართვის პრაქტიკის დანერგვის მიზნით და წარმატებული კოოპერატივების წარმატების ფაქტორების რეპლიკაცია სხვა კოოპერატივებისთვის და არ შესრულებულა ინდიკატორი 5.2.3.1 - მომზადებულია საპროექტო წინადადება, რომელიც მოიცავს ფერმერებისათვის საძოვრების მდგრადი მართვის პრინციპების დანერგვას.

⁵ <https://newclimate.org/resources/publications/landscape-for-mitigation-action-and-finance-in-georgias-agriculture-sector>

აქტივობის 5.2.4. - კვლევისა და კონსულტაციის პროცესები საქართველოსთვის ეკონომიკურად და სოციალურად შესაბამისი კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის აქტივობების (CSA) განსასაზღვრად ფარგლებში, ორი ინდიკატორი 100%-ით შესრულდა - 5.2.4.1 a - მომზადებულია ტექნიკური ანალიზის დასკვნა, რომელიც კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის (CSA) პრაქტიკების განსახორციელებლად ყველაზე პერსპექტიული, სულ მცირე, ორი ღონისძიების შესახებ რეკომენდაციებს შეიცავს - მომზადებულია ანალიტიკური დოკუმენტი-"კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკები საქართველოს კონტექსტში" რომელიც კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის (CSA) პრაქტიკების განსახორციელებლად ყველაზე პერსპექტიული ღონისძიებების შესახებ რეკომენდაციებს შეიცავს⁶; 5.2.4.1 b - CSA სამუშაო ჯგუფის მიერ გამართულია წელიწადში, სულ მცირე, ორი საკონსულტაციო შეხვედრა - 2023 წელს ჩატარდა ორი შეხვედრა. 60%-ით შესრულდა ინდიკატორი 5.2.4.1 c - 2024 წლამდე მომზადებულია კარგი სასოფლო სამეურნეო პრაქტიკის სახელმძღვანელო, სულ მცირე, 5 სასოფლო სამეურნეო კულტურაზე. FAO-მ და მსოფლიო ბანკმა შეიმუშავდა ქვეყნის კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის ხედვის დოკუმენტი

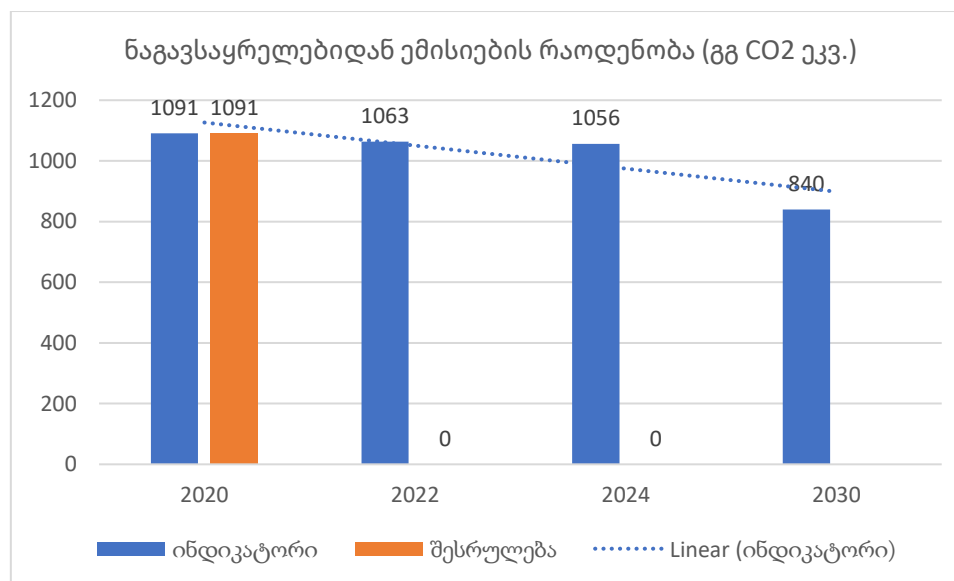
100%-ით შესრულდა აქტივობა 5.2.5. - კლიმატგონივრული სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა ექსტენციისა და ცნობიერების ამაღლების კამპანიების მეშვეობით და მისი ინდიკატორი 5.2.5.1 - ჩატარებულია, სულ მცირე, 12 ცნობიერების ამაღლების ღონისძიება. FAO-ს მხარდაჭერა საქართველოს სოფლის მეურნეობის სექტორს ENPARD III-ის ფარგლებში, ჩატარდა 10 პრაქტიკული ტრენინგი, კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკების შესახებ ცნობიერების ამაღლებისა და მათი პრაქტიკაში დანერგვის მიზნით. გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა ჩატარა სამუშაო შეხვედრები აგრარული მიმართულების კოლეჯებთან (12 კოლეჯთან), რომლებთანაც მოხდა პროექტის შედეგებისა და მათთან შემხებლობაში მყოფი აქტივობების განხილვა, მათ შორის კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის სასწავლო მოდულის, კლიმატის ცვლილების მიმართ მდგრადი, დაბალემისიებიანი (კლიმატგონივრული) სოფლის მეურნეობის სახელმძღვანელოსა და სოფლის მეურნეობის დარგში, ცოდნისა და ინფორმაციის სისტემის მონაწილეებისთვის, ინფორმაციისა და ხარისხის სტანდარტის წარდგენა.

ნარჩენების სექტორი

ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორია 6.1.1 - ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა (გგ CO2 ეკვ.). ნაგავსაყრელებიდან ემისიების შესახებ მონაცემების ბოლო წელი არის 2017 წლის. საანგარიშო პერიოდისთვის კვლევა არ განხორციელებულა და შესაბამისად მონაცემი არ მოიპოვება.

⁶ <https://newclimate.org/resources/publications/landscape-for-mitigation-action-and-finance-in-georgias-agriculture-sector>

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
6.1.1. ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა (გგ CO ₂ ეკვ.)	1,091	1,063	1,056	840	არაა ხელმისაწვდომი	0%

აქტივობა 6.1.1. - ოფიციალური (უწებართვო) არასახიფათო ნაგავსაყრელების დახურვა მოიცავდა რამდენიმე ინდიკატორს: **6.1.1.1 - 2024 წლამდე დახურულია, სულ მცირე, 4 უწებართვო ნაგავსაყრელი, განხორციელდა 50%-ით**, რადგან მომზადებულია 2 (რუსთავის და თიანეთის) ნაგავსაყრელის დახურვის გეგმა, შეთანხმებულია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს. სამშენებლო სამუშაოები განხორციელდება 2024წ. მომზადებულია და დონორთან EBRD შეთანხმებულია ბათუმის/ადლიის და ქობულეთის 2 ნაგავსაყრელის

დახურვის პროექტები და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმების შემდეგ დაიწყება დახურვის ღონისძიება 2026-2027წწ. ინდიკატორი 6.1.2.1 - 2024 წლისთვის დახურულია სტიქიური ნაგავსაყრელების 100%, შესრულდა 76%-ით. პროექტის "დავასუფთაოთ" საქართველოს ფარგლებში გამოვლენილ იქნა 1315 სტიქიური ნაგავსაყრელი, რომელთაგან დასუფთავდა 1000-მდე ნაგავსაყრელი.

რაც შეეხება აქტივობას 6.1.3. - რეგიონული არასახიფათო ნაგავსაყრელების მოწყობა, მისი ინდიკატორი 6.1.3.1 - 2024 წლისთვის მოწყობილია 3 ახალი ნაგავსაყრელი (აჭარა, ქვემო ქართლი, სამეგრელო), შესრულდა 33%-ით. აჭარაში მოწყობილია ახალი ნაგავსაყრელი, ხოლო სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და ქვემო ქართლში, გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების პროცესის გახანგრძლივების გამო, სამშენებლო სამუშაოები დაიწყება 2024 წელს.

მხოლოდ 20%-ით შესრულდა აქტივობის 6.1.4. - თბილისის ნაგავსაყრელის განახლება და გაუმჯობესება, ინდიკატორი 6.1.4.1 - თბილისის ნაგავსაყრელზე მოწყობილია აირების შემკრები და გამონაჟონი წყლების მართვის სისტემა, რომელიც სრულად შეესაბამება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებულ „ნაგავსაყრელის მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ“ ტექნიკურ რეგლამენტს. გაუმჯობესების სისტემის მოწყობის თაობაზე ამ ეტაპზე საერთაშორისო საკონსულტაციო გჯუფმა, ENVIROPLAN SA - ჩაატარა ტექნიკურ ეკონომიკური შესწავლა, 2024 წლის 1-ელ კვარტალში იგეგმება ქალაქისთვის ყველაზე ბენეფიციური სცენარების პრეზენტაცია, რის შემდეგაც EBRD-ის დახმარებით შეირჩევა პროექტის განხორციელების დამხმარე კონსულტანტის შერჩევა და სატენდერო მოთხოვნის შემუშავება

სესხის	სრული	თანხა:	≈	18,000,000	ევრო	დღგ-ს	გარეშე
მშენებლობის		ხანგრძლივობა:		2	წ.		(სავარაუდო)
ტენდერის	გამოცხადების	თარიღი:	2025წ.	(სავარაუდო).	ნაგავსაყრელის	ნაჟური	წყლების (ლიჩეტის)
მხრივ	ტენდერის	ჩატარება	იგეგმება	2024	წლის	1	დამუშავების სისტემის
ხელშეკრულების	სავარაუდო	თანხა	ჯამში	შეადგენს: ≈ 6,255,000	ევროს	დღგ-ს	ჩათვლით

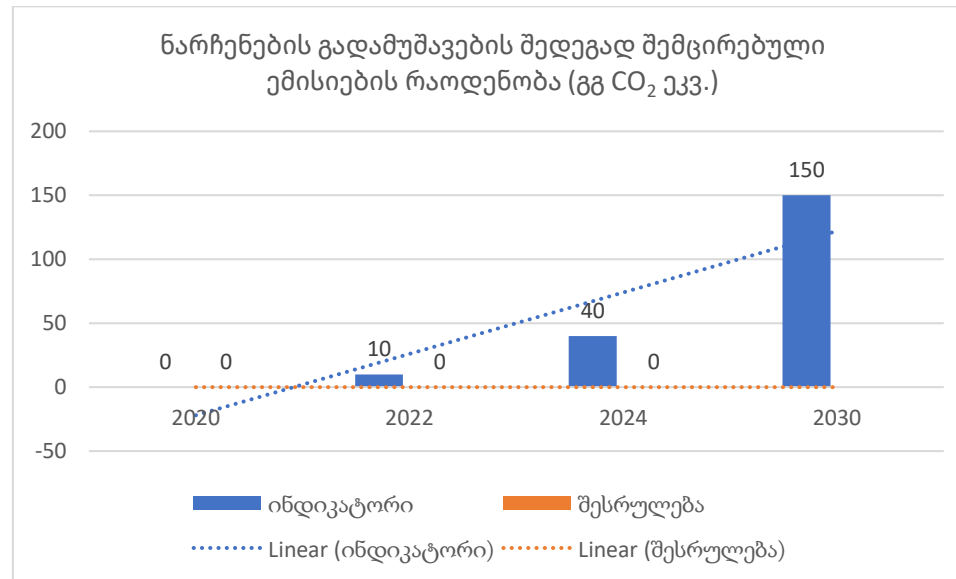
0%-ით შესრულდა შემდეგი აქტივობები:

- 6.1.5. - ქუთაისის არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე აირების მართვის სისტემის მოწყობა, კერძოდ ინდიკატორი 6.1.5.1 - ქუთაისის ნაგავსაყრელზე მოწყობილია აირების გადამამუშავებელი სისტემა, რომელიც სრულად შეესაბამება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებულ „ნაგავსაყრელის მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ“ ტექნიკურ რეგლამენტს. საპროექტო სამუშაოები შეჩერებულია ახალი ნარჩენების განთავსების ობიექტის/ნაგავსაყრელის მოსახლეობის მხრიდან მიუღებლობის გამო.
- 6.1.6. - ბათუმის არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე აირების მართვის სისტემის მოწყობა, კერძოდ ინდიკატორი 6.1.6.1 - ბათუმის ნაგავსაყრელზე მოწყობილია აირების შეგროვებისა და გადამამუშავების სისტემა, რომელიც სრულად შეესაბამება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებულ „ნაგავსაყრელის მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის

შესახებ“ ტექნიკურ რეგლამენტს. ქალაქ ბათუმში არსებულ უკანონო ნაგავსაყრელზე ამ დროისათვის EBRD-ის მხარდაჭერით საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია ICT-ი ახორციელებს საკვლევ სამუშაოებს, რომელზე დაყრდნობითაც შემუშავდება ევროსტანდარტების შესაბამისი ნაგავსაყრელის დახურვისა და აირგამყვანი სისტემების მოწყობის ღონისძიებები.

ამოცანა 6.2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორის 6.2.1 - ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.) კუთხით, საანგარიშო პერიოდისთვის კვლევა არ განხორციელებულა და შესაბამისად მონაცემი არ მოიპოვება ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობის (გგ CO₂ ეკვ.) თაობაზე. 2022 წელს შემცირება უნდა ყოფილიყო 10 გგ CO₂ ეკვ., ხოლო 2024 წლის საშუალოვადიანი სამიზნე მაჩვენებელია 40 გგ CO₂ ეკვ.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
6.2.1. ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO ₂ ეკვ.)	0	10	40	150-ზე მეტი	არაა ხელმისაწვდომი	0%

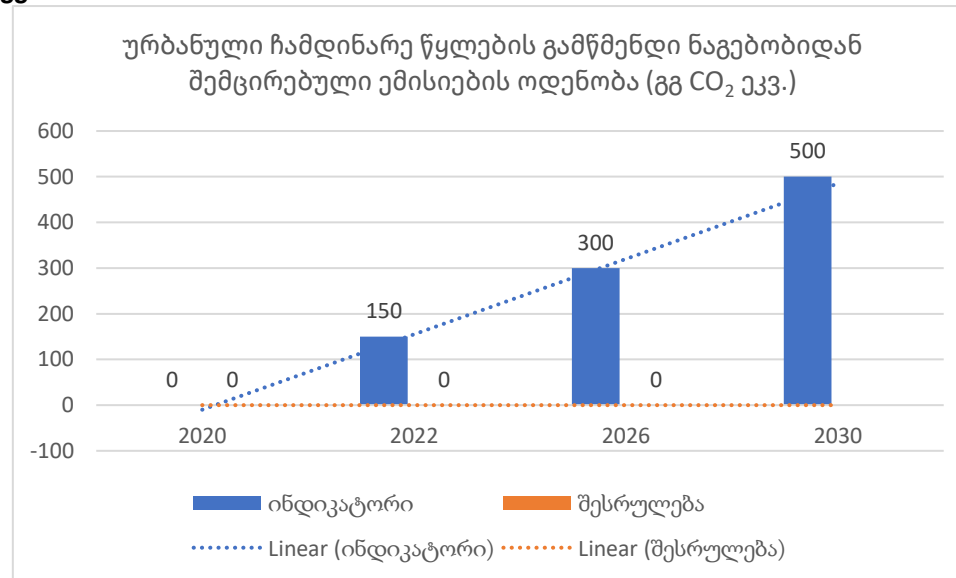
მოცემული ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო აქტივობა **6.2.1. მუნიციპალიტეტების მიერ ქაღალდის ნარჩენების წყაროსთან სეპარირების პრაქტიკის დანერგვა და ქაღალდის რეციკლირების წახალისება. 100%-ით შესრულდა ინდიკატორი 6.2.1.1 b - ქაღალდის წყაროსთან სეპარირების პრაქტიკა დანერგილია, სულ მცირე, 2 მუნიციპალიტეტში.** ქაღალდის სეპარირება ნაწილობრივ დაწყებულია ქუთაისში, თბილისში, ზუგდიდსა და ბათუმში. **11%-ით შესრულდა 6.2.1.1 a - ყოველწლიურად გადამუშავებული ქაღალდის ნარჩენების რაოდენობა შეადგენს წარმოქმნილი ქაღალდის ნარჩენის მინიმუმ 30%-ს.** ქაღალდის წყაროსთან სეპარირების პრაქტიკა ნაწილობრივ დანერგილია ქ. ქუთაისში, თბილისში, ზუგდიდსა და ბათუმში. რაოდენობების შესახებ ინფორმაცია არ გვაქვს, მიუხედავად იმისა რომ არსებებს ნარჩენების მონაცემთა ბაზა, ბაზიდან ამ ეტაპზე ვერ ხორციელდება ინფორმაციის კონსოლიდირება. **გაუქმდა (არ იგეგმება დაწყება) შემდეგი ინდიკატორის შესაბამისი აქტივობა: 6.2.1.1 c - მომზადებულია საინფორმაციო ბროშურა.**

ასევე დაგეგმილი იყო აქტივობა **6.2.2. - მუნიციპალიტეტების მიერ ბიოდეგრადირებადი (ორგანული და ბადის) ნარჩენების გადამუშავება,** რომლის ფარგლებში **მხოლოდ 7%-ით შესრულდა 6.2.2.1 a - ყოველწლიურად გადამუშავებული ბიოდეგრადირებადი ორგანული და ბადის ნარჩენების რაოდენობა შეადგენს 600 ტონას.** 2023 წელს ქ. ქუთაისის მუნიციპალიტეტში ჯამურად გადამუშავებული ბიოდეგრადირებადი ორგანული და ბადის ნარჩენების რაოდენობა შეადგენს 60,6 ტონას, ხოლო **ინდიკატორი 6.2.2.1 b - მიღებული კომპოსტის რაოდენობა შეადგენს 40 ტონას, შესრულდა 31%-ით.** 2023 წლის მდგომარეობით ქ. ქუთაისის მუნიციპალიტეტში ჯამურად მიღებული კომპოსტის რაოდენობა შეადგენს 12.50 ტონას.

რაც შეეხება ცნობიერების ამაღლების მიმართულებას, აქტივობა **6.2.3. - ნარჩენების მართვის შესახებ ცოდნისა და ცნობიერების ამაღლება** იზომება ინდიკატორით **6.2.3.1 - ჩატარებულია, სულ მცირე, 5 ცნობიერების ამაღლების კამპანია. შესრულდა 100%-ით.** 5 საინფორმაციო კამპანიის ფარგლებში ჩატარდა ცნობიერების ასამაღლებელი შეხვედრა 10 სკოლასთან, დაიბეჭდა მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შესახებ ბროშურა,, დაიბეჭდა სახელმძღვანელო ნარჩენების მართვის შესახებ. სოც მედიაში ჩატარდა საინფორმაციო კამპანია მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შესახებ, ჩატარდა 2 ტრენინგი და გადამზადდა 1800 მასწავლებელი.

ამოცანა 6.3. ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

სამოქმედო გეგმის თანახმად აღნიშნული ამოცანისთვის ჩამოყალიბებული იყო ამოცანის შედეგის ინდიკატორი **6.3.1 - ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან შემცირებული ემისიების ოდენობა (გგ CO₂ ეკვ.)**. პროგრესი არ ფიქსირდება, რადგან ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებზე ემისიების ჩამჭერი მოწყობილობები არ ოპერირებს. **2022 წელს შემცირებული ემისიების რაოდენობა უნდა ყოფილიყო 150-ზე მეტი გგ CO₂ ეკვ.**

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2026 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
6.3.1. ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობის პროგრესი (გვ CO ₂ ეკვ.)	0	150-ზე მეტი	300-ზე მეტი	500-ზე მეტი	0	0%

გეგმით გათვალისწინებული იყო აქტივობა 6.3.1. - ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა. აღნიშნული აქტივობის ფარგლებში 44%-ით შესრულდა 6.3.1.1 a - 2024 წლისთვის აგებულია ცხრა ურბანული ჩამდინარე წლის გამწმენდი ნაგებობა, მშენებლობის პროგრესი აბასთუმნის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობაზე შეადგენს 100%. კერძოდ, ეს მაჩვენებელი ფოთის გამწმენდი ნაგებობაზე შეადგენს 80%-ს, გუდაურის გამწმენდი ნაგებობაზე 61%-ს, მარნეულის გამწმენდი ნაგებობაზე შეადგენს 62%-ს.

33%-ით შესრულდა 6.3.1.1 b - 2024 წლისათვის მოცხადებულია 6 სადგურის მშენებლობის საპროექტო შესყიდვა, რადგან პროექტირება დასრულებულია: მუხრანის, დუშეთის, ფასანაურის, ჟინვალის, ყვარელის და მარტვილის გამწმენდი ნაგებობებზე. აქედან ამ მომენტისთვის მშენებლობა დაგეგმილია ყვარელისა და მარტვილის გამწმენდი ნაგებობებზე (მარტვილისა და ყვარელის გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობის შეფერხება გამოიწვია პროექტში ექსპლუატაციის პირობების ცვლილებამ).

არ დაწყებულია შემდეგი აქტივობები:

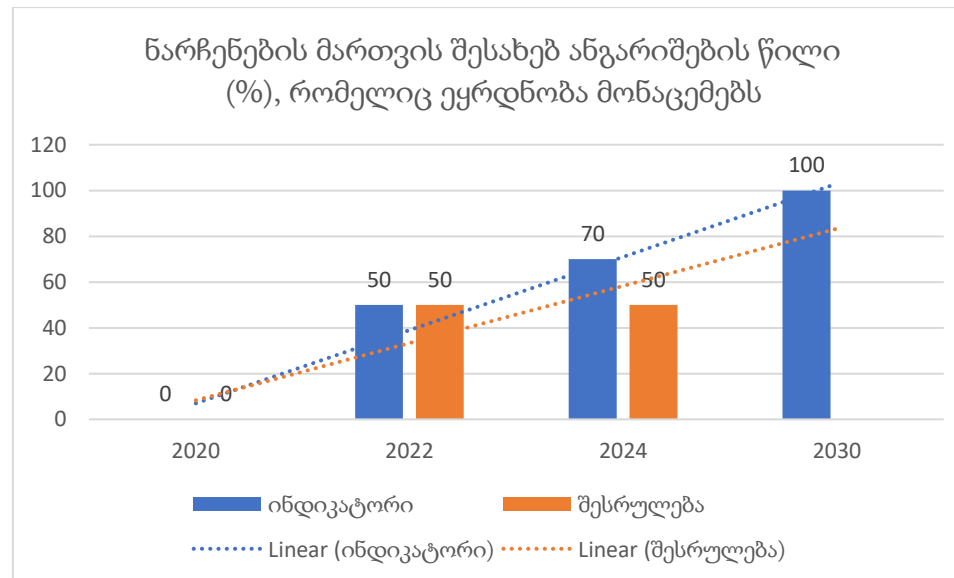
- აქტივობა 6.3.2. თბილისის ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებზე სათბურის აირების შეგროვება და გადამუშავება, ინდიკატორი 6.3.2.1 თბილისის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობაზე მოწყობილია აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემები, რომლებიც სრულად შეესაბამება 91/271/EEC ევროპის საბჭოს დირექტივას.
- 6.3.3. ბათუმის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობაზე სათბურის აირების შეგროვება და გადამუშავება, კერძოდ, 6.3.3.1 ბათუმის ურბანულ ჩამდინარე გამწმენდი ნაგებობაზე მოწყობილია აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემები, რომლებიც სრულად შეესაბამება 91/271/EEC ევროპის საბჭოს დირექტივას
- 6.3.4. ქობულეთის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი სადგურზე სათბურის აირების შეგროვება და გადამუშავება, ინდიკატორი 6.3.4.1 ქობულეთის გამწმენდი ნაგებობაზე მოწყობილია აირების შეგროვებისა და გადამუშავების სისტემები, რომლებიც სრულად შეესაბამება 91/271/EEC ევროპის საბჭოს დირექტივას.

KfW ახალი საინვესტიციო პროგრამის მე-V და მე VI-ე ფაზის ფარგლებში, ჩატარდება ჩამდინარე წყლების გაწმენდის ღონისძიებები, კერძოდ ჩამდინარე წყლების შეგროვებაში და მუნიციპალური ჩამდინარე წყლების გაწმენდა მუშავდება ევროკავშირის დირექტივასთან სრულ

შესაბამისობაში. აირისა და სუნის გამონაბოლქვისათვის გათვალისწინებულია ბიოფილტრები, რომელთა განხორციელება იგეგმება 2026-27 წლებში.

ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება

აღნიშნული ამოცანის შედეგის ინდიკატორია 6.4.1 - ნარჩენების მართვის შესახებ ანგარიშების პროცენტული წილი, რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს. **2023 წელს, ეროვნული ანგარიშების, რომლებიც მოიცავს ინფორმაციას ნარჩენების მართვის შესახებ, 50% ეყრდნობოდა მონაცემებს, რაც საბაზისო წელთან შედარებით წარმოადგენს პროგრესს, უტოლდება 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს, თუმცა ჩამორჩება 2024 წლის მაჩვენებელს (70%). საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან (100%-იანი წილი) მიმართებით ინდიკატორის შესრულება 50%-ია.**

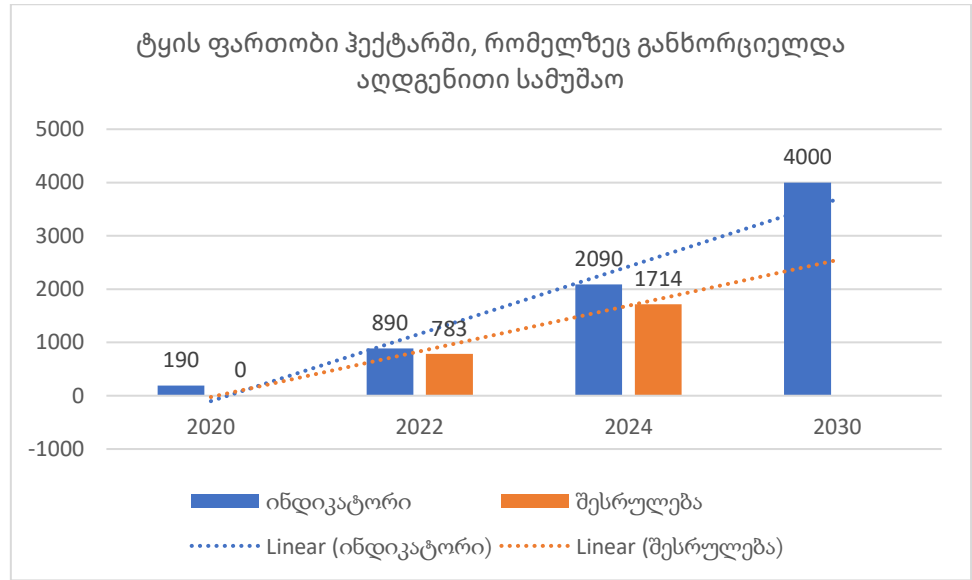
ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
6.4.1. ნარჩენების მართვის შესახებ ანგარიშების პროცენტული წილი, რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს	0%	50%	70%	100%	50%	50%

აქტივობის 6.4.1. ნარჩენების სექტორისთვის მონაცემების შეკრებისა და განახლების კონსოლიდირებული პროცესის ჩამოყალიბება, ორივე ინდიკატორი 100%-ით განხორციელდა: 6.4.1.1 a - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ დაწყებულია ნარჩენების სტატისტიკის წარმოება; 6.4.1.1 b - ემისიების შესახებ ანგარიშები ეყრდნობა წყაროებს და მონაცემებს (მათ შორის, ინსინერაცია და კომპოსტირება). ნარჩენების შესახებ სტატისტიკის წარმოება დაწყებულია, მუნიციპალური ნარჩენების შესახებ მონაცემები გამოქვეყნებულია ვებ-გვერდზე. მიმდინარეობს მუშაობა ნარჩენების შესახებ დამატებითი მაჩვენებლების წარმოების შესაძლებლობის განსასაზღვრად. სათბურის აირების ემისიების ეროვნული ინვენტარიზაციის დოკუმენტი ეყრდნობა სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებულ წყაროებს და მონაცემებს.

სატყეო სექტორი

ამოცანა 7.1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორად მოცემულია 7.1.1. ტყის ფართობი ჰექტარში, რომელზეც განხორციელდა აღდგენითი სამუშაო. **2023 წელს განხორციელდა ტყის მოვლის, აღდგენა გაშენების ღონისძიებები 1714.6 ჰა ფართობზე**, რაც მოიცავს 107 ჰა-ზე მოვლის ღონისძიებებს, წინა წლებში აღდგენილ-გაშენებულ ფართობებზე და 1607.6 ჰა ახალ ფართობზე აღდგენა გაშენების ღონისძიებებს. **ეს მაჩვენებელი (1714.6ჰა) აღემატება 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს (890ჰა), თუმცა ჩამორჩება 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს (2090ჰა) და საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (4000 ჰა-ზე მეტი) 42%-ით შესრულებას ნიშნავს.** 2021 წელს დეგრადირებული ტყეების აღდგენის მიზნით განხორციელდა ტყის აღდგენის ღონისძიებები 783 ჰა ფართობზე, აქედან 150,2 ჰა-ზე განხორციელდა ტყის აღდგენის სამუშაოები გატყიანების გზით, ხოლო, 632,8 ჰა ფართობზე განხორციელდა ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის სამუშაოები. 2022 წლის განმავლობაში სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოს არ განუხორციელებია ტყის გაშენების ღონისძიებები.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
7.1.1. ტყის ფართობი ჰექტარში, რომელზეც განხორციელდა ადღგენითი სამუშაო	190 ჰა	890 ჰა	2090 ჰა	4000 ჰა -ზე მეტი	1714 ჰა	42%

აქტივობა 7.1.1. 625 ჰა დეგრადირებული სატყეო ტერიტორიის (მათ შორის, ხანძრის შედეგად დაზიანებული ტერიტორიის) ადღგენა გატყიანების გზით, შესრულდა 24%-ით. 150.2 ჰა-ზე დასრულებულია ტყის ადღგენის ღონისძიებები (მ.შ 144 ჰა ნახანძრალი ტერიტორია). 144 ჰექტარი ნახანძრალი ტერიტორია ადღგენილია სამცხე ჯავახეთის რეგიონში, ასევე ამავე რეგიონში განხორციელდა 4.9 ჰა ტყის გაშენება და 1.3 ტყის კულტურების გაშენება მოხდა სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში. წინა წელთან წვლილება განპირობებულია, რომ ანგარიის გატყალისწინებული იყო აჭარის სატყეო სააგენტოს 2.1 ჰა, გამომდინარე იქიდან, რომ დადასტურების წყარო არის სსიპ ეროვნული სატყეო

სააგენტოს წლიური ანგარიში და ასევე პარტნიორი ორგანიზაცია არის სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტო, გაანგარიშებიდან გამორიცხულია აჭარის ატყეო სააგენტოს მონაცემები. 2022 წლის განმავლობაში სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოს არ განუხორციელებია ტყის გაშენების ღონისძიებები. ტყის კოდექსის 76-ე მუხლის შესაბამისად ტყის აღდგენა ხორციელდება იმ სარეპროდუქციო მასალებით, რომლებიც სერთიფიცირებულია „ტყის სარეპროდუქციო მასალების იმპორტის, ექსპორტისა და წარმოების წესის შესახებ“ დებულების საფუძველზე. მითითებული წესი დამტკიცდა 2023 წლის ივლისის თვეში, შესაბამისად ტყის აღდგენის ღონისძიებები გაშენების გზით არ განხორციელებულა 2023 წლის 30 დეკემბრის ჩათვლით.

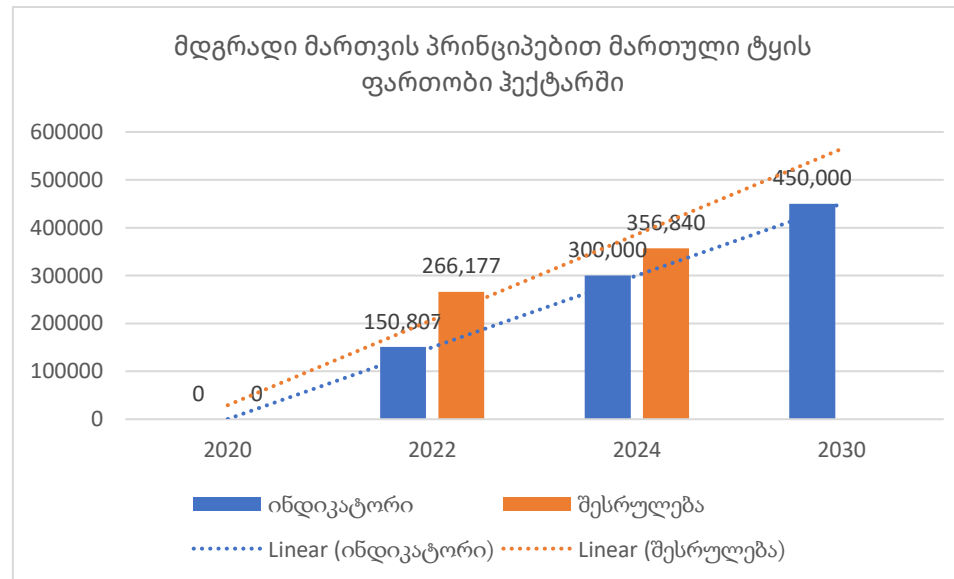
100%-ით შესრულდა აქტივობა 7.1.2 დეგრადირებული ტყის აღდგენა ბუნებრივი აღდგენის ხელშეწყობის გზით, და აქტივობის შედეგის ინდიკატორი 7.1.2.1 -2024 წლისთვის, ბუნებრივი აღდგენის გზით აღდგენილია ტყის დაახ. 1,300 ჰა ფართობი. 2022 წლის მდგომარებით, ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის ხონისძიებები განხორციელებულია 3153,9 ჰა-ზე, აქედან 2022 წელს ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ, განახორციელა 1472,9 ჰა-ზე, აჭარის სატყეო სააგენტომ 190 ჰაზე, ხოლო ახმეტის მუნიციპალიტეტის მერიის ინფორმაციით ეს პროცესი ბუნებრივად მიმდინარეობს და ადმინისტრაცია ზედმეტ ჩარევებს ვერ ახდენს გარკვეული მიზეზების გამო (ფინანსების სიმწირის, ადამიანური და ტექნიკური რესურსების სიმცირის და სხვა მრავალი ფაქტორებიდან გამომდინარე). 2023 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით ბუნებრივი განახლების ღონისძიებები სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტო: ღონისძიებები ჩატრდა 1714.6 ჰა ფართობზე. სსიპ აჭარის სატყეო სააგენტო: განხორციელდა 100 ჰა ფართობზე ტყის ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის ღონისძიებები - დეგრადირებული (სუბალპური) ტყის ფართობების შეღობვა, გაწმენდა და აჩიქვნითი სამუშაოები. თუშეთის დაცული ლანდშაპტის ადმინისტრაცია: ტყის მართვის გეგმით გათვალისწინებულ 991 ჰა ფართობზე მოხდა ძოვების აკრძალვა (რაც გულისხმობს ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის გზით ტყის აღდგენას). გარდა ამისა, შემუშავებული და დამტკიცებული გეგმა-გრაფიკების მიხედვით ადმინისტრაციის რეინჯერების მიერ სატყეო უბნებზე ხორციელდება პატრულირება და კონტროლი.

ამოცანა 7.2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა

ამოცანის შედეგის ინდიკატორმა **7.2.1. მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობმა ჰექტარში, 2023 წელს, შეადგინა 356, 840 ჰა-ს, რომელიც აღემატება როგორც 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს (150,807ჰა), ისე 2024 წლისას (300,000ჰა) და სამიზნე მაჩვენებლის 79%-ს შეადგენს.** 2023 წელს, სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული სახელმწიფო ტყის 48,9% ფართობზე შემუშავდა ტყის მართვის გეგმები სულ 19 სატყეო უბნისთვის. დამტკიცებული ტყის მართვის გეგმები აქვს 9 სატყეო უბანზე (356, 840 ჰა-ს), მათგან:

- ბორჯომ-ბაკურიანი -45896 ჰა;
- ხარაგაული - 46408 ჰა;

- ასპინდა-ახალქალაქი - 20686 ჰა;
- ახალციხე - 33042 ჰა;
- ლანჩხუთი - 11325 ჰა;
- ჩონატაური - 44063 ჰა;
- ლაგოდეხი - 21116 ჰა;
- ახმეტა - 54 954 ჰა;
- ლენტეხი სატყეო უბანი - 79350 ჰა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვალდანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
7.2.1. მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობი ჰექტარში	0	150, 807 ჰა	300,000 ჰა	450, 000 ჰა	356,840 ჰა	79%

აქტივობა 7.2.1. ტყის მდგრადი მართვის პრაქტიკის დანერგვა ტყის მდგრადი მართვის გეგმების განხორციელების გზით ითვალისწინებდა ორ ინდიკატორს. **57%-ით შესრულდა 7.2.1.1 a - ტყის მართვის მდგრადი გეგმა შემუშავებული და დამტკიცებულია, სულ მცირე, 7 მუნიციპალიტეტში (ლანჩხუთი, ჩოხატაური, დედოფლისწყარო-სიდნაღი, ადიგენი, ლენტეხი, ლაგოდეხი, ახმეტა).** 2022 წელს დამტკიცდა ლანჩხუთი, ჩოხატაური, ლაგოდეხის ტყის მართვის გეგმები. 2023 წელს დამტკიცდა ლენტეხის ტყის მართვის გეგმა. ახმეტა, დედოფლისწყარო-სიდნაღის და ადიგენის ტყის ტერიტორიაზე ჩატარდა ტყის ინვენტარიზაცია და დამთავრებულია სავსე სამუშაოები. მიმდინარეობს განხილვები (ფართობების შეთანხმება) და მართვის გეგმების მომზადება. ასევე სამუშაოთა დაგეგმვის, განხორციელებისა და მონიტორინგის გაუმჯობესების მიზნით, იქმნება ტყის აღრიცხვის მონაცემთა დამუშავების პროგრამა, რომელიც ინტეგრირდება ერთიან საინფორმაციო ელექტრონულ სისტემაში. ამ ეტაპზე პროგრამა ტესტირების რეჟიმშია, მიმდინარეობს ტექნიკური პარამეტრების დაზუსტება/კორექტირება, აღნიშნული პროგრამაში შემუშავდება ტყის მართვის გეგმები.

100%-ით შესრულდა 7.2.1.1 b - მუნიციპალიტეტში მდგრადად მართულია 269,954 ჰა ტყის ფართობი. 2022 წელს დაიწყო პროექტი „ECO.Georgia“ ფარგლებში სამიზნე მუნიციპალიტეტებში არსებულ ფართობზე 270,000 ჰაზე. სსიპ ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ 2022 წლის განმავლობაში დაიწყო და თიანეთის სატყეო უბანში მიმდინარეობს ტყის ინვენტარიზაციის (FMP) - პროცესი, გაფორმებულია ხელშეკრულება ორგანიზაციასთან. ასევე განხორციელდა FMI - ინვენტარიზაციის ტრენინგები, გადამზადდა და დასაქმდა 20 ახალგაზრდა მეტყევე. ოზურგეთი, თელავი, ყვარლის სატყეო უბნებისთვის - შემუშავდა ტექნიკური დავალება. ტყის მოვლა ადგილის მხრივ გურიის რეგიონში, ოზურგეთსა და ჩოხატაურის სატყეო უბნებზე 35 ჰა-ზე ფართობზე განხორციელდა ტყის მოვლის ღონისძიებები, როგორცაა ნერგების მოვლა, ტერიტორიის გაწმენდა და ღობის აღდგენა.

აქტივობისთვის 7.2.2. - ტყის მართვის მდგრადი პრაქტიკის დანერგვა ზედამხედველობისა და შესაძლებლობების განვითარების გზით, 100%-ით შესრულდა როგორც ინდიკატორი 7.2.2.1 a - 14 საქმიანი ეზო (Business yards) დაარსებულია და დაკომპლექტებულია, ისე 7.2.2.1 b - ტყის მართვის მდგრადი პრაქტიკის პრინციპებზე დაყრდნობით ზედამხედველობა წარმოებს 270,807 ჰა ტყის ტერიტორიაზე.

2023 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით მოეწყო 23(ოცდასამი) საქმიანი ეზო. საქართველოში ჯამში მოწყობილია 54 საქმიანი ეზო. 2023 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის მონაცემებით ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ დაასრულა სამუშაოები ოზურგეთის სოფელ შემოქმედში,

ჩონატაურში, ლანჩხუთის სოფელ ქვენობანი. კახეთში მოწყობილი საქმიანი ეზოები: ახმეტის სოფელი ხოდაშენი, თელავი-კავთისხევი, ფშაველი, ენისელი. მცხეთა მთიანეთის მუნიციპალიტეტში: თიანეთი-კანათია, ხევსურთსოფელი, ყუდრო. ყვარელის სოფელ ჭიკაანში ამჟამად მიმდინარეობს საქმიანი ეზოების მშენებლობა. საქმიანი ეზოების სრული ფუნქციონირებისთვის ეროვნულმა სატყეო სააგენტოში შეიქმნა სამუშაო ჯგუფი, რომელიც უზრუნველყოფს საქმიანი ეზოების გამართული ფუნქციონირებისთვის საგზაო რუკის შემუშავებას. სსიპ ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ "ECO.Georgia" ფარგლებში სამიზნე ერთეულებში შეიძინა 2 ერთეული 4x2 სატვიტო, 1 ერთეული ბულდოზერი, 4 ერთეული 6x6 მაღალი გამავლობის სატვიტო მანქანა, რომელიც აღჭურვილია ჰიდრავლიკური მანიპულატორით და ჯალამბრით, 11 ერთეული Off-road მანქანა. სამიზნე მუნიციპალიტეტებში განხორციელდა 26 იურისტის ხუთდღიანი ტრენინგი და გადამზადდა 17 თანამშრომელი ახალი ტყის კოდექსისა და კანონქვემდებარე აქტების გასაცნობად, ასევე რეგიონში წარმოშობილი დავების პრაქტიკის განხილვისა და ანალიზის მიზნით. სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მხრიდან პროექტის „ECO.Georgia“ ფარგლებში, შეძენილ იქნა 10 მაღალი გამავლობის მანქანა, შეძენილ იქნა 70 ერთეული აღჭურვილობა- ფოტო-ხაფანგები, ფოტო-ხაფანგების დამტენი, ფოტო-ხაფანგების ბატარეები. ჩატარდა ტრენინგები თბილისში, ბათუმსა და თელავში- დატრენინგდა სწრაფი რეაგირების 87 თანამშრომელი და 20 ტყის ინსპექტორი. ასევე გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა 2022 წლის განმავლობაში ჩაატარა ჩატარდა 1 ესეის კონკურსი სკოლის მოსწავლეებისთვის თემაზე: „ტყის მდგრადი მართვა ჩემ ირგვლივ“. აღნიშნულ კონკურსში მონაწილეობა მიიღო 223-მა მოსწავლემ (აქედან 148 გოგონამ). აღნიშნული კონკურსი ემსახურებოდა მოსწავლეებში გარემოსდაცვითი საკითხების მიმართულებით ცნობიერების ამაღლებას. აღნიშნული აქტივობისთვის გამარჯვებულისთვის სასაჩუქრე ვაუჩერების თანხის სახით 700 ლარი. 2022 წელს ასევე დაიბეჭდა საინფორმაციო ბროშურები(სულ 1500 ცალი) პროექტის, ტყის მდგრადი მართვის, ენერჯი ეფექტური და ალტერნატიული საწვავის შესახებ. განათლების ცენტრის ოფიციალური სოციალური მედიის არხებით ინფორმაცია მიეწოდა 21 681 ადამიანს. 2023 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრამდე სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტმა შეიძინა 6 ბაგი, ბაგის გადასატანი 6 მისაბმელი, 32 ტაბლეტური კომპიუტერი და თერმული ხედვის დრონი.

შესაძლებლობების გაზრდის მიზნით, პატრულირებისა და სწრაფი რეაგირების თანამშრომლებს ჩაუტარდათ ტრენინგები ასევე დეპარტამენტის სხვა თანამშრომლებსაც. ტრენინგი მოიცავდა როგორც თეორიულ, ასევე პრაქტიკულ ნაწილსაც. საერთო ჯამში, 2023 წელს ტრენინგი ჩაუტარდა სწრაფი რეაგირებისა და პატრულირების 69 თანამშრომელს, მათ შორის, 5 ქალს. ტრენინგები ასევე ჩაუტარდათ 27 მეტყევე ინსპექტორს, მათ შორის იყო 3 ქალი.. ტრენინგები მეტყევე ინსპექტორებისთვის გრძელდება ორი დღე, რომელიც მოიცავდა როგორც პრაქტიკულ კურსებს ასევე სიტუაციურ სავარჯიშოებს.

100%-ით განხორციელდა აქტივობის 7.2.3. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა ტყეების მრავალფუნქციურობის მხარდაჭერით, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებითა და ტყის რეფორმის პროცესებში საზოგადოების ჩართვის მხარდაჭერით, ინდიკატორები 7.2.3.1 b - 2024 წლისთვის არამერქნული რესურსების მიზნით სარგებლობისთვის გაცემულია მინიმუმ 10 ნებართვა, ხოლო სარეკრეაციო მიზნით სარგებლობისთვის გაცემულია მინიმუმ 3 ნებართვა; და 7.2.3.1 c - შემუშავებულია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების კამპანიის გეგმა.

2022 წლის მდგომარეობით სულ გაცემულია 63 სარეკრეაციო მიზნით სარგებლობის ნებართვა, ხოლო არამერქნული რესურსების მიზნით სარგებლობისთვის გაცემულია 27 ნებართვა (მათ შორის, 4 აჭარის სატყეო სააგენტო და 23 სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტო. 2023 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის პერიოდში : სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტო: ტყის არამერქნული რესურსების, მერქნიანი მცენარეების პროდუქტებისა და ხის მეორეხარისხოვანი მასალების დამზადების მიზნით გაცემულია 23 ნებართვა. ხოლო სარეკრეაციო მიზნით სარგებლობისთვის უფლება, საანგარიშო პერიოდში არ გაცემულა. სსიპ აჭარის სატყეო სააგენტო: სარეკრეაციო 16 ნებართვა, არამერქნული პროდუქტებით სარგებლობა 8 ნებართვა. სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო იჯარის პრინციპით გასცემს ნებართვებს.

0%-ით შესრულდა იგივე აქტივობის პირველი ინდიკატორი 7.2.3.1 a - სამიზნე არეალებში მოსახლეობის მხრიდან ტყეების ხე-ტყის უკანონოდ მოჭრისა და მასალად გამოყენების შემთხვევების წლიური რაოდენობა შემცირებულია 30%-ით. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ინდიკატორი გათვლილია პროექტ პროექტის „ECO.Georgia“ ფარგლებში სამიზნე მუნიციპალიტეტებში არსებულ ფართობებზე 270 000 ჰაზე. აასევე მნიშვნოლავნაი ის ფაქტი, რომ აქტივობები მიმდინარეობს მთლიან ფართობზე. პროექტი დაიწყო 2022 წელს და სამიზნე არეალებში მოსახლეობის მხრიდან ტყეების ხე-ტყის უკანონოდ მოჭრის ფაქტების შედარება განხორციელდება აქტივობების განხორციელების შემდეგ.

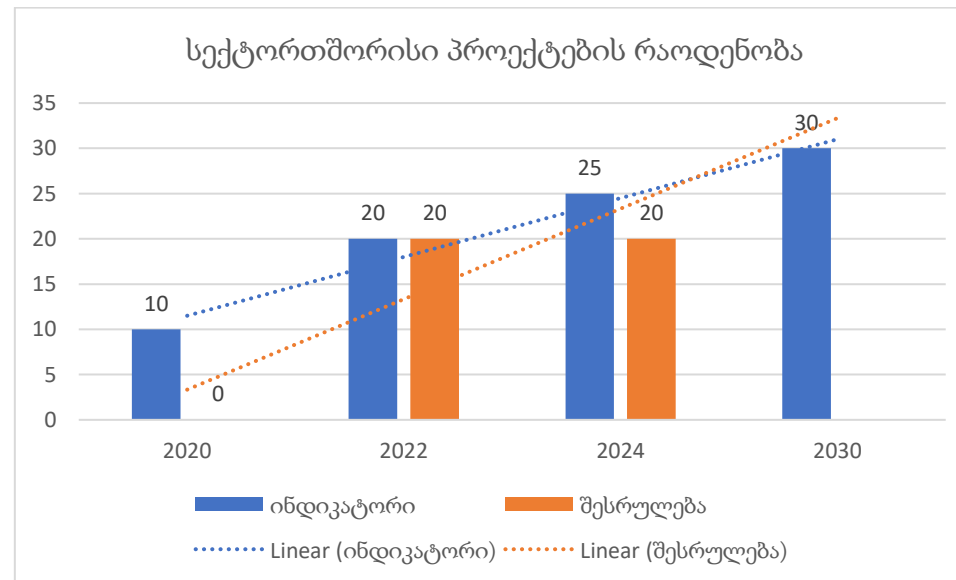
100%-ით შესრულდა აქტივობა 7.2.4. - დამტკიცებული ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის ფარგლებში მოქცეული საქართველოს ტყის ტერიტორიაზე ზურმუხტის ქსელის მართვის გეგმების მომზადება, კერძოდ ინდიკატორი 7.2.4.1 - 2024 წლისთვის ზურმუხტის ქსელის ტყის ტერიტორიის მინიმუმ 100 000 ჰა-ზე შემუშავებულია ზურმუხტის ქსელის მართვის გეგმები. 2023 წლის IV კვარტლის მდგომარეობით, ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიებისთვის, რომლებიც მდებარეობს დაცული ტერიტორიების ფარგლებს გარეთ, შემუშავებულია 19 მართვის გეგმა, რომლებიც ფარავს საქართველოს ტყის ფართობის 200 000 ჰა-ზე მეტს.

რაც შეეხება აქტივობას 7.2.5. - ახალ დაცულ ტერიტორიებში შემავალი ტყის ფართობის დაცვა ან/და მდგრადი მართვა და მის ინდიკატორს 7.2.5.1 - დადგენილ ტერიტორიებში შემავალი დაცული/მდგრადად მართული ტყის ფართობი შეადგენს მინიმუმ 150,000 ჰა-ს, შესრულებულია 72%-ით. დაარსებულია შემდეგი დაცული ტერიტორიები და მდგრადად იმართება მათში შემავალი ჯამში - 107 462 ტყის ფართობი - ერუშეთის ეროვნული პარკი 7216 ჰა (ტყე); რაჭის ეროვნული პარკი 16 684 ჰა (ტყე); ტანას ალკვეთილი 10926.9 ჰა (ტყე); კვერეთის ალკვეთილი 14711.5 ჰა (ტყე); არაგვის დაცული ლანდშაფტი 41736.00 ჰა (ტყე); მაჭახელას დაცული ლანდშაფტი 3326.00 ჰა(ტყე); ტანა თეძამის დაცული ლანდშაფტი 12862.00 ჰა(ტყე);

ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება

ამოცანის შედეგის ინდიკატორებია: 7.3.1 - სატყეო საკითხებთან დაკავშირებული უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა. 7.3.2 - დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები, და 7.3.3 - ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია.

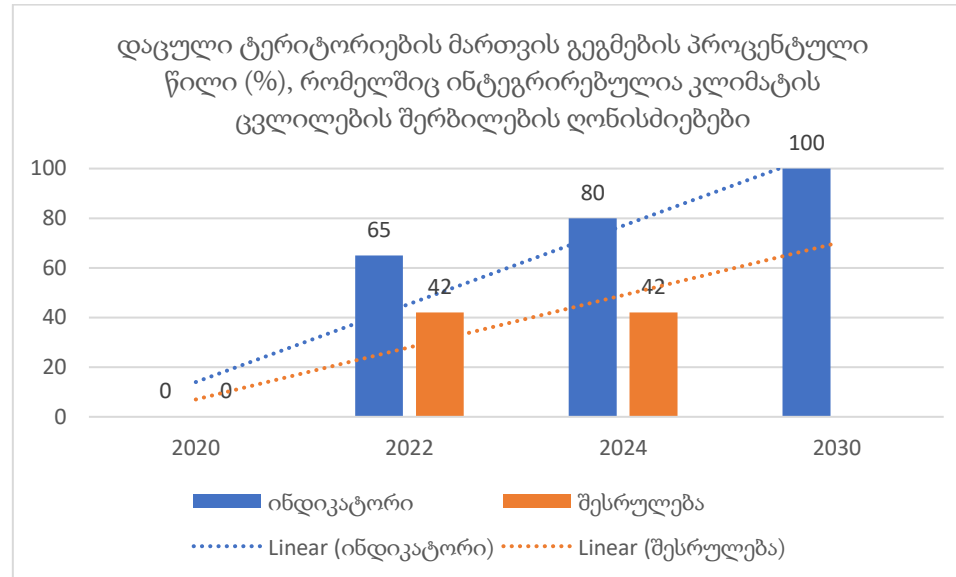
პირველი ინდიკატორის მაჩვენებელი 2023 წელს იყო 20, უტოლდებოდა 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს, თუმცა ჩამორჩებოდა 2024 წლის მაჩვენებელს (25) და შეადგენდა საბოლოო სამიზნე მაჩვენებლის (30-ზე მეტი პროექტი) 67%-ს.

2021 წლის 30 სექტემბერს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას შორის (GIZ) ხელი მოეწერა ხელშეკრულება-„შეთანხმება განხორციელების შესახებ“, დოკუმენტს, რომლითაც პროექტი ოფიციალურად შევიდა განხორციელების აქტიურ ფაზაში. ასევე მიმდინარეობს ტყის მრავალფუნქციური გამოყენებისა და ტყის მდგრადი მართვასთან დაკავშირებით სხვადასხვა პროექტები, ასევე 2022 წლის

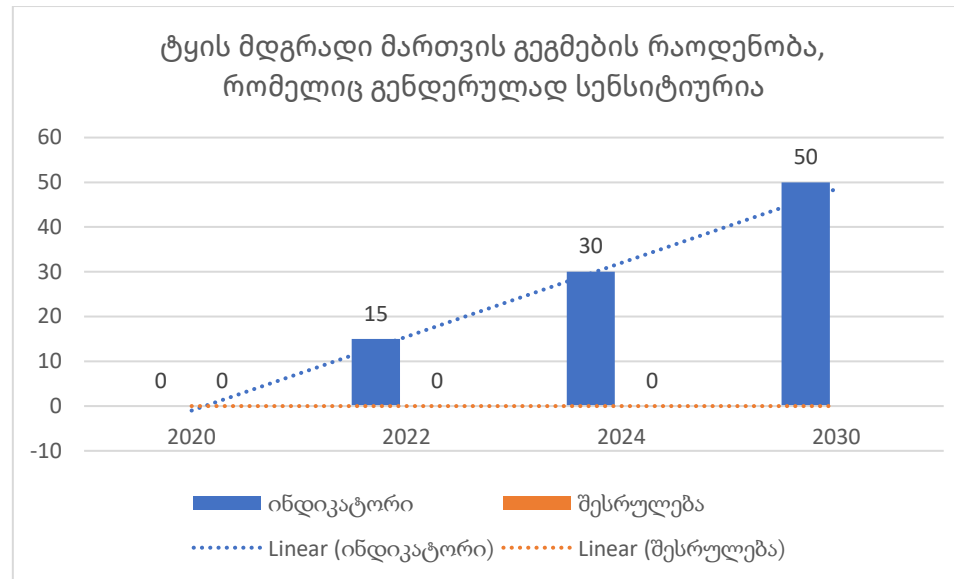
განმავლობაში სატყეო სექტორში განხორციელდა 8 ისეთი პროექტი, სადაც შეთანხმების პროცესში ჩართულები იყვნენ სხვადასხვა უწყებები, ასევე განხორციელდა მრავალი პროექტი, რომლებშიც მცირედით, მაგრამ ჩართულები არიან სხვადასხვა უწყებები.

დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები, 2023 წელს იყო 42%, რომელიც ჩამორჩებოდა როგორც 2022 წლის, ისე 2024 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებლებს (65% და 80%).

შემუშავებული 17 მენეჯმენტის გეგმიდან, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის მართვის საკითხები, 10 დამტკიცებულია, ხოლო 7 მენეჯმენტის გეგმისთვის მიმდინარეობს დამტკიცების პროცედურები. ბოლო 3 წლის განმავლობაში დამტკიცდა 3 ახალი მენეჯმენტის გეგმა.

ინდიკატორი ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია, დარჩა საბაზისო მაჩვენებლის დონეზე - 0.

2021 წლის 30 სექტემბერს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას შორის (GIZ) ხელი მოეწერა ხელშეკრულება-„შეთანხმება განხორციელების შესახებ“, დოკუმენტს, რომლითაც პროექტი ოფიციალურად შევიდა განხორციელების აქტიურ ფაზაში. ზემოაღნიშნული პროექტი ითვალისწინებს არსებული მართვის გეგმების გადახედვასა და განახლებას, ასევე ახალი მართვის გეგმების მომზადებას გენდერული საკითხების გათვალისწინებით. აღნიშნული პროცესი მიმდინარეა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	2024 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	ინდიკატორის შესრულება
7.3.1. სატყეო საკითხებთან დაკავშირებული უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა	10	20	25	30-ზე მეტი	20	67%
7.3.2. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები	0	65%-ზე მეტი	80%-ზე მეტი	100%-ზე მეტი	42%	42%
7.3.3. ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია	0	15%	30%	50%-ზე მეტი	0	0%

92%-ით შესრულდა აქტივობა 7.3.1. - დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმებში კლიმატის ცვლილების საკითხების, მათ შორის, შერბილების ინტეგრირება, კერძოდ მისი ინდიკატორი 7.3.1.1 - 2024 წლამდე დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების 50%-ზე მეტში არის ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების საკითხები. 2023 წლის მდგომარეობით, ახალი და განახლებული დამტკიცებული მართვის გეგმებიდან 12 დაცული ტერიტორიის (ჭაჭუნას, თბილისს, მაჭახელას, ქობულეთის, კოლხეთის, ალგეთის, კინტრიშის, ჯავახეთის, ლაგოდეხის, თუშეთის, ბორჯომ-ხარაგაულის, დაცული ტერიტორიები) მართვის გეგმაში ასახულია კლიმატის ცვლილების საკითხები ჯამში 26

ადმინისტრაციიდან (აქედან 21 სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოს დაქვემდებარებაში, ხოლო 5 - შესაბამისი მუნიციპალიტეტის). 12 მართვის გეგმა წარმოადგენს მენეჯმენტის გეგმების მთლიანი ჯამის 42%-ს. 2023 წელს შეიქმნა ორი ახალი დაცული ლანდშაფტი, გაიზარდა მმართველი ორგანოების რაოდენობა, რის ხარჯზეც ინდიკატორის შედეგი არ გაიზარდა.

გამოწვევები და რეკომენდაციები

ზოგადი გამოწვევები

2022 წლის 31 დეკემბრიდან 2023 წლის 31 დეკემბრამდე პერიოდში მხოლოდ ნაწილობრივ გამოსწორდა კლიმატის სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროცესში არსებული გამოწვევები, რომლებიც ჯერ კიდევ პირველი წლიური ანგარიშის დროს გამოიკვეთა. ძირითადი გამოწვევები, რომელიც მთელი სამი წლის მანძილზე აქტუალური იყო, არის შემდეგი:

1. აქტივობების გვიან დაწყება ან არდაწყება

ერთ-ერთი გავრცელებული გამოწვევა იყო გვიან დაწყებული ან არდაწყებული აქტივობები, რომელიც პოლიტიკის დაგეგმვის ეტაპზე დაშვებულ შეცდომებს უკავშირდება. მაგალითად, სამწლიანი სამოქმედო გეგმის მეორე წლის ბოლოსთვის სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროგრესი შეადგენდა მხოლოდ 47,28%-ს, ხოლო აქტივობების 23% ჯერაც არ იყო დაწყებული. აქტივობების დროულად დაწყებაზე გარკვეული ნეგატიური გავლენა ასევე მოახდინა COVID-19-ის პანდემიამ, რომელიც დაემთხვა სამოქმედო გეგმის განხორციელების პერიოდს და გამოიწვია რიგი აქტივობების დაწყების გადავადება.

2. პროგრესი საკანონმდებლო და ნორმატიული მუშაობა

პროგრესი უფრო სწრაფი იყო ადმინისტრაციული რესურსით დაფინანსებული, სამოქმედო გეგმის იმ აქტივობების და ამოცანების მხრივ, რომელიც საჯარო მოხელეების მიერ საკანონმდებლო და პოლიტიკის დოკუმენტების შემუშავებას უკავშირდებოდა, განსხვავებით მათგან, რომელიც დამატებით ხარჯებს მოითხოვდა ან მომზადებული კანონების დამტკიცებას მოითხოვდა. მაგალითად გამოდგება ენერგოეფექტურობის და შენობების, ასევე სოფლის მეურნეობის და სატყეო სფეროები.

3. ინდიკატორებზე მონაცემების ნაკლებობა

ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა, რაც კლიმატის ცვლილების სტრატეგიას და სამოქმედო გეგმის განხორციელებას თან ახლდა ჯერ კიდევ 2022 წელს და დარჩა 2023 წელს, არის საკმაოდ დიდი რაოდენობა ამოცანის შედეგების ინდიკატორებისა, რომლის თაობაზე მონაცემები არ შეგროვებულა. ზოგ შემთხვევაში საბაზისო მაჩვენებლები ხელმისაწვდომი იყო, მაგრამ არ ჩატარებულა შემდგომი კვლევა, უმეტეს შემთხვევაში კი მონაცემების შეგროვება უნდა მომხდარიყო საშუალოვადიანი სამიზნე ინდიკატორების წლებისთვის, მაგრამ შესაბამისი კვლევის ჩატარება ან დაკვეთა ვერ მოხდა.

4. კვლევითი ხასიათის ან/და კამპანიური სახის აქტივობების დაწყება ხშირად რთულდებოდა იმის გამო, რომ სახელმწიფო უწყებებს არ გააჩნდათ შესაბამისი ადამიანური და ფინანსური რესურსები, რის გამოც დამოკიდებული იყვნენ დონორ ორგანიზაციებს.

მაგალითი:

აქტივობები, რომლებიც გულისხმობდა (ტრანსპორტის სექტორში) ძველ მსუბუქ სატრანსპორტო საშუალებებზე იმპორტის გადასახადის გაზრდის შესაძლებლობის განხილვას ეკონომიკური მიზანშეწონილობის კვლევის საფუძველზე, საგზაო ტვირთის სარკინიგზოზე გადატანის მიზნით საუკეთესო შესაძლებლობების გამოვლენისთვის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის მომზადებას, ხოლო (შენობების სექტორში) „ვარვარა“ ნათურებთან დაკავშირებით საინფორმაციო კამპანიის ჩატარებას და საგადასახადო რეგულაციის შემოღებას, ასევე მზის ენერჯით წყლის გაცხელების შესახებ საინფორმაციო კამპანიების განხორციელებას და შენობებში მზის ენერჯიაზე დაფუძნებული წყლის გაცხელების სისტემების ინსტალაციის მიზნით ფინანსური წახალისების მექანიზმის შემუშავებას საჭირო გახდა GIZ-ის და KfW-ის დახმარება. GIZ-ის პროექტების „მდგრადი ურბანული მობილობის პროექტი“ და „კლიმატის პოლიტიკის შესაძლებლობების გაძლიერების რეგიონული პროგრამა“.

5. ინკლუზიური პოლიტიკის ფორმირებისთვის/რეფორმისთვის საჭირო აღმოჩნდა დაგეგმილზე მეტი დრო.

მაგალითები:

რიგი აქტივობების განხორციელება, მაგალითად ენერჯის გენერაციის სექტორში (თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესების და განახლებადი ენერჯის წარმოების ხელშეწყობა) ხშირად დამოკიდებულია ინვესტორების არსებობაზე. ელექტროსადგურების ნაწილი ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევების სტადიაზე დარჩა, ნაწილი კი - სამშენებლო სამუშაოების თაობაზე ინვესტორებთან მოლაპარაკების წარმოების სტადიაზე. მთავარ გამოწვევად რჩება აღნიშნული პროცესების დროში გაწელილობა ბევრი დაინტერესებული მხარისა და საკითხის კომპლექსურობიდან გამომდინარე. ამასთან, ჰესების მშენებლობაზე უარყოფითი გავლენა მოახდინა მოსახლეობის და ცალკეული ჯგუფების წინააღმდეგობამ.

აქტივობა მოწყობილობებისთვის საჭირო სქემების სტანდარტების, ნორმების და მარკირებების (ეტიკეტირების) შექმნა ვერ დასრულდა, რადგან მიუხედავად იმისა, რომ მიღებული იქნა კანონი ენერგოეტიკეტირების შესახებ და დანიის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (DANIDA) დახმარებით, შემუშავებულია მოწყობილობათა საჭირო სტანდარტები და ეტიკეტები, დიდხანს მიმდინარეობდა აღნიშნულ სტანდარტებსა და ეტიკეტებზე კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან და კერძო სექტორთან. შესაბამისად ეტიკეტებისა და სტანდარტების ამოქმედების ვადად განსაზღვრულია 2025 წლის 1 იანვარი.

6. პოლიტიკის დიზაინის დეტალებისა და პასუხისმგებლობების გადანაწილების შესახებ შესაბამის უწყებებს შორის კოორდინაციის, პარლამენტსა და აღმასრულებელ ხელისუფლებას შორის მოლაპარაკებებისა და კანონშემოქმედებით პროცესი დროში გახანგრძლივდა.

მაგალითი:

აქტივობით 2.1.3. გათვალისწინებული იყო სატრანსპორტო საშუალებების გამონაბოლქვის გზებზე კონტროლი და 2024 წლამდე, შსს-ის და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ დიდი ქალაქების ქუჩებში 3 სავლე გამზომი ხელსაწყო შესყიდვა და გამოყენება. შესაბამისი ცვლილებები კანონში, გარემოს დაცვის კომიტეტის სამუშაო ჯგუფების რამდენიმეწლიანი მუშაობის შემდეგ, საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა მხოლოდ 2023 წლის 12 ივლისს და ზედამხედველ და აღმასრულებელ ორგანოდ, პარლამენტის გარემოს დაცვის კომიტეტს, შსს-სა და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შორის მოლაპარაკებების შემდეგ, საბოლოოდ განისაზღვრა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი.

7. პასუხისმგებელი უწყება არ ფლობდა შესაბამის აღმასრულებელ კომპეტენციებს და რესურსებს

მაგალითი:

შენობების სექტორში ერთ-ერთი აქტივობა გულისხმობდა სასკოლო შენობებში გარე შემომზღუდი კონსტრუქციის გაუმჯობესებას, სკოლებში ენერგოეფექტური ნათურების დამონტაჟებას და მყარი საწვავის გამათბობლების ჩანაცვლებას. სამოქმედო გეგმის განხორციელების მე-3 წელს, აქტივობაზე პასუხისმგებლობა პოლიტიკის შემქნელი ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროდან გადავიდა რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სსიპ მუნიციპალური განვითარების ფონდზე.

ანალოგიურად, აქტივობა 5.2.3.-ის შემთხვევაში, რომელიც გულისხმობს კოოპერატივების მხარდაჭერას სათიბ-საძოვრების მდგრადად მართვის პრაქტიკის დანერგვის მიზნით საპროექტო წინადადებას ფერმერების მიერ საძოვრების მდგრადი მართვის პრინციპების დანერგვისთვის, თავდაპირველად განსაზღვრული პასუხისმგებელი უწყება ა(ა)იპ „სოფლის განვითარების სააგენტო" მიიჩნევდა, რომ მის კომპეტენციაში არ უნდა შედიოდეს აღნიშნული აქტივობა.

8. მუნიციპალიტეტის ჩართულობის ნაკლებობა

მაგალითი:

ქუთაისის და ბათუმის არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე აირების მართვის სისტემის მოწყობის აქტივობები არ დაწყებულა, რადგან მუნიციპალიტეტების მიერ ჯერაც მიმდინარეობს სამომავლო სამუშაოების დაგეგმვის პროცესი.

9. განმახორციელებელი კერძო კომპანიების ჩართულობის ნაკლებობა

მაგალითი:

თბილისის და ქობულეთის ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებზე სათბურის აირების შეგროვება და გადამუშავების აქტივობების შემთხვევაში შესაბამისი კერძო კომპანიები არ იძლეოდნენ ინფორმაციას და მათთან დაკავშირება იყო რთული.

10. პოლიტიკის პრიორიტეტების ცვლილება, ბუნდოვანი გეგმები და ინფორმაცია

მაგალითი:

აქტივობა 5.1.1 გულისხმობდა მსხვილფეხა პირუტყვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების მიზნით, მსხვილფეხა შინაური რქოსანი პირუტყვისათვის საკვების შეცვლის მეთოდოლოგიის შემუშავებას და სარეკომენდაციო კამპანიის წარმოება. თუმცა პასუხისმგებელი სტრუქტურული ერთეულის თანახმად, საპროექტო წინადადების წარდგენა არ იგეგმებოდა.

11. დონორებთან კოორდინაცია

აქტივობების განხორციელების ტემპზე ასევე უარყოფითი გავლენა მოახდინა იმან, რომ დონორი ორგანიზაციების შესაბამისი პროგრამები და პროექტები დროულად არ დაიწყო. ერთი-ერთი თვალსაჩინო მაგალითია შენობების სექტორი, სადაც რიგი აქტივობების დაწყება შედარებით დაგვიანებით დაიწყო დონორის მიერ დაფინანსებული პროექტის დაგვიანებით დაწყების გამო.

სექტორული გამოწვევები

ენერჯის გენერაცია

მიუხედავად ელექტროენერჯის წარმოებაში განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წილის თაობაზე ამოცანის შედეგის ინდიკატორის გაუმჯობესებისა, უცვლელი დარჩა საქართველოს ენერჯის სექტორის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი. ამის მიზეზია ის, რომ დაგეგმილი პროექტები იმყოფება განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე. ენერჯის გენერაციის სექტორში აქტივობების განხორციელების ტემპი დარჩა ნელი, რადგან ქარის, მზის და ჰიდრო ელექტრო სადგურების აშენება გაიწეა. ასევე ხშირია ინვესტიორის მიერ გადაწყვეტილებების შეცვლა ან ინვესტიორის შეცვლა. პროექტების დაგვიანებით განხორციელების ან რიგ შემთხვევაში, გაუქმების გამო, ამოცანის შესრულებას დასჭირდება დაგეგმილზე ბევრად მეტი დრო.

ტრანსპორტი

ავტოპარკში ელექტრომობილების წილის ზრდა სტატისტიკურად უმნიშვნელოა. კვლავ დაბალია ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული ელექტროენერჯის წილი. ამის მიზეზია ის, რომ სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული უფასო პარკინგისა და დამტენი წერტილების მიღმა, ელექტრომობილების გამოყენების წახალისებისთვის ალტერნატივების ანალიზს დამატებითი საგადასახადო ან სხვა ტიპის ხელშემწყობი ღონისძიებების დანერგვა ჯერ არ მოჰყოლია. მათ შორის, არ მოჰყოლია საწვავის გადასახადის შესაძლო გაზრდის მიზანშეწონილობის შესწავლა ეკონომიკურ და გარემოზე ზემოქმედების მხრივ. თუმცა აღნიშნულ აქტივობებს, ბოლო პერიოდში საწვავზე ფასების ინფლაციის პარალელურად, შესაძლოა მოჰყვეს უარყოფითი სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტი, რის გამოც მათი განხორციელება კვლავაც დარჩება გამოწვევად. არ დაწყებულა არც ბიოდიზელის წარმოების ხელშეწყობის აქტივობა.

მოულოდნელი იყო ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარვეზებული ავტომობილების პროცენტული წილის შემცირება მოსალოდნელზე მაღალი ტემპით, 55%-დან 23.8%-მდე, რომელიც შეიძლება გამოწვეული ყოფილიყო აქტივობების მიღმა არსებული გარკვეული ფაქტორებით (მაგ. ტექნიკური ინსპექტირებაზე გამოცხადებული შედარებით ახალი ავტომობილების გაზრდილი წილი და სხვა).

თბილისსა და ბათუმში არამოტორიზებული ტრანსპორტის და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისების აქტივობების წარმატებით განხორციელების მიუხედავად, არამოტორიზებული და საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლე პირთა რაოდენობა საკმაოდ მცირეა და ნაკლებია საბაზისო მაჩვენებელზე. აქ შეიძლება საქმე გვქონდეს საბაზისო მაჩვენებლის დათვლისას და შემდგომი კვლევებისას გამოყენებულ განსხვავებულ მეთოდოლოგიასთან. ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებელზე პოზიტიურ გავლენას სამომავლოდ მოახდენს ის, რომ ამჟამად მიმდინარეობს ველობილიკების, საფეხმავლო ქუჩებისა და საზოგადოებრივი სივრცეების მოწესრიგება/დაგეგმვა, რაც თბილისის მასშტაბით არამოტორიზებული ტრანსპორტით მოსარგებლეთა წილის აღნიშნული ინდიკატორის სამიზნე მაჩვენებელამდე შესაძლო გაზრდას გამოიწვევს. შესაძლებელია, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტის გაუმჯობესებასთან ერთად არამოტორიზებული საშუალებებით მოგზაურთა წილი, გაზრდის ნაცვლად, შემცირდეს, რითაც შეიძლება აიხსნებოდეს კიდევ ამ მაჩვენებლის შემცირება ბოლო წლებში.

შენობები

მნიშვნელოვანი პროგრესი დაფიქსირდა შენობების ენერგოეფექტურობის სფეროში შემუშავებული კანონქვემდებარე აქტების, მეთოდოლოგიური, ტექნიკური და პოლიტიკის დოკუმენტების შემუშავების მხრივ. მათი დიდი ნაწილი უკვე დამტკიცებულია. მიუხედავად ამისა ჯერ არ გამოვლენილა ხელშესახები პროგრესი შენობების სექტორის ამოცანების მიმართ - სერტიფიცირებული შენობების, ენერგოეფექტური საყოფაცხოვრებო ნივთების თაობაზე მომხმარებელთა ინფორმირების, საზოგადოებრივ შენობებსა და სკოლებში ენერგოეფექტური მიდგომების - მხრივ. გამოწვევად ასევე რჩება ინფორმაციის სიმწირე ამოცანების შედეგების რიგ ინდიკატორებზე. შენობების ენერგოეფექტურობაზე სერტიფიცირების დასაწყებად საჭიროა მომზადებული შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის დამტკიცება, მაგრამ ვინაიდან, ეს სისტემა წარმოადგენს სიახლეს ქართული რეალობისთვის, საჭირო გახდა მაქსიმალურად მოხდეს სექტორის მომზადება, ტრენინგებისა და ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ჩატარება, სატესტო რეჟიმში მუშაობა.

მრეწველობა

გაუმჯობესდა მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების საქსტატის მიერ შესწავლის მხრივ არსებული მდგომარეობა. ამოცანის დონეზე წარმატებით შესრულდა სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება ცემენტის და აზოტის წარმოების სამრეწველო პროცესებიდან და ამ სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან. 100%-ით განხორციელდა ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით ჩანაცვლების აქტივობა. თუმცა აზოტის მქავის წარმოებაში ახალი ტექნოლოგიის დანერგვის აქტივობა შეფერხებით ხორციელდება, მათ შორის საწყის ეტაპზე პანდემიის და შემდეგ სანქციების ფონზე დამატებითი მოკვლევების ჩატარების საჭიროების გამო. ინვესტორის შეცვლამ გამოიწვია პროცესის შეფერხება.

სოფლის მეურნეობა

სოფლის მეურნეობის სფეროშიც არის პროგრესი კანონმდებლობის და პოლიტიკის შემუშავების კუთხით, თუმცა უმნიშვნელო. გაზრდილია ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის პროგრამებში. ასევე გარკვეული წინსვლაა სამიზნე ჯგუფების ცნობიერების ამაღლების აქტივობების განხორციელების კუთხით. თუმცა, სუსტი მტკიცებულება არსებობს იმაზე, თუ რამდენად რეალურად გაუმჯობესდა შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ ფერმერთა ინფორმირების დონე, რაც მნიშვნელოვანი ფაქტორია ამ სექტორში ემისიების შესამცირებლად.

ნარჩენების მართვა

გარკვეული პროგრესია ნარჩენების მართვის შესახებ ცოდნისა და ცნობიერების ამაღლების აქტივობების განხორციელების მხრივ. მნიშვნელოვან პროგრესია ასევე ნარჩენების ნაგავსაყრელის დახურვის და რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელების მშენებლობის აქტივობების კუთხით.

თბილისში, ბათუმსა და ქუთაისში აირების შემკრები სისტემების მოწყობის პროექტები დაფინანსების მოძიების, კვლევისა და პროექტირების ეტაპზეა. აქვე რიგ შემთხვევაში გამოვლინდა ხელახალი კვლევების ჩატარების საჭიროება. ქალაქის წყაროსთან სეპარირების პრაქტიკა და ბიოდეგრადირებადი ორგანული ნარჩენების გადამუშავება მხოლოდ ნაწილობრივ დაინერგა და გრძელდება მიმდინარე წელსაც. ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებზე ემისიების ჩამჭერი მოწყობილობები არ ოპერირებს. აქტივობები არ დაწყებულა თბილისის, ბათუმის და ქობულეთის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებზე აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემების მოწყობისთვის.

მნიშვნელოვანი პროგრესია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ ნარჩენების შესახებ ოფიციალური მონაცემების გამოქვეყნების და მათზე დაფუძნებული ანგარიშების მომზადების მხრივ. მონაცემების არარსებობის გამო, უცნობია სანგარიშგებო პერიოდში ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების და ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა. აღნიშნული მონაცემები დამოკიდებულია ინვენტარიზაციის კვლევაზე, რომელიც 2023 წელს დაიწყება. ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ გამოინახოს მონაცემების წლიურად შეგროვების ალტერნატიული მეთოდები.

სატყეო სექტორი

გაზრდილია დეგრადირებული ტყის ფართობი, რომელზეც განხორციელდა აღდგენითი სამუშაოები, ასობით ჰექტარზე განხორციელდა ტყის აღდგენა-გამენების და მოვლის სამუშაოები სხვადასხვა რეგიონში. მკვეთრად გაიზარდა მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობი ჰექტარში, მომზადდა ტყის მართვის გეგმები ყველა სამიზნე მუნიციპალიტეტისთვის.

დაარსდა და საფუძველი ჩაეყარა ახალი დაცული ტერიტორიების დაარსებას. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმებში უკეთ ინტეგრირდა კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები. თუმცა გამოწვევად რჩება საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების გზით მოსახლეობის მხრიდან ხე-ტყის უკანონოდ მოჭრის შემთხვევების შემცირება.

რეკომენდაციები

აღნიშნული გამოწვევების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, აქტივობებზე პასუხისმგებელმა უწყებებმა მომავალში მეტი ყურადღება დაუთმონ აქტივობების უფრო დეტალურ დაგეგმვას, პასუხისმგებელი უწყებების და საქვეუწყებო დაწესებულებების უფრო ჯეროვან იდენტიფიცირებას და კოორდინაციის გაუმჯობესებას როგორც სხვა უწყებებთან (პარტნიორებთან), ისე სამდივნოსთან. სხვა რეკომენდაციები:

- მომავალი სამოქმედო გეგმისთვის, **სახელმწიფო უწყებებმა უნდა გაანალიზონ ის სისტემური პრობლემები, რომელთა გამო დაგვიანებით დაიწყო ან საერთოდ არ დაიწყო აქტივობები**, გააძლიერონ ძალისხმევა აღნიშნული აქტივობების სათანადოდ დაგეგმვის, შესაბამისი დონორების მოძიების და რესურსების მობილიზების კუთხით, რათა მომდევნო სამოქმედო გეგმაში აქტივობები დროულად იქნეს დაწყებული და განხორციელებული.
- განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს **მუნიციპალიტეტებთან და კერძო კომპანიებთან კომუნიკაციის და კოორდინაციის ახალი ფორმების და მოდალობების შექმნას**, რადგან ისინი არ ექვემდებარებიან ცენტრალურ ხელისუფლებას და წარმოადგენენ დამოუკიდებელ აქტორებს, საკუთარი დამოუკიდებელი კომპეტენციებით და ინტერესებით.
- რამდენადაც შესაძლებელია, სამომავლოდ **ცენტრალური ხელისუფლება საკუთარი ფინანსური რესურსებით** უნდა ეხმარებოდეს ადგილობრივ თვითმმართველობას და საჭიროების შემთხვევაში, კერძო კომპანიებსაც ეროვნული სტრატეგიით გათვალისწინებული აქტივობების განხორციელებას.
- ამასთან, აუცილებელია, რომ **დონორების მიერ დაფინანსებული პროექტების დაწყებამდე სახელმწიფო უწყებებმა საკუთარი რესურსებით მოახერხონ თუნდაც უფრო მცირე მასშტაბის საპილოტე პროექტების დაწყება**, ხოლო ისეთი აქტივობების დაგეგმვისას, რომელიც დამოკიდებულია დონორულ პროგრამებზე, **მეტად რეალისტურად გაითვალისწინონ მსგავსი პროგრამების დაწყების პროცედურები და ვადები**.
- ამოცანის შედეგის ინდიკატორებზე მონაცემების არარსებობის პრობლემის თავიდან ასარიდებლად, სამომავლოდ მიზანშეწონილია გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ ისეთი, თუნდაც მცირე რაოდენობის, ინდიკატორები, რომელზეც **რეგულარულად განახლებადი ადმინისტრაციული ან სტატისტიკური მონაცემები უკვე ხელმისაწვდომი არაა**.
- მნიშვნელოვანია, რომ პასუხისმგებელმა უწყებებმა აქტიურად იმუშაონ **ინვესტორებთან სამშენებლო სამუშაოების დროულად დაწყების და წარმატებით დასრულების მიზნით**. ასევე, გააძლიერონ მუშაობა **ახალი ინვესტორების მოძიების მიმართულებით**, იმ პროექტებისთვის, რომელთა მშენებლობაც შეფერხდა.
- მნიშვნელოვანია პასუხისმგებელმა უწყებებმა გააძლიერონ კოორდინაცია ერთმანეთთან და განაგრძონ აქტიური მუშაობა დონორებთან პროგრამების დროულად დაწყების და წარმატებით განხორციელებისთვის.

დანართი 1

2023 წლის კონსოლიდირებული სტატუს ანგარიში